TOLIVER - CONSTABLE



ERICH HARTMANN

A világ legeredményesebb vadászpilótájának élettörténete

RAYMOND F. TOLIVER TREVOR J. CONSTABLE

AZ ÉG URA

VICTORIA
The Blond Knight of Germany

Eredeti kiadás: Doubleday Company, Inc., New York

Magyar kiadás:

ISBN 963 7660 771

Kiadja a Victoria Kft.
Felelős vezető: a Victoria Kft. ügyvezetője
Készült: Gyomai Kner Nyomda
Fényszedés: abc stúdió

ELŐSZÓ

Amikor barátaim, Raymond T. Toliver ezredes és és Trevor J. Constable felkértek, hogy írjak előszót Erich Hartmann élettörténete elé, több okból is szívesen vállaltam a feladatot.

Először is nagy megtiszteltetésnek érzem, hogy ezen az úton is kinyilváníthatom nagyrabecsülésemet minden idők legeredményesebb vadászpilótája iránt, aki a második világháborúban a parancsnokságom alatt repült. Másrészt „Bubi” Hartmann és én személyes barátságot kötöttünk, miután hazatért tízéves szovjet hadifogságából.

Mindketten azon a véleményen voltunk, hogy valószínűleg másként alakult volna az élete, ha 1945-ben belép Me-262-es vadászkötelékembe. De Ő inkább vissza akart térni az egységéhez a keleti frontra, és ezért a döntéséért egy évtizedes oroszországi fogsággal fizetett.

Mély benyomást tett rám Erich Hartmannn élettörténetének pontossága, melyet a szerzők sokéves munkával gyűjtöttek össze. Nem csak egy vadászpilótát és katonát állítanak elénk, hanem egy embert, aki hosszú évekig olyan próbának volt alávetve, amilyenben kevés ember, úgy vélem, ez a legérdekesebb könyv, melyet valaha egy légivadászról írtak – annál is inkább, mivel minden idők legjobb vadászpilótája az, aki ezt az odüsszeiát átélte.

Adolf Galland altábornagy

HŐSIES – MI AZ?

A világ állandó összeesküvés a bátrak ellen.
(Douglas Mac Arthur tábornok)

Nyolc év hadifogság után az uráli Diaterka lágerben a csontsovány, egykori német katonákban a remény egyetlen szikrája sem maradt. A bosszúéhes szovjet vezetés minden katonai és emberi jogától megfosztotta az Oroszország mélyén raboskodókat. Hazájukban félig elfeledve, a humanitárius segélyektől elvágva a szó legszorosabb értelmében elveszett emberek voltak. Csak kevesen gondoltak arra, hogy viszontláthatják Németországot és hozzátartozóikat.

De 1953 októberének egy reggelén új remény ébredt: hírek érkeztek egy új fogoly érkezéséről.

A vadászpilóta Erich Hartmann azzal a különös képességgel bírt, hogy személyes kisugárzása által újraélessze agyongyötört rabtársai életkedvét. Az ő nevét suttogták Diaterka csupasz barakkjaiban. Megérkezése jel volt.

Mint minden idők legeredményesebb vadászpilótája, Erich Hartmann őrnagy a létező legmagasabb német kitüntetést viselte: a *Lovagkeresztet Tölgy falevéllel és Briliánssal Ékesített Kardokkal.* Az elismert bátorságnak ez a jelképe a hadifoglyok szemében azonban nem jelentett valami sokat. Hartmannt egészen más miatt becsülték: azzal vívta ki társai elismerését, hogy éveken át szívósan küzdött az orosz titkosszolgálat embereivel.

Az ellenállás szimbóluma volt. Igazi emberi értéke és példakép mivolta megmutatkozott Diaterkába való megérkezésekor. Mikor a rabszállító kocsi nagy porfelhőt kavarva megállt, a sovány táborlakók a szabadba tódultak és a szögesdrótkerítéshez gyűltek.

A porfelhő eloszlott. Az újonnan érkezettek a felfegyverzett őrök figyelő szemei előtt leugráltak a járműről. A foglyok szomorú csoportjából kivált egy szikár, középmagas ember, lenszőke hajjal és átható kék szemekkel.

– Ő az – kiáltotta egy ember a kerítésnél. – ő Hartmann.

A tömeg olyan üdvrivalgásban tört ki, mint egy futballmeccsen. A szőke férfi nevetett, és meghajolt az üdvözlésére összegyűlt emberek felé. Ez újabb üdvrivalgást váltott ki. Ingerült őrök vezették Hartmannt és többi fogolytársát a belső drótkerítésen belülre. Már az oroszok is hallottak Hartmannról. A Diaterka-beli jogfosztott németek és őrzőik egyaránt tudták, egy igazi vezéregyéniség érkezett: a Szovjetunió egyik legfontosabb és legproblematikusabb foglya.

Hartmann éhségsztrájkja, ellenállásának ez a különleges módja, mely nem egyszer kis híján halálához vezetett, nyílt lázadást váltott ki a Sahti-lágerben. Háborús bűnösnek kikiáltott német katonák végeztek kényszermunkát a Sahti-környéki orosz szénbányákban. Az, hogy Erich Hartmann megtagadta a munkát és kisebb felkelést robbantott ki, serkentőleg hatott minden Oroszországban fogva tartott németre. Az esemény felrázott és új reményekkel töltött el minden fogvatartottat, akik számára lehetetlen volt a menekülés, és életerejük felmorzsolódott a

mindennapos küzdelemben.

A Sahti-lágerben szolgálatot teljesítő szovjet ügyeletes tisztet és csapatát lefegyverezték. Hartmann, akit társai kiszabadítottak magánzárkájából, vezetője lett annak a mozgalomnak, mely a lágerben uralkodó embertelen viszonyok megváltoztatását célozta.

Hűvös fejjel sok német foglyot lebeszélt az értelmetlen szökésről, és követelte, hogy egy nemzetközi bizottság vizsgálja ki a kényszermunkatáborban uralkodó állapotokat.

Az oroszok tajtékoztak a dühtől, de nem merték eltenni Hartmannt láb alól, inkább magánzárkába vitték egy másik börtönbe, Novocserkaszk mellé. A Sahti-felkelés néhány résztvevőjét Diaterkába vitték, ahol elterjedt a történet. Diaterkán, mint a legbiztonságosabb lágerek egyikén különösen szigorú fegyelmi intézkedések voltak érvényben. Ennek ellenére a foglyok ünnepelve fogadták Hartmannt. Diaterkának volt egy különleges belső zónája, az úgynevezett büntetőzóna, a szovjetek által fogva tartott legfontosabb németek számára. E mögött a szögesdrót mögött sínylődtek rabságban híres német családok sarjai és a „háborús bűnösök” csakúgy, mint Erich Hartmann, és tizenkét német tábornok. A szovjetek ezt a férfit nem katonaként kezelték aki a kötelességét teljesítette saját hazája törvényei és a hagyományos katonai rendelkezések alapján, hanem háborús bűnössé nyilvánították.

Amióta átadta őt a szovjeteknek az az amerikai páncélos egység, amelyiknek 1945-ben az 52. ezred egyik csoportjával megadta magát, állhatatosan ellenállt annak a nyomásnak, hogy a szovjeteknek dolgozzék Kelet-Németországban. Egyenes gerinccel tartotta magát hat éven keresztül a fenyegetésekkel, hízelgésekkel, és megvesztegetési kísérletekkel szemben. Még annak a kísértésnek is ellenállt, hogy azonnal hazatérhet a családjához, ha hazatérte után mint szovjet ügynök tevékenykedik.

Hat év után a szovjetek belátták, Hartmann sosem fogja az ő céljaikat támogatni. Ezért törvényszék elé állították, amelyik mint háborús bűnöst 25 év kényszermunkára ítélte.

Fogolytársai szerint Erich Hartmann nemcsak töretlen maradt a szovjet kancsuka alatt, hanem a néhány igazi példakép egyike volt. Egy rommá lőtt és bombázott hazával, a hatályon kívül helyezett katonai rendszabályokkal a hátuk mögött a német hadifoglyok csak azt ismerték el vezetőjüknek, aki bebizonyította lelki tartását. Rendfokozatnak, kitüntetésnek, életkornak vagy neveltetésnek nem volt jelentősége. Trükkökkel és rafináltággal sem lehetett tartós befolyásra szert tenni.

Az orosz fogságban is akadtak áruló és gyáva tábornokok meg őrmesterek, akik váratlanul kiváló tulajdonságaikról tettek tanúbizonyságot.

Aki ott példakép lett, jellemével, akaratával és kitartásával a legkiválóbb német férfiakkal lett egyenrangú. Fiatal kora ellenére – hiszen csak 23 éves volt, mikor a Szovjetunióba került – Erich Hartmann társai példaképévé vált. Leírhatatlan fizikai és erkölcsi körülmények között tíz éven keresztül egyenes tudott maradni, erőt adva ezzel a többi fogolynak is.

A történelem során háborús hősök ritkán voltak kitéve ilyen céltudatos megaláztatásoknak. Az a tartás, mellyel ezt a szenvedést töretlenül állta,

képességeinek a háborús kitüntetéseinél is ékesebb bizonyítéka. Erich Hartmann erejének forrásai az NKVD hatókörén kívül estek. Családi hovatartozásából eredtek, szabad neveltetéséből és őszinteségéből, s feleségének szeretete csak megerősítette ezeket.

Oroszországi fogságában az a meggyőződés tartotta benne a lelket, hogy odahaza minden rendben van.

Vajon Hartmann önző módon csak magára és feleségére gondolt? Nem. Egyáltalán nem lett volna kénytelen végigszenvedni az orosz fogságot. Röviddel a háború vége előtt a légikötelék parancsnokától, gróf Hermann von Seidemann tábornoktól parancsot kapott, hogy egy Me-109-essel hagyják el osztagukat, és repüljenek Közép-Németországba. A parancs úgy hangzott: ott adják meg magukat az angoloknak.

Seidemann tábornok tudta, az oroszok bosszút állnának rajta légi veszteségeikért. Ez a parancs volt az utolsó utasítás, melyet Hartmann feletteseitől kapott a háború idején.

A repülőezred parancsnoka és Hartmann nem tettek eleget a parancsnak. Német civil foglyok ezrei – nők, gyerekek és öregek – csatlakoztak egységükhöz, legtöbbjük a csapatában szolgáló legénység hozzátartozója volt. Katonai szempontból a parancs az parancs, mely előtt meg kell hajolni; ehelyett azonban Hartmann emberi és tiszti kötelességét tartotta szem előtt. A védtelen civilek mellett maradt, és ezért a döntéséért élete tíz évével fizetett.

Büszkesége éppúgy hozzá tartozik, mint kék szeme és szőke haja. Jellemző, hogy egyszer sem beszélt Seidemann tábornok parancsáról. Mikor megemlítették neki, csak a vállát vonogatta. Önmagával szemben hajlíthatatlan maradt, ám azoknak a társainak megbocsátott, akik a szovjet nyomás alatt könnyűnek találtattak. Mindenkit előbb-utóbb utolért az összeomlás pillanata.

Egyeseknél előbb jött el, másoknál később. Legalábbis Erich Hartmann így látja. Ha egy rabtársa összeomlott mert Németországban élő felesége távollététben elfordult tőle, vigasztaló szavakkal erősítette, vagy megpróbálta elfogadtatni vele a kemény valóságot.

Amikor Adenauer kancellár 1955-ben bejelentette egy nagyszámú német hadifogolycsoport hazaérkezését, még sokan maradtak Oroszországban. Herlehausen vasútállomásán lépett először szabad földre Hartmann, ahol hangos és kitörő üdvözlésben volt része. Mondták neki, hogy a Weil im Schönbuchbeli lakóhelyéhez közeli Stuttgartban egy későbbi időpontban nagy ünnepséget rendeznek, ahol a társasági élet fontos személyiségei is jelen lesznek.

A sovány és meggyötört Hartmannon megindultság vett erőt. Aztán meglepetést okozott az üdvözlésére egybegyűlteknek, amikor helytelenítette egy ilyen ünnepség megrendezését. A sajtó képviselői megkérdezték, miért utasítja el azt a szívélyes üdvözlést, mellyel a stuttgarti polgártársai fogadnák őt. „Mert az oroszoknak más az életszemlélete, mint a miénk. Ha egy ilyen ünnepségről hallanak vagy olvasnak, úgy dönthetnek, hogy nem engednek haza több német hadifoglyot. Elég jól ismerem az oroszokat ahhoz, hogy attól tartsak, honfitársainkat továbbra is fogságban tartják majd a Szovjetunióban. Ha mind itthon lesznek, akkor ünnepelhetünk. És addig nem szabad nyugodnunk, míg minden Oroszországban fogva tartott német hadifogoly

haza nem kerül.” A szovjet titkosszolgálattal tíz éven át folytatott párbaja tovább tökéletesítette Erich Hartmann korábban is szilárd jellemét.

Még Göring birodalmi marsall – aki a Harmadik Birodalomban a Jóisten alatt csak egy lépcsőfokkal helyezkedett el – sem tudott félelmet ébreszteni Erich Hartmann-ban.

1944 januárjában Hartmann meglátogatta édesanyját Jüteborgban: akkor, amikor a birodalmi légvédelem súlyos pilótahiányban szenvedett. Rossz időjárási viszonyok közt landolt egy Jüteborg melletti légi támaszponton. Noha még csak huszonkét éves volt, feltűnt neki, milyen fiatal pilótákból áll az ott állomásozó repülőraj. Hozzá volt szokva hogy oroszországi egységéhez fiatal újoncok csatlakoznak, de ezeknek a fiúknak még az iskolapadban lett volna a helyük.

Mikor az édesanyjánál tett látogatás után visszatért, azt tapasztalta, a fiúknak a rossz idő ellenére fel kellett szállniuk bevetésre. A vadászrajnak az volt a feladata, hogy befogjon egy amerikai bombázóköteléket. Az elégtelen kiképzés és a tapasztalat hiánya miatt sok fiatal pilóta úgy zuhant le egyetlen lövés nélkül a rossz időben, hogy az amerikai köteléknek még a közelébe sem ért.

A briliánsokkal ékesített kitüntetés átadásakor Hartmann kapott az alkalmon, és elmesélte Göringnek az esetet. Nem rejtette véka alá azt a meggyőződését, hogy felelőtlenségnek tartja a rosszul kiképzett pilóták bevetését viharos időben. Azt javasolta, először jó időben, szoros kötelékben startoljanak a bombázók ellen, és ha ez sikerrel járna, megnyernék az első valódi légicsatát.

Mivel Erich Hartmann életében számtalan nehéz és dicsőséges esemény történt, és békeidőben éppolyan harcos volt mint a háborúban, természetének könnyedebb vonásairól máig igen keveset hallani.

Baráti összejöveteleken az öreg harcos kellemes társasági emberré válik. A férfiban még ott rejtőzik a gyerek, aki szeret játszani.

Fiatalossága miatt azonnal ráragasztották a „Bubi” becenevet, amikor 1942-ben a keleti frontra érkezett. Mindig kész volt a tréfára, és barátja, Walter Krupinsky elmesélte Bubi Hartmann bohóckodásait Berchtesgaden különleges övezetében, mielőtt Hitler személyesen kitüntette őt. 1944. március 3-án az 52. vadászezred négy kiváló pilótája: Gerhard Barkhorn, Johannes „Kubani Oroszlán” Wiese, Walter „Punski gróf” Krupinski, és Bubi Hartmann Hitler Sasfészkébe utazott, átvenni kitüntetésüket.

Róluk mindnyájukról lesz még szó ebben a könyvben. Barkhorn a *Tölgy falevéllel Ékesített Kardok,* a többiek a *Lovagkereszt Tölgy falevelekkel* várományosai voltak.

A négy férfi a vonaton találkozott. Útban Salzburg felé összebarátkoztak a kalauzzal, akiben bizalmat ébresztettek, mert gallérjukon a Lovagkeresztet viselték, vidámak és barátságosak voltak. A kalauz végeérhetetlen italkészletet hozott elő fülkéjéből: pálinka, sör, bor, konyak. Amilyen ütemben érkeztek a palackok, olyan gyorsan tüntette is el tartalmát a négy pilóta.

Amikor Berchtesgadenben a kalauz lesegítette őket a vonatról, valószínűleg nem voltak tudatában, hogy a Führer előtt kell megjelenniük. Ahogy a váróteremben tántorogtak, belebotlottak Hitler összekötő tisztjébe, a magas, szőke von Below őrnagyba. Amikor von

Below meglátta a négy tökéletesen kiöltözött, de tökrészeg pilótát, kis híján elájult, ugyanis nem egész két óra múlva kellett megjelenniük Hitler előtt. Valamit azonnal tennie kellett.

Odakint tipikus alpesi március volt. Hó fedte a tájat, és a szürke felhőkből hópelyhek szállingóztak. Mínusz négy fok volt. Von Below kiadta a parancsot az ott várakozó Mercedes vezetőjének: engedje le a tetőt, és úgy szállítsa a négy urat a csikorgó hidegben fel a hegyre.

Mikor beléptek az előcsarnokba, Hartmann egy ruhafogason meglátott egy katonasapkát. Észrevette hogy aranynyal van kirakva, felkiáltott: „Nahát, a kalapom!” Odament, és társaitól elismerést várva a fejébe nyomta. Azok nevetésben törtek ki. Von Below letépte Hartmann fejéről a sapkát. – Adja ide. Ez a Führer sapkája!

Aztán a négy pilóta átvette a kitüntetését anélkül, hogy egyikük is felborult volna. Ha közülük kettő találkozik, még mindig nevetésben törnek ki, amiért „Bubi” Hartmann kölcsönvette a Führer sapkáját.

A háborús annalesekben nemigen található Hartmannhoz hasonló kaliberű ember, a repülés rövid időt átfogó történetében még kevésbé. Hartmann 352 hitelesített légi győzelme minden idők „világrekordja”. Legközelebbi riválisának, Gerhard Barkhornnak – aki négyszer annyi repülőgépet lőtt le, mint a halhatatlan Manfred von Richthofen, az első világháború legeredményesebb légivadásza – 51-gyel kevesebb győzelme van, mint Hartmann-nak.

Sőt az állandó bevetésben lévő Luftwaffénak csak maroknyi olyan pilótája volt, akik gyakrabban repültek vagy többször vettek részt légiharcban, mint Erich Hartmann. Nem kevesebb, mint 1400 felszállást teljesített, és több mint 800 ellenséges repülővel szállt szembe. Fizikai és szellemi ellenállóképessége alkalmassá tette, hogy 1942 tavasza és 1945 májusa között kimerültség nélkül állandó készenlétben legyen. Sosem sebesült meg. Nem a véletlen szerencse műve, hogy egyetlen karcolás nélkül vészelte át a légi párbajokat. Szerencse is kísérte, mint minden sikeres vadászpilótát, de a légiharcnak egy sajátos módját fejlesztette ki, mely taktikai újítás volt: csata közben kerülte a manőverezést.

A háború után korábbi segédtisztje, Will van de Kamp azt mondta, Hartmann sikerei támadásvezetésének különleges módjára vezethetők vissza. Közvetlen volt, mint maga az ember, és a lehető legkisebb távolságról hajtotta végre őket. Lövés előtt mindig mintegy 30 méternyire megközelítette ellenfelét, és ez a veszélyes közelség éppúgy végződhetett volna összeütközéssel, mint biztos találattal.

A keleti fronton 14 kényszerleszállást élt túl. Minden alkalommal azonnal újra felszállt, amint új repülőgép állt a rendelkezésére.

Gyakran idősebb emberek sem tudták a hősöknek kijáró terheket saját maguk és hazájuk előtt olyan hitelt érdemlő módon, becsülettel viselni, mint Hartmann. Az USA haditengerészetének kiváló légivadásza, Gregory „Pappy” Boyington egyszer azt mondta: „Mutassatok egy hőst, mutatok egy semmirekellőt.” Sok háborús hősre érvényes Boyington kijelentése. Sokak, akiket a háborús időkben ünnepeltek, békeidőben nem állták meg a helyüket.

Amikor 1955-ben hazatért, Hartmann-nak keserű könnyeket is kellett nyelnie. Fia, Peter Erich 1947-ben meghalt, ő nem is láthatta. Szeretett édesapja sem élt már. Fiatalkori tervét, hogy édesapját követve belőle is

orvos válik, hosszú fogoly évei miatt fel kellett adnia.

A háborús időkben szerzett bajtársai arra buzdították, lépjen be az új német légierőbe. Kevés esélye volt más úton felépíteni egzisztenciáját, ezért kénytelen volt életét a harci repülésre alapozni, mivel ehhez értett igazán.

Az USAF egyik repülőoktatója átképezte az új sugárhajtású repülőgépek vezetésére, ö volt és maradt az új haderő egyetlen olyan tagja, akit a második világháborúban a *Briliánsokkal* tüntettek ki.

Korábbi érdemei, és tág látókörű új főnöke, Kammhuber tábornok szavatoltak érte, mikor az új légierő Richthofen-ezrede parancsnokává nevezték ki.

A jó kezdet ellenére ellenségeket is szerzett. Hartmann ellenfelei nem csak a háború ellenséges pilótái és az NKVD voltak, hanem az új német légierő magas beosztású emberei is. Nagy feladattal megbízott kisemberek irigykedtek Hartmannra, és különféle módokon megpróbálták tönkretenni a karrierjét.

De a „szőke lovag” büszkén viselheti megszabdalt vértjét, és pajzsa is régi fényében ragyog. Elismert nevek ragyogtatták fel, így szőke hordozójuk még mindig aktív résztvevője az élet tornájának.

Itt az ideje, hogy vele együtt kövessük végig történetét.

ÍGY LESZ VALAKIBŐL FÉRFI

Az igazi férfiasság eredete az ifjúság.
(Ismeretlen forrásból)

Az 1922. április 13-án a württembergi Weissachban született Erich erős, szőke gyerek volt, aki már akkor is saját akaratát akarta érvényesíteni, mikor édesanyjával felszállt annak a gőzösnek a fedélzetére, mely Kínába vitte őket.

Amikor Dr. Alfred Hartmann katonaorvos az első világháborúból hazatért, inflációt, élelmiszerhiányt és gazdasági káoszt talált. Amikor unokafivére, az egykori sanghaji német konzul hazautazott és látta hazája romjait, arra ösztönözte Erich apját, utazzon vele Kínába, és ott nyisson orvosi rendelőt. A konzul biztosította, hogy a kínaiak között jól menő praxist építhet ki.

Az alapjaiban megrendült és éhező Németországhoz képest Kína maga volt a paradicsom. Dr. Hartmann megállapította: a kínaiak csak arra vártak, hogy igénybe vehessék szolgálatait, kifizették számláikat, és nagyra értékelték őt.

Ő volt az egyetlen fehér orvos Csangsában, mely mintegy száz kilométerre feküdt a Jangcétől. Megnyitotta rendelőjét és családjáért küldött. Csinos háza volt Csangsában, és később megvásárolt egy szigetet is a folyó közepén, ahol egy új házat épített.

Erich Hartmann legkorábbi emlékei az erdővel benőtt szigethez kötődtek, a játszóhelyekhez a szabadban, a sok rejtett, felfoghatatlan szépséghez. Ez a sziget ideális hely volt egy gyerek számára, hogy szabadon engedje és fejlessze fantáziáját.

A távol-keleti idill azonban nem tartott sokáig. Néhány évvel később, mikor az első forradalmi megmozdulások felütötték fejüket a kínaiak körében, szembefordították a népet az „idegen ördögökkel”.

Amint az agitáció vészterhesebbé vált, Dr. Hartmann két dologban bízhatott. Az egyik a közösségben betöltött orvosi pozíciója volt. Jó cselekedeteit nem felejtették el a kínaiak. A másik német származása volt: a húszas években Kínában a németek nem játszottak jelentős szerepet, nem volt politikai befolyásuk, és nem voltak részesek a széteső gyarmati rendszerben.

De ezek a körülmények csak ideig-óráig nyújtottak biztonságot: 1929-re mindennapossá váltak a nyílt ellentétek. Megszaporodtak a támadások az angol, francia és belga lakosok ellen.

Dr. Hartmann-nak több angol barátja volt. Egyiküknek az ő rendelőjétől nem messze volt háza Csangsában. Egy reggel, útban a rendelője felé azt a szörnyűséget látta, hogy három barátjának a levágott feje egy angol ház kerítésére van tűzve. A barátságos német orvos azonnal levonta a konzekvenciákat. Feleségét, az öt és fél éves Erichet és öccsét, Alfrédet visszaküldte Németországba. Több héten keresztül utaztak Oroszországon át a rémes Transzszibériai Vasúttal.

Kínából való visszatérése után Elisabeth Hartmann Weil im Scönbuchban telepedett le, és várta a levelet férjétől, ami hat hónap múlva meg is

érkezett. Azt írta, a dolgok jobbra fordultak, a zavargások elcsendesedtek. Azt írta: „Gyere vissza Kínába, és hozd magaddal a gyerekeket."

A független Elisabeth Hartmann azonban időközben úgy döntött, már elég időt töltöttek keleten. Ezért azt írta vissza: „Nem jövök vissza Kínába, inkább keresek neked egy rendelőt Stuttgart környékén, ahol letelepedhetsz és nyugodtan praktizálhatsz". Dr. Hartmann hazajött. A család beköltözött egy Weil melletti régi parasztházba, és három évvel később házat építettek orvosi rendelővel Weil im Scönbuch-ban, a Bismarckstrasse 9. szám alatt, ahol Erich Hartmann ifjúsága hátralévő éveit töltötte.

Erich fiatal kora óta a repülés megszállottja volt. A vakmerőségre is hajlott, amire jó példa első repülési kísérlete. Bambuszbotokból szerkesztett egy siklórepülőt, és régi takarókat feszített a keretre, hogy törzset építsen. Ezzel az állványzattal, mely az ulmi szabó és Leonardo da Vinci közös alkotásának tűnt, nekifutott, és a nyári lak tetejéről elrugaszkodott. Egy speciálisan erre a célra ásott, és lágy földdel megtöltött gödörben landolt.

Erich érdeklődése a repülés iránt ösztönzést kapott, amikor kalandvágyó édesanyja repülősportot kezdett űzni.

Az élet kellemes volt Weilban, de egy olyan vállalkozókedvű és csinos asszony, mint Elisabeth Hartmann, kicsit unalmasnak találta. Belépett hát a Böblingen melletti repülőtér repülőklubjába.

Tehetséges pilóta lévén Erich édesanyja a Klemm-27-es repülőgépen megszerezte a repülőjogosítványt. 1930-ban a Hartmann család boldog tulajdonosa is lett egy kétüléses gépnek. Erichet mind szorosabb szálak fűzték a repüléshez és a repülőgépekhez.

Akkoriban, a kora harmincas években minden szép szombaton és vasárnap itt lehetett látni a Hartmann-fiúkat és édesanyjukat, amint a kis Klemmen repülnek, vagy éppen dolgoznak rajta.

Az 1932-es gazdasági válság miatt sajnos el kellett adniuk a kedvelt kis gépet. A repülőgép elvesztése kisebbfajta csapásnak számított.

A következő évben Hitler átvette a hatalmat, és megindult a német repülés újjáélesztése. Hitler fel akarta ébreszteni a német ifjúságban a repülés iránti kedvet, és vitorlázóklubok megalapítását szorgalmazta, melyek az érdeklődők gyűjtőpontjai lehetnének. 1936-ban Elisabeth Hartmann is ilyen repülőklubot alapított Weil im Scönbuch-ban az ott élő fiatalok számára, és kiképzőpilóta lett.

A klubnak két vitorlázógépe volt: egy nyitott Zögling 38-as a kezdő repülőknek, egy Grünau Baby a haladóknak állt rendelkezésre.

A fiatal energiákat kellőképpen levezette a gépek gumikötéllel levegőbe emelésének megerőltető feladata. Erich és más fiatalok váltották ebben egymást. Nyolc erős fiatal fiú mindkét oldalon teljes erővel húzta a vitorlázógépet. Gyakran csak néhány méterre emelkedett el a földtől, hogy a kötelét húzó fiúk kétkedő sóhaja mellet visszaessen a mezőre.

A fiataloknak keményen meg kellett dolgozniuk a repülés öröméért. Aztán felhangzottak a mágikus szavak: „Erich, beszállás. Te következel. Megpróbálunk felhúzni."

A 30-as évek közepétől Erich és Alfréd egy internátus-ban tanultak. Az iskola nevelési módszerei ellentétben álltak Erich kibontakozó jellemével.

Ő a szabadságot szerette. Az iskolában alkalmazott szigorú katonai elvek az élet minden területére kiterjedtek, még a tanulók szünidő alatti tevékenységeit is szabályozták. Az otthon töltött hétvégék Erichnek úgy tűntek, mintha a börtönből szabadult volna.

Átlagos diák volt, aki iskolai kötelességeit különösebb nehézségek és ambíciók nélkül teljesítette. Szorgalmát csak annyira használta, amennyi szükséges volt a vizsgák sikeres letételéhez. Ereje elsősorban a sportban nyilvánult meg, mert azt szerette.

Az iskola tanrendjében szerepelt egy egyhetes sífutó tábor a hegyekben. Ezeken a kirándulásokon Prof. Busch-nak alkalma volt közvetlen közelről megfigyelni Erich versenyszellemét és örömkedvelését. Egyszer túlzottan is közelről szemlélhette az eseményeket. Mikor egy reggel kilépett a házból, suhogást hallott és hó zúdult a nyakába, mert Erich éppen a síugrást gyakorolta a ház tetejéről, a professzor feje fölött.

Minden figyelmeztetés az ugrással, a meredek lejtőkkel és sok minden mással kapcsolatos veszélyekre hiábavalónak bizonyult. Egy – a felnőtt Erich Hartmannra is jellemző – könnyed, magabiztos mosoly, vagy boldog vigyor volt a válasz, mielőtt újabb veszélybe indult.

Ezek a tulajdonságok biztosítottak helyet számára a történelemben, és segítettek túlélni a szenvedéseket, melyek messze meghaladták a jámbor Weil im Schönbuch-i emberek képzelőerejét.

Erich első és egyetlen szerelme is egy ilyen „direkt" kaland volt. A korntali középiskolában ismerte meg azt a lányt – Urschula Paetsch-t –, aki később a felesége lett. Bakfisként „Usch" Paetschnek olyan sötét haja volt, amilyen szőke Erichnek.

Erich Hartmann a mai napig állítja, szerelem volt az első látásra. Miután ezt felismerte, elhatározta, valamit tenni fog. 1939 egy októberi délutánján Usch egy barátnőjével éppen hazafelé tartott az iskolából, amikor Erich közeledett a kerékpárján robogva. Leugrott a biciklijéről, majd Ursula szemébe nézett, és zavartan azt mondta: „Erich Hartmann-nak hívnak." Ez a bemutatkozás, mely annyira jellemző volt veleszületett egyenességére, egy olyan szerelem kezdete lett, mely a legkeményebb próbákat is kiállta.

Usch édesanyja megpróbálta kézben tartani a barátságot. De ez nem volt olyan egyszerű. Egyszer Usch azt mondta, szeretne egy barátnőjével moziba menni. De a moziban Erich várt rá. Hazakísérte, de túl későn. Usch édesanyja három hónapos mozitilalmat rendelt el, a ház kapujában rimánkodó szőke fiú minden kérése és bocsánatkérése ellenére. Usch is szokatlan hidegvérrel viselte a büntetést. Csak néhány hónappal később jött rá édesanyja, miért.

Hogy igazi társasági hölgy váljon belőle, Usch beiratkozott egy stuttgarti tánciskolába. Heti két alkalommal voltak táncórák. Ugyanabban a tánciskolában vett leckéket barátja, Erich Hartmann is. Sőt ugyanazon a kurzuson. Nem tudtak megválni egymástól.

1939 szeptemberében Európában kitört a háború, de a korntali középiskola 1940-es ballagásáig és érettségijéig Hartmann számára ennek még nem volt jelentősége. Fontos döntést kellett hoznia, mely hátralévő életét meghatározza.

Amikor néhány hónappal tizennyolcadik születésnapja után, 1940 áprilisában leérettségizett, világossá vált számára, hogy be kell vonulnia

katonának. Ez neki csak egyet jelenthetett: a légierőt.

A háború megnyitotta Erich előtt a különben igen költséges repülés lehetőségeit. A motoros repülés a háború előtti Európában csak kevesek számára volt fenntartva, hiszen a gépek beszerzése és fenntartása nagyon sokba került. Ezért a legtöbb fiatalnak nem volt lehetősége repülni. Ezeknek a fiataloknak a háború adta meg azt a lehetőséget, hogy a Luftwaffében ingyenes repülős kiképzést kaphassanak.

Az újságok folyamatosan szállították a híreket a sikeres vadászpilótákról. A spanyolországi polgárháború Condor Légiójában ismertté vált Werner Möldersnek rendszeresen sikeresek voltak a bevetései.

Az ifjú Hartmannt lázba hozták a vadászpilóták feladatai. Jelentkezett a Luftwafféba. Édesapja kevésbé lelkesedett. Édesanyja megértőbb volt, hiszen ő ültette el benne a repülés szeretetét. Szomorú volt hogy meg kell válnia fiától, de támogatta Erich minden tervét.

Hartmann édesapja úgy vélte, a háború a németek vereségével végződik, és semmi jóval nem kecsegteti a hátországot, hazáját. De ő is osztotta azt az általános nézetet, hogy a háború hamarosan befejeződik, és ezért könnyebben el tudta fogadni fia döntését. Azt gondolta, nyugodtan pilótává képeztetheti magát, hiszen a rövid háború után még mindig marad a fiának elég ideje arra, hogy orvostudományt tanuljon.

A rottweili iskolában töltött idő Erichben ellenérzést szült a kaszárnyastílussal szemben. De ezt a keserű pirulát le kellett nyelnie, hogy érezhesse a repülés édességét.

A vakfegyelem mindig távol állt tőle, és ez jelentősen hátráltatta katonai előmenetelét a légierőnél; a háborús Luftwaffénál éppúgy, mint az új szövetségi légierőnél.

Éppen amikor az angliai légicsaták leghevesebb ütközetei végetértek, 1940. október 15-én jelentkezett Erich Hartmann a Luftwaffe 10. kiképzőosztagánál a kelet-poroszországi Neukuhrenben.

A vadászrepülők gyors kiképzésére abban az időben még nem volt szükség. Az angol fronton elszenvedett súlyos pilótaveszteségek következményei a Luftwaffe vezetőiben még nem tudatosultak.

Megkapta az alapkiképzést, valamint elméleti kiképzést az alábbi tárgyakból: repülőszolgálat; repüléstörténet; repüléselmélet; üzembentartás; repülőgépek és repülőmotorok szerkezete; repülőgépgyártás; anyagismeret; aerodinamika és meteorológia. Ezek a tárgyak teljesen lekötötték érdeklődését. Az előtte álló kiképzés elegendő ösztönzést adott neki ahhoz, hogy lelkesen vesse magát az elméleti tanulmányokba.

A Berlin-Gatowon megkezdett pilótakiképzés majd egy évig tartott. Később Hartmann oroszországi egységéhez érkeztek olyan pilóták is, akik mindössze 40 órás repülési gyakorlattal indultak bevetésre.

1941. március 5-én indult Hartmann az első katonai kiképzőrepülésére repülőoktatójával, Kolberg őrmesterrel. 1941. március 24-én – összesen 73 motoros tanulórepülés után – először repült egyedül. Minden bizonnyal nagy segítségére volt a több száz órás vitorlázórepülés és landolás tapasztalata.

A repülő alapkiképzés 1941. október 14-én véget ért. Ezután az anhalti Zerbst-beli vadászrepülő-iskolába vezényelték. A Dessau és Magdeburg

között fekvő Zerbstben megismerkedett azzal a repülőgéptípussal, amely később dicsőségre segítette: a Messerschmidt Me-109-essel, melynek pontos típusmegjelölése Bf-109. Erich addig az időpontig, mire készen állt a híres Me-109-es vezetésére, 17 különböző repülőgéptípuson repült. Minden kezdő pilóta arról álmodott, hogy egyszer majd vezetheti ezt a legendás gépet.

Hartmann repülőoktatói közé tartozott Zerbstben Hohagen főhadnagy, az egykori német műrepülő bajnok, aki szőke tanítványát megtanított a műrepülés néhány titkára. Miután Erich megismerte a manőverek alapjait, és önállóan uralni tudta a gépet, 1942 júliusától a tulajdonképpeni harci repüléssel kezdett foglalkozni.

Erich Hartmann a kezdetektől tehetséges lövésznek bizonyult. De ő ennek ellenére nem értett egyet társainak ezzel a véleményével. Azt állította, hogy nagy távolságról nem tud pontosan célozni. Mindazonáltal tapasztalt emberek, akik az orosz fronton bevetés közben látták, azt állították, hogy nagy távolságról is kitűnően lőtt. De mivel Hartmann a támadás sikere érdekében kezdetektől fogva nagyon megközelítette az ellenfél gépét, nagy távolságú találatainak száma ezért nem jelentős.

Első légi lőgyakorlatán, 1942. június 30-án Erich a Me-109-D gépfegyvereivel mozgó célpontra leadott 50 lövésből 24 találatot ért el. Aki egy kicsit is kiismeri magát ebben a mesterségben, az tudja hogy ez figyelemreméltó teljesítmény.

A légivad ász-kiképzés hosszú útja fáradságos volt. Amikor 1942. március 31-én Hartmannt hadnaggyá nevezték ki, úgy vélte, becsülettel megszolgált rangjáért és pilótajelvényéért.

A keleti frontra vezényelték. Előtte három nap szabadságot kért, és hazautazott Weil-ba, ahol tiszteletére búcsúünnepséget rendeztek. Szüleinek barátai is eljöttek, hogy elbúcsúzzanak az ifjú vadászpilótától. Uschnak azt mondta:

– Szeretnélek feleségül venni, ha vége a háborúnak. Hajlandó vagy várni rám?

– Igen, Erich, várni foglak.

Tényleg várnia kellett, hosszabb ideig, mint azt általában elvárják a nőktől.

A FRONTON

A legfontosabb egy újonc repülőpilóta számára, hogy első légi győzelmét nagyobb megrázkódtatás nélkül érje el.

(Werner Mölders)

Krakkóban a parancsnok egy halom parancs között lapozgatott, és a fejét csóválta. Feltekintett a négy fiatal hadnagyra, akik az 52. ezredhez voltak beosztva.

– Nincs parancsom arra, hogy tartalék repülőgépet adjak ezredüknek, így nem tudnak Me 109-eseken Majkop-ba repülni. De van néhány Stukám, amelyeket az Azovi-tenger északi partjára, Marjupolba kellene vinni. Onnan könnyen eljutnak Majkopba.

Hartmann, Wolf, Stiebler és Mertschat hadnagy egymásra pillantottak, s fejbólintással jelezték beleegyezésüket.

Néhány perccel később már be is szálltak az ismeretlen pilótafülkébe. Alapvetően nem sokban különbözött a Me-109-esétől. De a gép maga lassúbb és nagyobb volt. Hartmann felmelegítette a motort, minden rendben lévőnek tűnt. Wolf, Stiebler és Mertschat a felszállópályára gördültek és felszálltak. Hartmann lassan a starthoz gördült. Egy deszkából készült repülésirányító torony állt a megállító pont közelében. Megpróbált a bódé mellett elmenni. Fékezni akart a bal fékkel. Semmi reakció. Benyomta mindkét féket. Még mindig semmi. A repülő egyre közeledett a bódéhoz, miközben Hartmann a hibás fékkel bajlódott. Látta kirohanni a repülésirányítót a kunyhóból, majd egy pillanattal később a Stuka belefúródott a deszkabódéba. A reptér gyors, kemény ütésektől volt hangos, ahogy a propeller tűzifává aprította a bódét. Papírfecnik és faforgácsok repültek a levegőben, melyeket a propellerszél a pilótafülkébe hajtott. Leállította a motort, és lángvörös arccal ugrott ki a fülkéből, hogy szemrevételezze a kárt. A propeller feleakkora lett, három, mintegy 45 centis csonk meredt elő a propellercsúcsból. A bódét eredeti méretének a felére nyírta, a papírokból és dokumentumokból pedig konfetti lett. A dúlt repülésirányító lassan tört utat magának a romok között.

A sápadt parancsnok gondterhelt tisztekkel érkezett a helyszínre. A meglehetősen zavart Hartmann piros fülekkel, gyámoltalanul állt a romok mellett. Amikor a parancsnok odaért, fel volt készülve egy alapos szidásra. De egyik társa megmentette.

A Marjupolba induló négy Stuka közül az egyik akadozó motorral, füstcsíkot húzva maga után leszállni készült. A tapasztalatlan pilóta letette a gépet, de túl erősen lépett a fékre, amiért a Ju-87-es a dühöngő parancsnok szeme láttára az orrára dőlt, majd farkát az égbe emelve megállt. Az elkeseredett pilóta előmászott, és hitetlenkedve meredt a gépére. A parancsnok úgy döntött, a két csecsemőpilótát egy olyan Ju-52-essel küldi a frontra, amelynek nem ők ülnek a kormányánál.

A motorzaj miatt a Ju-52-ben nem lehetett beszélgetni, ezért Hartmann beült a lőszerládák, tartalék alkatrészek és benzines hordók közé, hogy elolvasson egy két nappal korábbi *Berliner Zeitungot,* melyet a rakomány

között talált. A háborús hírek bizakodók voltak. Leningrádot elfoglalták, támadásokat indítottak Sztálingrád ellen. A kaukázusi német előrenyomulás, ahová ő is tartott, Dr. Göbbels kijelentései szerint a bakui olajmezők küszöbön álló elfoglalásával elérte csúcspontját. A keleti front légi csatáiról tudósító hírek szerint a légiharcok orosz területen, legalább 1200 kilométer mélységben zajlottak. A keleti frontról visszatérő pilóták nagy tisztelettel beszéltek az 52. repülőezredről.

Még élesen élt benne a Stuka-ügy emléke, és nagyon tapasztalatlannak érezte magát. Feszült idegekkel nézte a landolást Majkopban, 230 kilométerre északnyugatra az Elbrusztól. Itt volt az 52. repülőezred támaszpontja.

Az ezred segédtisztje már várta. Kühl százados magas, tiszta és ápolt ember volt, frissen vasalt uniformisban és csillogó csizmában.

– Jöjjenek velem – mondta – Bemutatom Önöket a parancsnoknak, mielőtt csapatukhoz indulnának.

Kühl százados egy épületbe vezette őket. A parancsnokság alig volt nagyobb egy lyuknál, az egyik falon a front térképe függött. Két bombaláda szolgált asztalként, rajta két telefon. Az egyik a légiflottával, a másik az ezred három, a frontvonalban lévő századával tartotta a kapcsolatot.

A puritán és célszerű építményt a hirtelenszőke parancsnok, Dietrich Hrabak őrnagy alakította ki. Erich azonnal észrevette az ezredparancsnok és a segédtisztje közti különbséget. Hrabak egyenruhája piszkos és szakadt volt. Nadrágja olajfoltos, csizmája rég nem látott cipőkefét. Erich még sosem látott ilyen őrnagyot. A hátországban, a kiképző központokban egy őrnagy makulátlan, testreszabott uniformist viselt, és olyan volt mint egy isten. Hrabak többféle szempontból is másfajta tisztnek tűnt. Finom és könnyed mozdulatai voltak, miközben beszélt. Áthatóan világoskék tekintetével egyenesen a pilóták szemébe nézett, amikor kezet fogott velük. Hartmann rögtön vonzalmat érzett iránta. Míg röviden ismertette a helyzetet, Erichnek alkalma volt megállapítani, hogy Hrabak hozzáértő és magabiztos tiszt. Úgy érezte, ilyen emberek között meg fogja találni a helyét.

Hrabak így szólt a fiatalemberekhez: – Aki valamit el akar érni a légierőnél, annak nagyon gyorsan meg kell tanulnia, hogy ésszel, és ne izomból repüljön.

A tiszt addig 67 légi győzelmet aratott. Gallérján a *Lovagkereszt* függött. Azokról amiket Hartmann-nak és a többieknek mesélt, egyik kiképzőiskolában sem lehetett hallani.

– Egészen idáig az volt a kiképzésük célja, hogy megtanulják bevetés alatt uralmuk alatt tartani a gépet. Hogy túléljék Oroszországot, és sikeres légivadászok lehessenek, az eszüket is használniuk kell. Erre figyelniük kell, különben nem lehetnek eredményesek. A harci kedvet megfontoltsággal, higgadtsággal és intelligens gondolkodással kell mederben tartaniuk. A repülésnél a legfontosabb az ész, minden más csak utána következik... – Az adóvevő hangszórója szakította félbe beszédét. Hartmann legyökerezve állt, mert egy valódi frontélményben volt része.

– Tegyétek szabaddá a pályát. Eltaláltak. Látom a leszállópályát, azonnal le kell szállnom. – Utasítások röpködtek parancsnokságon. Aztán újra megszólalt a hangszóró: – A fenébe, remélem, sikerül leszállnom.

Kigyulladt a motorom!...

Hrabakkal együtt mind kirohantak az épületből, éppen akkor, amikor meggyújtottak egy piros lámpát, hogy szabaddá tegyék a pályát. A füves tér végénél egy Me-109-es tűnt fel, sűrű, vastag füstcsíkot húzva maga után. A füves pályához ütődve gurult néhány métert, majd hatalmas robbanástól kísérve felborult.

– Ez Krupinski! – kiáltotta valaki. A mentőegység azonnal odaért hogy eloltsa a tüzet, de a Me-109-es lőszerei sorra felrobbantak. Nyomjelző lövedékek és gránátok repültek mindenfelé. Hirtelen egy alak rontott keresztül a füstfelhőn: a pilóta a pokolból megmenekülve a szabadba rohant. Csoda volt, hogy egyáltalán túlélte.

Egy mentőautó éppen odavitte, ahol Hartmann állt. Magas, erős fiatal férfi volt, és noha arca sápadt volt, nevetett, amikor Hrabak odaért.

– Krupinski, ma este megünnepeljük a születésnapját – mondta, majd az újonnan érkezettek felé fordult, akiknek az ámulattól tátva maradt a szájuk.

– Ha valami baj történik mint most, és a pilóta túléli, utána mindig megünnepeljük a születésnapját.

– És mi történik, ha egy pilóta meghal? – kérdezte Hartmann.

– Akkor iszunk az emlékére, hogy minél előbb el tudjuk felejteni. – Hartmann mélyen meghatódott. Tetszett neki az a közvetlen és emberi mód, ahogy a dolgokat kezelték. Két nappal később, 1942. október 10-én az 52. repülőezred III. századába osztották be, melynek parancsnoksága a Terek folyó partján fekvő kis faluban, Szoldatszkajában volt.

Miközben a szállítógép dél felé, Szoldatszkaja irányába tartott, Hartmann a jobbra alatta elterülő Elbrusz szépségét csodálta. A magas hegyek napfénytől fehéren szikrázó hófödte csúcsai körül gomolyfelhők gyülekeztek. Ötezer méter fölötti csúcsaival az Elbrusz impozáns határkő volt a Fekete-tenger keleti partján. Hartmann arra gondolt, a hegy milyen kiváló tájékozódási pontot nyújt minden, ebben a térségben repülő vadászpilóta számára.

Amikor a nehéz gép leszálláshoz készült, északkeleti irányban meglátta egy kis falu repülőterét. A tájat napraforgó– és dinnyeföldek szegélyezték. Csodás táj, gondolta Hartmann. Az idillt csak a repülőtéren sorakozó mintegy 60 darab Me-109-es szigorú körvonalai törték meg. A terület tipikus mezei repülőtér volt füves leszállópályával, a pilóták és a földi személyzet sátraival. Az 52/III. vezetőségének épülete hasonlított az ezredparancsnokságra.

Amikor Hartmann a többi pilótával belépett, egy magas, fekete hajú, keskeny, mosolygós arcú embert látott.

– Hello, ártatlan gyerekek! – mondta. – Én vagyok a századparancsnok, von Bonin a nevem. Hartmann és Mertschat a 7. rajba van osztva, Stiebler és Wolf a 9-esbe. Na, mi újság otthon?

Hartmannt azonnal lenyűgözte ez az öreg harcos. Az ő uniformisa is viszonylag viseltes volt, a nadrágja vasalat-lan.

Von Bonin a spanyol polgárháború Condor légójában négy repülőgépet lőtt le, további kilencet az 54-es repülőezred kötelékében az angliai légiharcokban, és több mint negyvenet a keleti fronton. Harminckét éves korára okos és tapasztalt vadászpilóta vált belőle, és Erichnek tetszett, amit tőle hallott.

– Idekint csak a győzelem számít, nem a rang vagy más dicsőség. A földön katonai fegyelmet tartunk. De a levegőben minden köteléket az a pilóta vezeti, aki a legtöbb győzelmet aratta, és a legnagyobb tapasztalata van. Ez a szabály mindenkire vonatkozik. Rám is. Ha egy olyan őrmesterrel repülök akinek nálam több győzelme van, akkor ő vezeti a köteléket. Nincs vita, mert csak a győzelmek számítanak. A levegőben, ütközet közben elhangzanak olyan dolgok, amik a földön elképzelhetetlenek, különösen az elöljáró tiszttel szemben. Az ütközet hevében ezt elkerülhetetlen. Minden megjegyzést, sértést, ami a levegőben esik, a leszállás pillanatában el kell felejteni. Uraim, Önök többnyire őrmesterekkel fognak repülni, ök lesznek az Önök vezetői a levegőben. Nem szeretném meghallani, hogy alacsonyabb rangjuk miatt nem engedelmeskednek nekik. – Von Bonin komolyan gondolta, amit mondott. Egy hónappal később Hartmann hallotta a kipróbált és eredményes vadászpilóta, Grislawski hadnagy és von Bonin őrnagy rádiós párbeszédét. Súlyos légiharcot vívtak. Grislawki dühös lett, mert von Bonin nem reagált az utasításaira.

– Ha nem hallgat rám, tehet egy szívességet! – bömbölte Grislawski a mikrofonba. Semmi reakció. Grislawski ezután válogatott gorombaságokat zúdított századparancsnoka fejére. Amikor leszálltak, von Bonin őrnagy nevetve odament Grislawskihoz, és mondta neki hogy hallotta az utasításait, de nem tudott válaszolni, mert elromlott a rádiója.

Von Bonin úgy is élt és cselekedett, ahogy prédikált. Amikor befejezte a négy új pilótához intézett beszédét, Hartmann már többre becsülte von Bonint, mint háborús szolgálati ideje alatt bármely más tisztet. Felébresztette benne a hűség, a bizalom és a bajtársiasság érzését. Nem voltak üres formaságok, sem vezetési trükkök, és Hartmann úgy érezte, von Bonint a pokolba is követné.

Amikor a 7. rajhoz érkezett, Hartmann megismerkedett egy emberrel, akit élete hátralévő részére a szívébe zárt: Eduard „Paule” Rossmann őrmesterrel.

A földön Rossmann viccmester és playboy volt. Temperamentuma képes volt bajtársa halála felett hullatott könnyei közül is egy pillanat alatt kiragadni és tréfára ösztönözni.

Amikor reggel felkelt, egy dalt dúdolt, és még akkor is énekelt, amikor lefekvéshez készülődött. Közben pedig ingerült pilóták között kirobbant vitákat simított el, és humorával oldotta a feszültséget. Olyan távol volt a szokványos vadászpilóta-képtől, amennyire csak lehet. De ahogy Hartmann nemsokára megállapította, nem lődözött vaktában. Rossmann a levegőben higgadt, nyugodt tanár volt. A tőle tanult dolgok segítették Hartmannt feljutni a csúcsra.

Amikor a raj többi tisztje – legtöbbjük tapasztalt és rámenős vadászpilóta – megtudta hogy Erich Rossmannt kapta társául, a vállát veregették.

– Paule a legjobb emberünk, Hartmann. Kiváló vadász, több mint 80 győzelemmel a háta mögött. Mindig hazahozza társait. Paule mellett biztonságban lesz.

Erich két napon keresztül minden sarokból azt hallgatta, hogy Rossmann milyen kiváló ember, milyen pompás társ.

A Rossmannról hallott jó szavak, és Krupinski példája arra sarkallták,

hogy első bevetésén, 1942. október 14-én a lehető legtöbbet hozza ki magából. Hartmann így mesélte:

„A két Me-109 G-14 ellenőrző repülését végezte Grozn-ji és Digora között, amikor megszólalt a hangszóró.

– Hét vadászgép és két Il-2-es lövi az utat Prohladni közelében. Befogni és megtámadni. – Hartmann Rossmann mögött 4000 méter magasban, feszült idegekkel követte a Terek folyását Prohladnij irányába. Tizenöt perces repülés után Rossmann hangja recsegett a hangszóróban:

– Figyelem, tizenegy órára lent indiánok. Harci alakzatba felzárkózni, aztán támadunk. – Megpróbáltam felfedezni az adott helyen jelzett ellenséges gépet, de semmit sem láttam. Mintegy harminc méterre oldalt voltam rajvezetőmtől, amikor lecsaptunk.

Még mindig nem láttam ellenséges repülőgépet. Hosszú zuhanás után újra vízszintes helyzetben repültünk tovább, és a nagy sebesség mellett megláttam magunk előtt a két sötétzöld repülőt, melyek kicsit magasabban voltak, mint mi. Mintegy kétezer méterre lehettek tőlünk.

Dobogott a szívem. Első gondolatom az volt, bárcsak az első találatomat jegyezhetném. Most! Teljes sebességre kapcsoltam, és leelőztem Rossmannt, hogy előtte lövőhelyzetbe kerülhessek. Nagyon hamar odaértem, és 300 méter távolságról tüzet nyitottam. Dühös voltam, mert minden nyomjelző lövedék a cél fölé és balra mellé ment. Nem talált. Semmi eredmény. A cél olyan gyorsan közeledett, hogy éppen csak fel tudtam kapni a gépet, hogy elkerüljem az ütközést.

Abban a pillanatban minden oldalról sötétzöld repülők vettek körül, aztán mögém kerültek... Áldozattá váltam.

Kétségbeestem. Visszafordultam, és egy alacsony kis felhő felé száguldottam. Keresztülrepültem rajta, és a ragyogó napsütésben egyedül találtam magam. Aztán Rossmann megnyugtató hangját hallottam a hangszóróban:

– Ne féljen. Fedeztem hátulról. Amikor átrepült a felhőn, szem elől tévesztettem. Ereszkedjen a felhő alá, hogy újra megtaláljam. – Csodálatos volt ez a nyugodt hang. Előretoltam a botkormányt és átrepültem a felhőn. Amint kiértem belőle, 1500 méterre tőlem egy közvetlenül felém tartó repülőt láttam. Megfordultam. Vadul lefelé fordítottam a gépet, és nyugati irányban követtem a folyó medrét, miközben Rossmann-nal közöltem, hogy egy ismeretlen repülő üldöz. Máris hallottam megnyugtatóan halk hangját:

– Forduljon jobbra, hogy fel tudjak zárkózni. – Jobbra fordultam, de az üldöző repülő keresztezte a gépem útját, és veszélyesen közel került. Újra megfordultam. Ütközésig nyomtam a teljesítménynövelő kart. Leereszkedtem majdnem a fák csúcsáig, és teljes gázzal nyugat felé repültem.

Újra Rossmann hangját hallottam a hangszóróban, de a recsegés miatt nem értettem, mit mond. Odarepültem hozzá. Közben egész idő alatt behúzott nyakkal ültem, és halálfélelmemben a pilótafülke páncéllemeze mögé bújtam. Vártam az ellenséges lövéseket és gránátokat. Amikor megkockázattam egy hátrafordulást, az ellenséges gép még mindig a nyomomban volt. Néhány percnyi repülés után aztán megkönnyebbülve láttam, hogy leráztam üldözőmet. Újra hallottam Rossmannt, de még mindig nem lehetett érteni. Magamon kívül voltam az örömtől, hogy

megszabadultam az ellenséges géptől. Kicsit feljebb emelkedtem, és megpróbáltam megállapítani a helyzetemet. Balomon egy határozott tájékozódási pont, az Elbrusz. De már túl késő volt. Az üzemanyagjelző lámpám azt mutatta, hogy kevesebb mint öt perc repülési idő áll rendelkezésemre.

A rövid öt perc után akadozni kezdett a motor, aztán leállt. Süllyedni kezdtem. Háromszáz méterre csökkent a magasságom. Egy kis utat láttam lent, melyen egy katonai oszlop haladt. A gép mint egy kő, zuhanni kezdett. Egyenes siklórepülésbe állítottam, és óriási porfelhőt kavarva földet értem. Felnyitottam a pilótafülke tetejét, és nem egész két perc múlva német katonák gyűrűjében találtam magam. A szóldatszkajai repülőtértől körülbelül 30 kilométernyire végeztem kényszerleszállást, és egy csapatszállító járművel tértem vissza.”

Jelentkezésekor Hartmann-nak harsány dorgálásban volt része von Bonin részéről. Ehhez járult a tapasztalt Rossmann előadása a taktika alapelemeiről, miközben von Bonin dühösen hallgatott. Első bevetésén Erich Hartmann hadnagy a légi taktika majd minden szent szabályát megsértette.

Ezután von Bonin őrnagy közölte, hogy a repülés alapszabályainak megsértéséért büntetésül három napig a karbantartó személyzettel kell dolgoznia. A következő napokban egy bűnbánó szőke fiatalember szorgoskodott a szerelők és fegyverkarbantartók között. Fényes karrierjének nem volt valami dicsőséges kezdete.

Ezután is Rossmannal indult bevetésekre, és minden alkalommal tanult valami újat.

Megfigyelte, Rossmann támadás előtt mindig kivár. Észrevette az ellenfelet, várt és gyorsan áttekintette a helyzetet. Csak akkor támadott, ha azt meglepetésszerűen végre tudta hajtani. A többi ezredbeli pilóta nem tudta türtőztetni magát: ha megláttak egy ellenséges gépet, rögtön rárontottak az ellenfélre. Amikor Rossmann taktikájáról beszélgetett a többi pilótával, akkor azok nem értették, mire jó ez a „nézni és dönteni” a támadás előtt. De ő tudta, Rossmann magatartása a helyes.

Hartmann erőt vett a kezdőkre jellemző vakságán, miszerint képtelenek észrevenni a másik repülőgépet, mint ahogy az első bevetésén is történt. A kezdő pilótáknak ezt a fogyatékosságát így írta le:

„Ez a harci vakság rendkívül zavaró. A vezető szól a rádión, hogy figyelem, öt idegen repülőgép egy óránál. Az ember abba az irányba mered, és az eget fürkészi. Semmit sem lát. Ha ezt valaki nem élte át, alig hiheti. Később kifejlődik egyfajta érzék a légiharchoz. A repülőgép irányítása akkor már nem köti le a figyelmet, az érzékek felkészülnek az új kihívásokra, és az ember ekkor válik képessé arra, hogy észrevegye az ellenséges gépet. De ha az ember olyan vezetőt kapott aki mellett nem volt lehetősége kifejlesztenie ezt az érzékét, akkor biztosan lelőtték.

Ez a háború szélesedésével egyre gyakrabban megtörtént. Egyre kevesebb olyan parancsnok akadt, aki figyelt arra, hogy a pilótát lassan szoktassa a harchoz. 1943-tól a legtöbb pilótát úgy küldték a frontra, hogy a szükséges kiképzés töredékét kapták. Egy légivadászegység a legkülönfélébb típusú pilótákból állt. Nagyon sok olyan pilótánk volt, akik a durva manőverező támadást szerették, és azt mondták: Megcélzóm az ellenséget, és nem törődöm azzal, hogy mi történik a raj társaimmal.

Egy fiatal, tapasztalatlan pilótának lesújtó érzés lehet elvesztenie a társát csak azért, mert az nem törődik vele. A tapasztalatlanság félelmet okoz, a félelem pedig hibát szül. Ha olyan vezetőt kaptam volna, aki nem rendelkezik Paule Rossmann képességeivel, valószínűleg minden másképp alakult volna. Más hozzáállás alakult volna ki bennem, és nem jutottam volna idáig.

Amikor parancsnok lettem, mindent megtettem amit csak tudtam, hogy az új embereket keresztülvezessem ezen a nagyon fontos első repülésen. Ez Rossmann-nak köszönhetően életfelfogásommá vált. Fiatal fiú voltam, vak, mint egy macskakölyök. Képzelje el, ha először egy durva, figyelmetlen vezető mellé kerültem volna. Ilyenből is sok volt. Éppen eléggé féltem attól, mi történhet velem – még Rossmann megnyugtató jelenléte mellett is. Ő nem csak átsegített ezen a kritikus perióduson, hanem megtanította a meglepetésszerű támadás alapvető technikáját."

1942. november 5-én délben Trepte főhadnaggyal bevetésre indult egy állítólag négy repülőből álló raj ellen, Di-gora környékére. Hartmann-nak már jó szeme volt, ő jelentette először az ellenséget. Tizennyolc Il-2-es „Sztormovik" harci repülőt és egy tíz darab LaGG-3-asból álló köteléket számlált. Számukat tekintve nem voltak egyenlők az esélyek, de a németek már hozzászoktak az állandósult szovjet számbeli fölényhez. Az elkövetkező dolgok előjeleképpen a tapasztalt Trepte hadnagy ezúttal nem vette észre az ellenséget. Utasította Hartmannt, vegye át a parancsnokságot és támadjon. A német raj kettévált, és meredek ívben az oroszok fölé és mögé kerültek. Feladatuk volt megakadályozni az Il-2-esek német földi csapatok elleni támadását.

Hartmann és Trepte áttört a védőgyűrűn, és az ellenséges gépek között zuhanórepülésben rövid, célzott lövéseket adtak le. Miután 50 méteres magasságban Hartann felkapta a gépet, befogta a kötelék bal szélén levő Il-2-est. Nem egész száz méterről tüzet nyitott. Talált! Látta, ahogy a gépfegyverlövedékek lepattannak az orosz gép vastag páncélzatáról. Minden öreg róka óvakodott a „Sztormovik" páncélzatától, mert ez volt a legszívósabb gép a levegőben. Hartmann emlékezett rá, hogy egyszer Alfred Grislawskival beszélgetett a lepattanó lövedékekről. De volt egy módszer, mellyel ez a gép is sebezhető volt. Grislawski elmesélte neki, és most erre gondolt. „Próbáld meg, Erich! Próbáld meg!", kiáltotta maga elé a fegyverzajban.

Magasba emelkedett, megfordult, és újra rárepült az II-2-esre. Meredeken zuhanva repült a föld fölé néhány méterrel, és alulról került az ellenséges gép mögé. Ezúttal várt a tüzeléssel, míg a „Sztormovik"-ot hatvan méterre megközelítette. Lövései nyomán az Il-2-es olaj hűtőjéből vastag füstfelhő tört elő.

Az eltalált gép kelet felé száguldott, és levált a kötelékről. Hartmann csökkentett sebességgel követte. Mindkét gép lassan ereszkedett. Egy rövid, éles robbanás hallatszott az Il-2-es raktere alól, és roncsdarabok repültek Hartmann felé. Me-109-ese motorházának tetejét tompa robbanás rázta meg. Füst szivárgott a motortérből a pilótafülkébe, majd előtört a motor alól. Hartmann egy pillanat alatt felmérte helyzetét. Magasság: a szükségeshez képest túl kicsi. Pozíció: még a front német oldalán van. Rendben. Gyorsan megtette a szükséges előkészületeket a kényszerleszállásra. Levette a gázt, elzárta az üzemanyagcsapot és

kikapcsolta a gyújtást. Éppen idejében. Lángok csaptak fel a motor alól, amint letette a gépet. A fülke megtelt porral, és Hartmann kis híján megfulladt, ahogy a gép még csúszott egy darabig.

A porfelhő eloltotta a tüzet. Amikor Hartmann felnyitotta a tetőt, látta amint ellensége lezuhan. Az Il-2-es füst-és tűzcsíkot húzva maga után két kilométernyire keletre csapódott a földbe. A becsapódás pillanatában robbanás rázta meg a levegőt.

Erich Hartmann első légi győzelmét aratta. Trepte hadnagy Hartmann feje fölött körözött, majd szárnyát megbillentve elrepült, miután látta, hogy él és mozog. A gyalogosok vitték vissza egységéhez a győzelemittas Hartmannt.

Két nappal később belázasodott, és négy hétig a Pitiagorszk-Esszentuki-i körházban feküdt. Itt volt ideje mindent átgondolni, amit eddig tanult.

Újra és újra kielemezte légi tevékenységét. Úgy érezte, már leesett nála a tantusz. Nem ismételte meg a három héttel korábbi első bevetésén ejtett hibákat. Nem sértett meg szabályokat, és lövőkedvét is jobban vissza tudta fogni. És a második támadásakor megtanulta, hogy közel kell menni mielőtt lő.

Még egy fontos oldala volt első győzelmének, melyen volt ideje gondolkozni a kórházban. Gépét nem pánik, ostobaság és tapasztalatlanság miatt vesztette el, mint az első alkalommal, de ennek ellenére úgy vélte: hiba volt, amiért nem fordult gyorsabban vissza. Egy gyors fordulás megelőzte volna a bajt: elkerülhette volna az ütközést a felrobbanó 11-2 roncsaival. Az elkövetkező hónapokban támadásmódjának négy lépését tökéletesítette: nézni -dönteni – támadni – megfordulni.

AZ ELSŐ CSÍRÁK

Ha valaki a háborúban a saját eszközeivel nem tudja legyőzni az ellenfelét, annak el kell sajátítani egy, az ellenféléhez hasonlító taktikát.
(Winston Churchill)

Amikor felgyógyulása után visszatért egységéhez, nyugodtabb lett, rámenőssége megfontoltsággal párosult. Úgy vélte, elég idő van a dolgok végrehajtására, ha az ember tisztában van saját határaival. Elhatározta hogy nem enged Rossmann közelébe ellenséget, amikor ő fedezi. És Rossmann-nak kellett neki megmutatni, hogyan kell ezt csinálni.

Egyre nőtt Rossmann elegáns támadásai és nagy távolságról leadott lövéseinek találati biztonsága iránti csodálata, de aztán más pilótákkal is kellett repülnie. Tapasztalt lövészek, öreg *Lovagkereszt*-tulajdonosok és kemény bajtársak azonban többségében más módszereket alkalmaztak, mint Rossmann. Hartmann kielemezte a különféle taktikákat, és Rossmannét találta a legjobbnak, de mind a három pilótától tanult valami fontosat.

A harminc év körüli, robusztus Dammers őrmester 1942 augusztusa óta a *Lovagkereszt* tulajdonosa volt. Dammers „izomrepülő" volt, egy keményen manőverező pilóta, aki testileg győzte le ellenfelét, mielőtt az lövéshez juthatott volna.

Alfred Grislawski valamivel több átgondoltsággal repült, mint Dammers, de ő is sok erőt fejtett ki. Őt éppen az elmúlt nyáron tüntették ki, és ő volt az aki Hartmann-nak az Il-2-es sebezhető olaj hűtőjéről beszélt. Grislawski, aki éppen olyan átgondolt volt, mint amilyen támadó kedvű, az 52. ezred Il-2-es specialistája volt. Később a Feketetenger partján aknára lépett, és súlyosan megsebesült. A háború végére a *Lovagkereszt Tölgy falevelekkel* tulajdonosa lett, 133 légi győzelemmel a háta mögött.

Josef Zwernemann is egyaránt repült izomból és ésszel. Amikor Hartmann parancsnokává nevezték ki, 26 évesen több mint 60 légi győzelmet aratott. 1944. április 8-án Gardelegen térségében lelőtték a gépét, ki kellett ugrania, és ellenséges vadászok ejtőernyős ugrása közben agyonlőtték.

Ennek a három pilótának Rossmanntól eltérő taktikája volt. Nagyon megközelítették az ellenséget, és csak akkor tüzeltek. Közelről végrehajtott támadásuk meglepetést okozott Hartmann-nak, hiszen egyszerűbbnek tűnt Ross-mann taktikája, aki nagy távolságról is pontosan célzott. Grislawski, Dammer és Zwernemann taktikája kétségkívül hatásos volt; Hartmann-nak be kellett látnia, hogy első találatát ő is közelről érte el. Elgondolkodott azon, vajon nem az a legjobb taktika-e, amelyik Rossmann meglepetésszerű támadásait ötvözi a közelről leadott lövésekkel.

Míg ezekkel az emberekkel repült, kevés alkalma nyílt a lövésre. Nem volt könnyű feladat a bajtársaitól távol tartani a vérszívókat. Ezen túl a 7. raj sorozatos áthelyezései egyik repülőtérről a másikra sem hagytak

nyugtot Hartmann-nak. Januárban az egység Mineralnij Vodiból Almavirbe költözött, hogy a fedezze a német csapatmozgásokat. De a Vörös Hadsereg támadása miatt már néhánynap múlva hasznavehetetlenné vált az új bázis. Hartmann szomorúan nézte végig kilenc kifogástalan Me-109-es felrobbantását, mert felszállásukat a rossz idő lehetetlenné tette. Ezután kiürítették a krasznodari, a majkopi és a timosevszkajai kisegítő repülőteret. A szlavinszkajai rövid tartózkodás után az egységet végül Nikolajevbe telepítették.

Nehéz, zaklatott idők voltak egy fiatal pilóta számára. És jelei látszottak annak, hogy a körülmények még nehezebbé válnak. 1943. február 10-én Sommer százados, a hetesek akkori parancsnoka nem kapta meg a *Lovagkeresztet* annak ellenére, hogy elérte ötvenedik légi győzelmét. Addig a keleti fronton elért ötven légi győzelmet ezzel a kitüntetéssel jutalmazták. Ekkor azonban – csakúgy, mint az oroszok elleni harccal szemben – jelentősen emelték az elvárásokat. 1943 januárjában és februárjában a *Lovagkereszt* Hartmann szemében távoli, elérhetetlen célnak tűnt. Második győzelmét csak 1943. február 27-én aratta. Nem sokkal ezután megérkezett az egységhez az az ember, aki Hartmann-nak megadta a végső lökést: Walter Krupinski főhadnagy, ő volt az, aki megmenekült a lezuhant Me-109-esből, amikor Hartmann Majkopban tartózkodott.

Az új egységparancsnok a maga sajátos módján vette át a parancsnokságot, amivel azonnal kivívta Hartmann elismerését: Krupinski Taman Kubanba érkezett, bemutatkozott mint új egységparancsnok, majd azonnal kért egy bevetésre felkészített vadászgépet. Ezután felszállt, párbajra kelt az ellenséggel, és rögtön le is lőtték, úgyhogy ki kellett ugrania. Miután egy kocsi visszahozta a repülőtérre, új gépet kért és azonnal felszállt. Ezúttal két lövése talált, és épségben tért vissza a repülőtérre. Egy percig sem volt kétséges, hogy ő is egy igazi egyéniség, akinek nincs szüksége kaszárnyai allűrökre, hogy vezetni tudja az embereit. Hartmann rögtön megszerette Krupinskit.

Ezután az új egységparancsnok azt kívánta, hogy nevezzenek ki valakit rajtársának. Rámenős hírében állt, így a védelméért senki nem vállalta volna szívesen a felelősséget. Paule Rossmann Hartmannhoz fordult.

– Hadnagy úr, vállalná hogy egy kötelékben repül Krupinski főhadnaggyal?

– Miért? Mások nem vállalják?

– Az öreg rókák azt mondják, nagyon szigorú főnök – mondta Rossmann zavartan – de repülni nem tud. Azon a véleményen vannak, hogy mindenképpen jobb, ha egy tiszt a párja. Vállalja?

Beleegyezett. Amikor felajánlkozott az új parancsnoknak, nem volt túlzottan boldog, mivel a legtöbb őrmester öreg róka volt, és általában meg tudta különböztetni a jó és a rossz vadászpilótát. Egy kicsit áldozati báránynak érezte magát. Krupinski otromba vaskossága nem könnyítette meg a helyzetét.

Krupinski 1943 elején a Luftwaffében különleges fickóként volt ismert. Hat hónap szolgálat után, 1939-ben hadapródként került a légierőhöz. 1941 óta volt bevethető, és hosszú ideig „Macki” Steinhoff társa volt. Amikor Hartmann Krupinski raj társa lett, addigra már több mint hetven győzelme volt. Krupinski a háború végén 197 légi győzelmével a

világranglista 15. helyén állt.

– Nevem Erich Hartmann. Én leszek az ön kötelékpárja.

– Régóta van itt kint?

– Nem, csak három hónapja.

– Találata volt már?

– Kettő.

– Most kivel repül?

– Leginkább Rossmann-nal, de Dammers-szel, Zwernemann-nal és Grislawskival is.

– Ők jó emberek. Ki fogunk jönni egymással. Köszönöm, egyelőre ez minden.

Következő nap először repült együtt Krupinskival, és mindkettő a másikról csupa jót gondolt: Hartmann úgy gondolta, hogy egy vadállattal van összekötve, aki nem tud repülni. Krupinski pedig biztos volt abban, hogy egy gyáva nyúl a kötelékpárja.

De már az első bevetés elég volt ahhoz, hogy Hartmann új főnökéről alkotott véleménye megváltozzon. Parancsnoka úgy repült be egy rakás ellenség közé, mint aki keresi a harcot. Nagy támadókedvű, félelem nélküli pilóta volt, aki nemcsak úgy repült mint az ördög, hanem a hidegvérét is meg tudta őrizni. Ehhez hozzátartozik persze az, hogy Krupinski igen pontatlanul célzott, többnyire szinte minden lőszerét ellőtte. Ezt a fogyatékosságát azonban Hartmann képességei ellensúlyozták. Mindig Krupinski közelében tartózkodott. Amikor lőtávolba értek, a sebességét kicsit csökkentette hogy parancsnoka hátát védhesse, ha az felemeli vagy leborítja a gépét. így maradt néhány másodperce a lövésre is, ha Kruppinak nem sikerült. Ezzel a módszerrel tovább növelte győzelmei számát.

Hamar nyilvánvaló lett mindkettejük számára, hogy bátran a másikra bízhatják magukat. Légiharc közben szinte egymás gondolataiban olvastak: ha Krupinski támadott, Hartmann figyelőnek hátramaradt, védte parancsnoka hátát, és mondta neki mit tegyen, ha újabb ellenséges repülő kapcsolódott a támadásba. Amikor Hartmann támadott, Krupinski maradt hátra, és utasításokat adott a repülési pozíció módosítására vagy kitérő manőver végrehajtására. De Hartmann mindig ugyanazt a parancsot hallotta Krupinskitól: – Hé, Bubi! Menj még közelebb, túl korán tüzelsz!

Rossmann-nal mindig versengtek abban, hogy támadáskor ki tud nagyobb távolságról tüzelni. Ez nagy hatást tett a rosszul célzó Krupinskira. De nyilvánvaló volt, hogy még jobb lehetne, ha közelebb menne a célhoz. Krupinski később azt mondta: sok fiatal pilóta jön hozzánk, akik egyáltalán nem találják el a célt, úgyhogy Hartmann a nagy távolságból elért találataival rögtön kitűnt.

Ma is élő becenevét azért kapta, mert Krupinski a levegőben „Bubi”-nak nevezte. Nemsokára az egész egység Bubinak hívta, így ráragadt ez a név. Krupinski állandó noszogatása, hogy „Hé, Bubi, közelebb”, bátorságot adott Hartmann-nak, hogy mind kisebb távolságot tartson. Minél közelebb került ellenfeléhez, annál megsemmisítőbb volt lövései hatása. Csak kevés lövése tévesztett célt. Gyakran lehetett látni, ahogy az ellenséges fegyverek kereszttüzében egészen közelről száll szembe ellenfelével. És még gyakrabban robbanás hallatszott a levegőben, amely

szétvetette a másik gépet.

Rövid idő múlva Hartmann minden olyan taktikát kifejlesztett, mely a légiharcok során elválaszthatatlan lett tőle. A négy mágikus lépcső nevei a következők voltak: nézni – dönteni – támadni – megfordulni és szünetet tartani.

E módszer következetes alkalmazása segítette a csúcsra Erich Hartmannt.

A Krupinskival való eredményes légi együttműködés a földön természetesen nagyon hamar szoros barátsággá változott. Krupinski beceneve: „Punski gróf nem volt légből kapott, illett a nők kedvencéhez. Amilyen harapós és merész volt a levegőben, olyan megnyerő és sima modorú, vidám és csinos vadászpilóta volt a földön. Krupinskinál a repülés állt az első helyen, a másodikon pedig az egység mindenkori állomáshelyén lévő bár épülete volt.

Hartmann így nyilatkozott róla: „Punski gróf Frank Sinatra-típus volt, jóképű volt és ápolt, a nők kedvence.”

1943 áprilisának végére, 110 bevetés után 8 győzelmével Hartmann érdemessé vált arra, hogy rajparancsnokká nevezzék ki. A repülés Krupinskival felejthetetlen élmény volt, de Hartmann-nak megvoltak a saját elképzelései, és rajparancsnokként most lehetősége nyílt alkalmazni ezeket.

A sikert ígérő négy lépcsős támadás elvét gondolatban már kialakította. Elhatározta, hogy ragaszkodni fog ezekhez. Egy Rossmanntól tanult további figyelmeztetést is magáévá tett: Figyelj a rajtársaidra, nehogy elveszítsd őketí Méltán büszke arra, hogy fiatal és tapasztalatlan pilótatársait minden alkalommal épségben visszavezette a földre anélkül, hogy egyet is elveszített volna.

Csak egyszer fordult elő, hogy lelőtték a vele repülő bajtársának gépét, de ő is megúszta sértetlenül. Ez Günther Capito őrnagy volt, akit a háború végén mindenféle átképzés nélkül Hartmann századához helyeztek.

Az a mód, ahogy a két ember reagált egymásra, néhányszor megismétlődött az 50-es, 60-as években az új légierőnél. Capito úgy jellemezte 1945-ös első benyomását Hartmannról, hogy „nem volt valami lenyűgöző”. Azt mondta: „Egy ápolatlan, lompos fiatalember állt előttem az előírásokra fittyet hányó frizurával, teljesen gyűrött sapkában. Olyan lassan beszélt, mintha aludna. Azt gondoltam, megérdemelte a becenevét, és feltettem magamnak a kérdést: Hogyan lehet az ilyenből parancsnok? Ez a benyomás még néhány napig bennem élt, bár néha temperamentumáról is tanúbizonyságot tett. Ha repülésről vagy légiharcról volt szó felélénkült, hangosan és határozottan kezdett beszélni. Ilyenkor mégiscsak azt érezte az ember, hogy jó társ lehet. Fiatalságának köszönhetően mentes volt minden előítélettől. Ennek ellenére nem tudtam parancsnokként elképzelni, és ez a véleményem a háború végéig nem változott.”

Mint még békeidőben kiképzett hivatásos tiszt és bombázópilóta, Capito nem érezte jól magát a vadászpilótáknál. A vadászok formalitások nélküli, szabályozatlan élete, melyet Hartmann annyira szeretett, idegen volt Capito számára.

A korábbi bombázópilóta ennek ellenére szívesen repült volna

Hartmann-nal, és minden nap érdeklődött ennek lehetőségéről. Hartmann megpróbálta vele megértetni, hogy nemsokára vége a háborúnak, és egy korábbi bombázónak óriási nehézségekkel járna az Me-109-es irányítása. De Capito továbbra is ragaszkodott ahhoz, hogy Hartmann társaként repüljön, aki végül is beleegyezett. Figyelmeztette az egykori bombázót a vadászgép komolyabb kihívásaira és nagyobb utazósebességére, és utasította, hogy repüléskor mindig maradjon szorosan mellette. Külön felhívta Capito figyelmét arra, hogy mindig kis ívben forduljon, mert ez a légiharc egyik alapeleme.

Hartmann és Capito kötelékét egyszer két magasan repülő orosz Aircobra-raj megtámadta. Hartmann így mesélte a történetet:

„Az orosz vadászokat lőtávolságba engedtem, és utasítottam Capitot, hogy maradjon mellettem. Ez pontosan az helyzet volt, melyről korábban beszéltem neki. Amikor az oroszok tüzet nyitottak, változatlan magasságban kis ívben rájuk fordultam, de Capito nem tudott követni. Szélesen kanyarodott, ahogy a bombázóknál szokás. A fordulás után pontosan szembe került velem, az Aircobrák mellé. Felszólítottam, kanyarodjon tovább, hogy a vörös vadászokat elválaszthassam egymástól. De azok a bombázómértékkel mért kanyar közben pont elkapták Capitot. Miután láttam hogy mi történt, utasítottam, ugorjon ki. Nagy megkönnyebbüléssel láttam, mikor kinyílt az ejtőernyője, de dühös is voltam, amiért képtelen volt teljesíteni a parancsomat.

Az Aircobra mögé kerültem, megközelítettem, és egy rövid sorozattal lelőttem. Hatalmas robbanással szakadt szét, mintegy három kilométerre attól a ponttól, ahol Capito az ejtőernyővel földet ért, támaszpontunktól másfél kilométerre. Boldog voltam hogy le tudtam szedni az Air-cobrát, de szemrehányást is tettem magamnak amiatt, hogy jobb meggyőződésem ellenére Günther Capitóval repültem.”

Hartmann visszarepült a támaszpontra, autóba ült és a megtört Capitoért ment. Együtt elautóztak a lelőtt gép roncsához. A gép pilótája, egy orosz őrnagy, a becsapódáskor életét vesztette.

Ez volt az egyetlen eset az 1400 bevetés alatt, amikor Hartmann társa lezuhant.

Günther Capito sértetlenül túlélte a háborút, és Hartmannhoz hasonlóan az új német légierő tisztje lett. Lelövésére így emlékezik: „Szörnyen le voltam sújtva, úgy éreztem, térden állva kellene vezekelnem. A halott orosznak 25 győzelme volt, és én voltam a huszonhatodik. Nyilvánvalóan nem volt olyan kezdő, mint én. Csak este, a születésnapi ünnepségen oldódtam fel egy kicsit, melyet hagyományosan a halálból megmenekült pilóták számára rendeztek.”

Erick 1943. május 25-ig hat további győzelmet aratott. Ezen a napon a reggeli szürkületben szállt fel, és rögtön megtámadott egy szovjet LaGG-9-est. A támadás végén meredeken a nap felé fordította a gépet, és félig elvakítva összeütközött egy másik LaGG-9-essel. Egykori vitorlázórepülő tudományára volt szükség ahhoz, hogy a sérült Me-109-est óvatos manőverezéssel vissza tudja kormányozni német területre. A legelső német vonalak mögött hajtotta végre ötödik kényszerleszállását.

Idegeit kicsit megviselte az ütközés, ezért rövid szabadságra hazaküldték. Hrabak kiadta az utasítást, és nem sokkal utána Hartmann már úton volt Stuttgart felé. Négy hét szabadság, egy frontharcos

számára elképzelhetetlen luxus. Usch szebb volt, mint emlékeiben. Kényelmes fotelben ülhetett, puha ágyban, tiszta lepedőn alhatott, és nem feszítette a harc állandó izgalma.

Egyszer az éjszaka közepén felriadt, mert azt gondolta, társai kiáltását hallja: „Megfordulni, megfordulni!” Aztán visszafeküdt. A háború több száz kilométerre volt onnan. De tényleg olyan messze volt?

A sötétben fekve az események alakulásán tűnődött. 1943 elejéig az ellenséges bombatámadások nem okoztak különösebb problémát Németország számára. A német éjszakai vadászok viszonylag sikeresek voltak, és a Brit Királyi Légierő eredményessége éjszaka igen csekély volt.

De ennek ellenére az ellenség szemmel láthatóan egyre erősödött, többet bombázott, és több berepülést hajtott végre. Ha egy célpontra több ezer bombát dobnak, elképzelhetetlen károk keletkeznek. Az angolok Köln elleni támadása az év elő felében ezt nyilvánvalóvá tette. A német propaganda megpróbálta bagatellizálni az ellenséges támadások következményeit, különösen a Brit Királyi Légierőnek az Eder és a Möhne völgyzárógátjai elleni támadását. Az elszabaduló víztömeg tájakat öntött el; Kassel egyes részei víz alá kerültek. A brit rádiópropaganda a Németország elleni légitámadások számának növelését szorgalmazta. A keleti front minden vadászpilótáját pedig nyugtalanította a gondolat, hogy ellenséges repülők özönlik el hazájuk légterét.

Amint visszatért egységéhez, teljes erejével vetette magát újra harcba. 1943. július 5-én négy bevetésen öt LaGG-5-ös vadászgépet lőtt le, ez volt addigi napi rekordja. A diadalt elhomályosította Krupinski egy újabb, tipikus balesete, mely Erichet nagyon elszomorította. A repülőtér fölötti heves ütközet során Krupinski Me-109-ese vezérsíkján és olaj hűtője mellett súlyos találatot kapott. A csak részben működőképes kormánnyal Krupinski azonnal landolni kezdett, mert tudta, gépe sérülése nem teszi lehetővé a további repülést. Amikor megkezdte a leszállást, látta hogy a riadóegység éppen abba az irányba indult el, ahová le akarta tenni a gépet. Míg a sérült géppel ereszkedett, Krupinski előtt világossá vált, hogy a talajra érve vagy felborul, vagy összeütközik a riadóegységgel. Megpróbálta kikerülni őket, de a gépe átfordult, és Krupinski feje erősen nekicsapódott az irányzéknak. Amikor a mentőegység két perccel később odaért, beszíjazva, tehetetlenül lógott. Vérezve és benzintől átitatva próbált kiszabadulni; a benzinről is azt hitte hogy friss vér. A mentőegység kiszabadította a roncsból, és az orvos gondjaira bízta. Betört a koponyája, így hat hétig nem repülhetett. Kiesése súlyos csapás volt az egységnek, különösen Hartmann-nak, aki megszenvedte társa hiányát.

Azon a napon további öt pilótát vesztettek, a teljes létszám majd egyharmadát. De emiatt nem állt meg a háború. Két nappal később Erich négy további LaGG-5-öst és három Il-2-est lőtt le – hét találat egyetlen napon. Már 22 hitelesített győzelme volt, és az egység összes találatainak száma 750-re emelkedett.

Másnap újabb négy LaGG-5-öst lőtt le. Hartmann-nak nem volt többé kétsége afelől, hogy biztonságos és hatékony támadási módszert talált ki. Mind jobban élesedett a látása, és minden támadásnál egyre közelebb merészkedett célpontjához. Az a pont ahol a legtöbb támadó

visszafordult, Hartmann szerint még mindig távoli volt a tüzeléshez. Legyőzte természetes ellenérzését azzal szemben, hogy közel kerüljön az ellenséghez. Minél közelebbről lőtt, annál megsemmisítőbb volt a hatás, és annál biztosabb a találat.

1943. augusztus l-jén 46 hitelesített győzelme volt. Két nappal később, 18.30-kor Harkovnál egy LaGG-5-ös csapódott a földbe, lángba borulva. Ez volt az ötvenedik győzelme. Korábban ezt már *Lovagkereszttel* jutalmazták, de most szigorúbb volt a mérce.

Günther Rali az 52. ezred III-as századának parancsnokaként közelről szemlélhette Hartmann fejlődését. Eljött az idő, amikor Rali rajt bízhatott volna rá. De mindig óvakodott attól, hogy a nagyreményű fiatalokat túl gyorsan juttassa előre. Csak 1943 szeptemberében döntött úgy, hogy Hartmann megérett erre. A 9. raj parancsnokává nevezte ki, melynek addigi parancsnoka, Korts hadnagy elesett. Régebben 9. rajban szolgált Hermann Graf is, aki először ért el 200 győzelmet – és a rajnak ezt a hagyományt kellett továbbvinnie.

Hartmann felelősségérzete egyre nőtt. Napi öt bevetés volt a norma. Az orosz offenzíva teljes erővel folyt a keleti front déli részén, ellenségben nem volt hiány. 1943. augusztus 5-én Hartmann megszerezte a 60. győzelmét, és a következő 3 napon további tíz győzelmet aratott. 1943. augusztus 17-én elérte 80. győzelmét, megismételve Manfred von Richthof en első világháború-beli teljesítményét. 1943. szeptember végére 115 győzelmével túlszárnyalta „Vati” Mölders eredményét, akinek a történelemben elsőként sikerült 100 ellenséges gépet lelőnie. Más háborús hadsereg légierejénél Erich Hartmann már nemzeti hős lett volna. De az orosz fronton a 100 légi győzelem viszonylag gyakori volt, és csak a 150. győzelem számított különleges teljesítménynek.

A fiatal, szőke rajparancsnok sikert sikerre halmozott. Ahogy egyre gyakoribbá vált napi több győzelme, úgy nőtt az önbizalma is. De az orosz repülőgépek és a pilóták is egyre jobbak lettek. Egyre nehezebb volt légicsatát nyerni.

1943. október 29-én Erich Hartmann hadnagy a 150. ellenségén is győzedelmeskedett. Utolérte ezzel Krupins-kit, aki 1943. október l-jén érte el a 150. győzelmét. De Krupinski 1941 óta harcolt. 1943. február 27-e óta Hartmann 148 találatot számlált, és ez nyolc hónap alatt kitűnő teljesítmény. Ezzel kiérdemelte a *Lovagkereszt Vaskeresztjét.*

Amikor a kitüntetésnek híre ment az egységnél, Bimmel Mertens különösen boldog volt. Új főnökével lelkesen rázott kezet:

– Biztos vagyok benne, ha így folytatja, Ön lesz a legnagyobb vadászpilóta. Senki sem ér majd a nyomába. – Míg karbantartója a kezét szorongatta, Hartmann arra gondolt, mennyi mindent köszönhet ennek az embernek.

– Bimmel! – mondta. – Teljesen bolond vagy. De ha így is lesz, azt csak azért tudom majd elérni, mert munkádnak köszönhetően a gépem sosem hagy cserben.

1943. október 29-én kitüntetést kapott, mely egy számára nagyon értékes jutalommal járt: két hét különszabadságot kapott, hogy meglátogathassa Usch-t.

A MEDVE KARMAI KÖZT

Csak az veszít, aki feladja, (ismeretlen forrásból)

1943. augusztus 19-éről 20-ára virradó éjjel egész éjszaka dörgött az orosz tüzérség támadása, Hartmann alig tudott aludni tőle. Ezen a napon a 300. bevetésére indult, és halálosan fáradt volt. Nagy orosz támadás kezdődött. A hajnali órákban rossz hírek érkeztek az egység Donyecki-medencében fekvő, kutejnyikovói repülőterére. Az oroszok áttörtek, nagy német egységeket fenyegetett a bekerítés veszélye.

Felkelt a priccséről és felöltözött: az egységet bevetésre riasztották. Míg a katonák a félhomályban sátrukban horkoltak, ide-oda szálltak a hírek. A repülőtér a vadászgépek fülsüketítő motorzajára ébredt. A bódéhoz ment, ahonnan Dietrich Hrabak, az 52. ezred kapitánya a bevetést irányította. Mint mindig, Hrabak most is hűvösen és precízen ismertette a helyzetet.

– Hartmann, az Ön egysége vezeti az első támadást. Egész nap folyamatosan megyünk bevetésekre, hogy távol tartsuk az orosz bombázókat. – Hrabak rábökött ujjával a térképre. – Itt a legsúlyosabb a betörés. Rudel Stukái kicsit felforrósítják a talajt. Fedezze őket, és foglalkozzon kicsit az orosz bombázókkal. Ha a levegőben nem mutatkozik ellenség, támadja mélyrepülésben az ivánokat. Nyomás!

Hartmann maga köré gyűjtötte hét pilótáját, és felvázolta a helyzetet. Nyílt alakzatban fognak repülni.

– Ha parancsot adok a támadásra, mindenki rátapad a párjára. Minden pár a saját légiharcát vívja raja segítségével. Elsődleges célpontjaink a vadászbombázók és a harci repülők. Ha én támadok, a második pár nagy magasságban marad hogy figyeljen, és csak akkor támad, amikor én felemelkedem figyelni. Ha nagyszámú találatot érünk el, akkor utána mindegyik raj önállóan támad. Remélem, nem hoznak kellemetlen helyzetbe azzal, hogy nem tartják be az utasításokat. Kéz– és lábtörést! – Aztán Hartmann odament Mertenshez, aki egy bevetésre felkészített „Karaya-1” mellett várt rá.

– Minden rendben? – kérdezte.

Mertens bólintott. Erich tudta, szerelője mindig készen áll, ha szükség van rá. Valószínűleg már órák óta ébren volt, hogy át tudja vizsgálni a gépet.

Mialatt beszállt a fülkébe, és maga alá tolta ejtőernyőjét, arra gondolt, milyen szerencsés, hogy „Bimmel” felel a gépéért. Bekapcsolta övét, és lazára állította, hogy kényelmesen mozoghasson a szűk pilótafülkében. Minden szükséges ellenőrzést elvégzett: Üzemanyagcsap nyitva... teljesítményszabályzó egyharmadon... indítópumpa... vízhűtés zárva... propeller automatikán... mágneses gyújtás mindkét oldalon... Minden simán ment, két szerelő az indítókart forgatta. A sustorgó hang erősödött.

Harmann behúzta a kuplungot, és a propeller forogni kezdett. A motor nyugodt duruzsolása betöltötte a levegőt. Ellenőrizte az olajnyomást, az üzemanyagnyomást, a töltést, az üzemanyag áramlását, a hűtőrendszert, és az egymás mögötti két mágnest.

Madara készen állt a felszállásra. Feszesre húzta az övet, az Me-109 felgyorsult a könnyű szélben, és a füvön száguldott. A gép felemelkedett, és megcsillant a felhőkön áttörő első napsugarakban.

A futómű enyhe lökéssel visszahúzódott. Ellenőrizte a csappantyúk állását, és kibiztosította a fegyvereket. Madara már harcra kész volt. Északkeleten fekete füstcsíkok jelezték a harci zónát. „Nem egész tíz perces repülés, Erich” mondta hangosan maga elé. Aztán megfordult, hogy megnézze csapatát.

Kibellus hadnagy szorosan a szárnya mellett. Eberhardt őrmester vezette a második párt, társa Martin őrmester volt. A másik csapatnál is minden rendben volt, azt Johann Bunzek hadnagy vezette, aki Hartmann rajában szolgált. Megfontoltan repült, és kiváló vadász volt. Harcra készen és megbízhatóan repült a nyolc Me 109-es, hogy Rudel Stukáival találkozzon. Füstoszlopok és a gránáttámadás fényei jelezték egy nagy területen a zárótűz vonalát, és a front súlyos harcait. Ahogy Hartmann a csatamező közelébe ért, mintegy negyven Il-2-es „Sztormovik” csatarepülőt fedezett fel, amelyek a német tüzérséget bombázták. Minden „Sztormovik”-ot egy orosz vadászgép fedezett; körülbelül negyven LaGG-5-ös és Jak-9-es körözött a harctér felett.

Hartmann zuhanórepülésben áttört az orosz vadászgépek védőgyűrűjén, és közben tüzelt. Megtámadták az alacsonyan repülő Sztormovikokat.

Minden egyes páncélozott Sztormovik lelövése levegőhöz jutatta a gyalogságot. Mialatt egy Il-2-es mögött tüzelőpozícióba került, jól látta, miként csökken a távolsága.

200 méter... 100 méter... A Sztormovik vészjósló fekete árnyéknak tűnt. Alig 75 méternyire megközelítette, és röviden tüzelt az összes fegyveréből egyszerre. Erre heves robbanással darabjaira tört az orosz repülőgép hátsó része. Azonnal visszafordult, és nagy sebességgel egy másik Sztormovik nyomába eredt.

Hartmann közelségét nem is sejtve a német tüzérség is lőni kezdett a gépre.

Lövőhelyzetbe került, de újra kivárt a legutolsó pillanatig: „Még nem vagy elég közel, Erich. Ez az 11-2 a levegő legszívósabb madara.” Ötven méter távolságból koncentrált lövést adott le: egyszerre tüzelt minden csőből. A Sztormovik süllyedni kezdett, megrázkódott és lángba borult. Hartmann elhúzott az eltalált gép fölött, és új célpontot keresett.

A gép törzse alól néhány csattanás hallatszott, mintha a gyújtás akadozna. Hartmann látta, amint az egyik motorházfedele lerepül, és eltűnik a légörvényben. Fojtó kék füst áradt a kabinba. „Mi az ördög ez, Erich? Mindegy! Nyomás nyugat felé, amíg bírsz, amíg le nem esik ez a beteg madár!” – kiáltotta maga elé. Élesen nyugat felé fordult és levette a gázt. Gyújtást kikapcsolni és az üzemanyagcsapot elzárni. „Már ereszkedsz. De hová? Ott egy nagy mező, sok napraforgóval... oda kellene. Tedd oda a gépet, Erich...”

Simán földet ért, és fémes csikorgással, döcögve megállt. Ezúttal is megúszta. Előhúzta az ejtőernyőjét, és felkészült a kiszállásra. Előrenyúlt a műszerfalra, hogy meglazítsa a repülőóra tartókeretét. Minden pilótának parancsa volt, hogy kényszerleszállás esetén vigye magával ezt a precíz szerkezetet, mivel ezek az órák rendkívül pontosak voltak. Az

eldugott csavarokkal bajlódott, amelyekkel az óra rögzítve volt, és egyáltalán nem volt elégedett a légiharc kimenetelével. „A fenébe, ma reggel szinte egyáltalán nem is reggeliztél.” Majd félbeszakította önmagával folytatott párbeszédét, mert a poros páncélüvegen át mozgást észlelt. Egy német teherautó volt. Megkönnyebbült. Nem tudta milyen messzire jutott nyugat felé, mielőtt leszállt; de a német teherautó nyugalommal töltötte el. Az orosz vonalak mögött landoló Luftwaffe-pilótákról ritkán lehet tudni bármit is. Újra az órához hajolt, és csak akkor nézett fel, amikor meghallotta a teherautó motorzaját.

Újra felnézett, és halálra rémült. Két, idegen egyenruhát viselő katona ugrott le a teherautó platójáról. Aztán a két ember odajött a repülőgéphez, és Hartmann érezte amint átjárja a félelem. A férfiaknak ázsiai metszésű arcuk volt. A teherautót a németektől zsákmányolták, és most egy hozzá illő németet kerestek, akit foglyul ejthetnek. Hartmannt kiverte a hideg veríték, ahogy közeledtek feléje az oroszok. Ha kiszállni vagy menekülni próbálna, biztosan agyonlőnék. Csak egy választása maradt: ha úgy tesz, mintha megsebesült volna. Megpróbálja elhitetni velük, hogy a kényszerleszálláskor belső sérüléseket szenvedett.

Amikor a katonák felugrottak a szárnyra és kíváncsian a fülkébe néztek, úgy tett mintha eszméletlen volna. Az egyik orosz katona megragadta a karját, és megpróbálta kihúzni. Erich felkiáltott a „fájdalomtól”, és felsóhajtott. Az orosz elengedte.

A két ember oroszul kezdett beszélgetni egymással, majd azt kiáltották: „A háborúnak vége! Hitler halott!”

– Megsebesültem – sóhajtotta Hartmann, és a hasára mutatott. Félig csukott szemmel figyelte őket, és látta hogy benyelték a csalit. Az oroszok óvatosan kiemelték a gépből, miközben Hartmann érett színészhez méltó teljesítményt nyújtott. A földre rogyott, és úgy tett mintha nem tudna felkelni. Az oroszok visszamentek a teherautóhoz, hoztak egy régi sátorponyvát és ráfektették a „sebesült” pilótát. Aztán a teherautóhoz vitték és óvatosan a platóra fektették. A katonák nyugodtan és barátságosan próbáltak vele beszélni, mert jó hangulatban voltak, hiszen az előző este komoly győzelmet arattak.

Erich tovább sóhajtozott és a hasát fogta. Az oroszok tanácstalanok voltak, mert nem tudták megállapítani a fájdalom okát. Felszálltak a teherautóra, és az ezredparancsnokságukra vitték egy közeli faluba.

Egy doktor tűnt fel, aki néhány szót tudott németül, és mindjárt vizsgálni kezdte. Ahányszor Hartmannhoz ért, az hangosan felkiáltott. A doktort is meggyőzte. A katonák némi gyümölcsöt hoztak neki, és ő úgy tett mintha enne. Aztán újra felkiáltott, mintha a gyümölcs új, éles fájdalmat okozna. A színielőadás két órán át tartott. Akkor visszajött a két katona, a sátorlapra fektették és a teherautóhoz vitték. Ahogy keleti irányba haladtak, Hartmann tudta, vagy most azonnal eltűnik, vagy szovjet hadifogságban tölti a háború hátralévő részét.

Felmérte a helyzetet. A teherautó körülbelül három kilométer mélységben jár az orosz vonalak mögött. Az egyik katona vezetett, a másik a rakodótérben őrizte a „sérült” német foglyot. Miközben Hartmann lázasan gondolkozott, a nyugati égbolton stukák körvonalai tűntek fel. A németek alacsonyan húztak el felettük, mire a teherautó lassított. Az oroszok fedezékbe akartak vonulni. Míg a hátsó őr feszülten

bámulta az eget, Erich felugrott, és vállával az orosznak rohant. Az őr nekiesett a vezetőfülke hátsó falának, és a rakodótérre zuhant. Hartmann leugrott a teherautóról, és ahogy csak ereje bírta, az út melletti embermagasságú napraforgótáblába rohant.

Alighogy elbújt hallotta, hogy a teherautó csikorogva fékez: máris felfedezték a szökést. Miközben botladozva rohant a napraforgótábla belsejébe, lövések dördültek mögötte. Néhány golyó közvetlenül mellette csapódott a földbe. Aztán úgy látta, a lövések nem jelentenek komolyabb veszélyt; de ennek ellenére még vagy öt percig nem csökkentette a tempót. Közte és egykori vendéglátói közötti minden lépés közelebb vitte a biztonsághoz. Levegő után kapkodva ért ki a napraforgótengerből egy mesébe illő kis völgybe.

A fák, a dús fű, a tarka mezei virágok és egy halkan csörgedező patak éles ellentétben állt az életre-halálra folytatott menekülésével. A fűbe vetette magát, és teleszívta tüdejét a friss levegővel.

Újra tudott tiszta fejjel gondolkodni. Helyzetét kritikusnak ítélte, és azon tűnődött, hogyan találhatna vissza a német vonalak mögé. Felkelt, és nyugat felé indult. Egy félórányi gyaloglás után, mely szinte kellemes volt a reggeli napsütésben, egy országúthoz érkezett, amely egy kis faluba vezetett. Egy bokor mögé bújt, hogy kikémlelje a helyzetet.

Az út másik oldalán néhány vattakabátos embert látott. Néhány percig figyelte őket, és látta hogy oroszok. Vagyis még a rossz oldalon van. Óvatosan követte tovább az út vonalát, míg egy dombot látott meg a távolban. A tetején katonák mozogtak, védőárkot és gödröket ástak. Ez azt jelentette, a front nincs messze, talán már ott van a domb túloldalán.

Újra bevetette taktikus gondolkodását. Elfojtotta a kísértést, hogy a sáncot készítő oroszok mellett lopódzva a napvilágnál menjen tovább. A németeknek a domb túloldalán kell lenniük, de lövéseket nem hallott. Mindazonáltal az oroszok száma a reggel előrehaladtával egyre nőtt. Újra beszélni kezdett magához, ahogy veszélyes helyzetekben szokott. „Egy biztos, Erich. Nappal itt észrevétlenül nem jutsz át. Menj vissza a patakhoz, és várj, amíg besötétedik.” Ugyanazon az úton ment vissza, míg elérte a mese völgyet.

Egy száraz helyet keresett a patakparton, ahol homokból és kövekből fedezéket készített magának. Aztán lefeküdt az alacsony védősánc mögé, és elaludt. Késő délután ébredt, és felkészült az éjszakai áttörésre.

Mertens a leszállópálya mellett várakozott, miután Hartmann felszállt a hajnali szürkületben. Egyre csak várt. A többi szerelő kávézni ment, amíg a pilóták visszaérkeznek. Mertens egyedül maradt a leszállópályánál. Nem vette le a tekintetét az égről. Ezen a reggelen a főnök nem jött vissza a többiekkel. Idegesen, gondterhelten járkált fel és alá, a keleti horizontot szemlélte, várva, mikor bukkan fel a Me-109-es sziluettje, vagy mikor hallja meg a motorja hangját.

Egyre kétkedőbbé vált Bimmel Mertens, mert már egy órája el kellett fogynia a gép üzemanyagának.

Egyik visszatérő pilóta sem tudta pontosan, mi történt Hartmann-nal. Puls hadnagy látta őt ereszkedni füstcsíkot húzva maga után, de aztán orosz gépek támadtak rá, és nem tudta tovább figyelni Hartmannt. A többieket annyira lekötötte a rengeteg vörös vadászgép támadása, hogy egyáltalán nem volt idejük Hartmann-nal törődni.

Bimmel egyre nyugtalanabb lett. Állandóan érdeklődött, van-e valami újság. Még mindig semmi hír. Ezután a társai azt látták, Bimmel a sátrába megy, majd hálózsákot és kötszert töm a hátizsákjába.

– Hová készülsz, Bimmel?

– Az orosz vonalak mögé. Meg akarom találni a főnökömet.

– Ha észrevesznek, azonnal agyonlőnek.

– Beszélek oroszul, az emberek segíteni fognak. – Bimmel Mertens nem jelentette a szándékát. Egyáltalán nem volt engedélye arra, hogy elhagyja a repülőteret. Egyszerűen felkapott egy fegyvert, és elindult a front irányába. Ha még életben van a főnöke, akkor ő megtalálja és visszahozza.

A szőke vadászpilóta és hűséges karbantartója között igazi barátság volt. A többi szerelő csak a fejét csóválta, amikor a széles vállú Mertens eltűnt a szemük elől.

Tüzérségi támadás dörgött az éjszakában. Világító lövedékek csíkozták a sötét eget, mialatt Hartmann a front felé gyalogolt. A puska– és géppisztolykattogás egyre közelibbé vált, miközben ő az augusztusi éjszakában a reggel látott, árkokkal barázdált domb tövéhez ért. Óvatosan utat keresett az állások között. A másik oldalon egy napraforgóval teli völgybe ért. Nyugati irányba a napraforgók között kígyózott tovább, és megpróbált olyan óvatosan mozogni, amennyire csak lehet. Újra és újra pihenőt tartott.

Már egy órája ment a napraforgótáblában, amikor hirtelen megállt és a földhöz lapult. Zörgést hallott. Amikor felnézett, egy tíz főből álló orosz járőregységet látott, amely a napraforgótáblán keresztül haladt. Valószínűleg felderítőcsapat, gondolta. Nekik tudniuk kell, merre vannak az első állások. Kihasználta a lehetőséget, és úgy döntött, hogy utánuk megy. Ésszerű távolságból követte az oroszok lépte nyomán ide-oda lengő napraforgót. Néhány perc múlva a napraforgótábla szélére ért. Lehasalt, és látta amint az oroszok keresztülvágnak egy réten, és az ott álló két kis háznál felé mennek.

Amikor az oroszok egy facsoport mögött eltűntek, teljes erejével az egyik házhoz futott, és falépcsője alá vetette magát. Onnan még látta őket egy darabig, aztán a dombon végleg belevesztek a sötétbe. Koncentrált géppisztolytűz és kézigránát-robbanás hasított az éjszakába. Az egység egy része ordítva rohant le a dombról, majd eltűnt a napraforgók között. Tehát a német egységnek a következő domb mögött kell lennie.

Felszaladt a domboldalon, és a dombtetőhöz közeledve egy német dalt kezdett fütyülni, mert nem akarta, hogy lekaszálja egy géppisztolysorozat. Néhány pillanat múlva fent volt a dombon. Egy németet sem talált, sehol egy állás, semmi életjel. Egy lőszeres ládába botlott. Itt zajlott az imént hallott lövöldözés. Úgy saccolt, hogy éjfél lehet.

Órákig csúszkált és botladozott, míg egy újabb völgybe ért. Felment a nyugati oldalára. Tántorgott az éhségtől és a fáradtságtól. Az egyetlen hang, amit hallott, a saját lélegzete volt. – „Halt!” – A felszólítással egy időben rövid, közeli fegyverropogást hallott. Hartmann érezte, egy golyó fúrja át a nadrágszárát.

– A fenébe! – kiáltotta. – Jóember, ne lőjön! – Állj, ki van ott?

– Az ördögbe, vadászpilóta vagyok, ne lőjön! – Nem egészen húsz méterre állt tőle az őr, aki szerencsére nem találta el. Ahogy Harmann

közelebb ment a sötétben, látta, hogy a fickó reszket a félelemtől. Még nála is jobban félt.

– Német vadászpilóta vagyok, lelőtték a gépemet. Örülök, hogy végre ideértem. Órákig gyalogoltam idáig. Az Isten szerelmére, engedjen már át!

Az őr óvatosan megkerülte Hartmannt, és fegyvere csövét a hátának nyomta. Hartmann érezte, hogy izzadság-cseppek gyöngyöznek a homlokán. Elég egy megcsúszás vagy egy botlás a sötétben, és ez az őrült golyót repít a hátába. Az őr a hegy tetejére vezette, majd egy lövészárokba taszította. Az egységet vezető hadnagy megpróbálta kihallgatni a holtfáradt Hartmannt, aki nem tudta igazolni magát, mert az oroszok kiürítették a táskáját. A gyanakvó hadnagynak megmondta a nevét, a rendfokozatát és lelövésének körülbelüli helyét.

– Kérem, hívja fel az ezredem parancsnokságát. – De a hadnagynak nem volt telefonja, és állását nem volt szabad az éjszaka folyamán elhagynia. Aztán elmondta elővigyázatosságának és idegességének okát:

– Két napja hat ember érkezett. Folyékonyan beszéltek németül, és azt mondták, szökött hadifoglyok. Ahogy elértek egy szomszédos egység állásaihoz, géppisztolyokat húztak elő a kabátjuk alól, és tíz emberünket megölték.

Hartmann leült, hogy az éjszaka hátralévő részét a frontvonalban töltse a katonákkal, és közben a tüzérség kemény harcaira gondolt. Honfitársai enni adtak neki, aztán egy fedezék mélyén álomba zuhant. Arra ébredt, hogy egy tüzér a karját rázza: – Jöjjön, riadó van.

Az órájára nézett: hajnali négy óra volt. Követte a katonát egy árokba, melyben egy géppuska állása volt.

A domboldalon közeledő énekszó hallatszott. Hartmann megkockáztatott egy pillantást a gödör széle fölött, és egy orosz katonákból álló csoportot látott, akik botladozva és tántorogva közeledtek. Részegnek látszottak, hangosan beszélgettek és nevettek. Menetüket sem a tüzérség, sem a páncélosok nem fedezték fel.

A fiatal hadnagy utasítást adott a legénységnek:

– Csak akkor tüzelnek, ha parancsot adok. Engedjék egészen közel őket, hogy biztos legyen a találat.

Hartmann arra gondolt, hogy a tüzérség ugyanazt a taktikát alkalmazza, amit ő szokott a levegőben. Az oroszok húsz méterre voltak. Minden pillanatban felfedezhették az ellenséget, részegen és józanul egyaránt.

– Tűz!

Ólom- és acéleső zúdult az oroszokra a német fegyverekből. Azok elestek, némelyikük visszagurult a domboldalon. Részegen, és ilyen közvetlen közelről meglepve őket esélyük sem volt. Fél perc alatt vége lett az egész látomásnak.

Ez volt Hartmann első szembesülése a gyalogság háborújával. Az élmény mélyen, kitörölhetetlenül benne maradt, még ma is végigfut a hideg a hátán, ha visszagondol rá.

Az eset után a hajnali szürkületben egy őrmester az parancsnokságra vezette Hartmannt. Itt rádió és telefon is volt, és a parancsnok azonnal összeköttetésbe lépett Hrabakkal Kutejnikovóban. Megállapították Hartmann személyazonosságát, és egy kocsival visszavitték a repülőtérre.

Miután Hrabak elmesélte Bimmel Mertens történetét, Hartmann azonnal a keresésére indult. Megrémült, amikor karbantartója spontán mentőakciójának történetét hallotta.

A Bimmel Mertens iránti izgalom a következő napot is meghatározta. Következő reggel azonban a repülőtér szélén feltűnt Bimmel összetéveszthetetlen alakja. Sötét árnyékok ültek a szeme alatt, és az arca kimerültnek látszott. Szemmel láthatóan az összeomlás szélén állt, amikor csalódottan visszatért. Aztán meglátta Hartmannt. A két férfi némán rázta egymás kezét, kifejezve azt az összetartozást, amelyet azok az emberek éreznek, akik készek egymásért feláldozni az életüket. Mertens a mai napig azt állítja, hogy élete legboldogabb napja volt, amikor Hartmann épségben visszatért az orosz vonalak mögül.

Hartmann tanult az élményéből. Ösztönös cselekedete, amikor sérülést mímelt, a fogságtól vagy a haláltól mentette meg. Színlelt belső sérülése megtévesztette az oroszokat, és ellankasztotta a figyelmüket, így nyílt alkalma a menekülésre. Orosz kézre került pilótáktól lehetett hallani, hogy egyetlen német pilótára legalább két vagy három fegyveres őr vigyázott, és legtöbbjüket azonnal bilincsbe verték.

A orosz fogságban szerzett tapasztalatait átadta azoknak a fiatal pilótáknak, akiket a háború idején vezetett, és hasznosította akkor is, amikor az új német légierő Richthofen-ezredének parancsnoka lett.

„Mindig mondtam az embereimnek, ha fogságba esnek és esélyük nyílik a menekülésre, csakis éjjel mozogjanak. Nappal nem szabad mutatkozniuk. Nappal számolniuk kell azzal hogy az ellenségbe ütköznek, és felfedezhetik őket anélkül, hogy észrevennék felfedezőjüket. Nappal túl sok meglepetés érheti az embert. Ha valaki éjjel mozog, alig történhet vele kiszámíthatatlan esemény. Az előny az ő oldalán van. Ha idegen beszédet hall, marad egy másodpercnyi ideje újra eltűnni a sötétben. Éjszaka az ellenség legnagyobb része alszik. Vagyis kevesebb a kéz és a szempár, amelyik feltartóztathatná, felfedezhetné a menekülését vagy a fegyvere ravaszán játszhatna. Minden emberemnek elmondtam, akiket a háború alatt és azóta irányítottam: mindenkitől komoly önfegyelmet kíván, hogy nappal ne meneküljön tovább. Ez ott a patak partján az agyamba vésődött. Siess, de ésszel. Várj, amíg beesteledik. A sötétség a barátod."

Ösztöneinek, tiszta helyzetfelismerésének és önfegyelmének segítségével az első alkalommal még sikerült Hart-mann-nak az oroszok karmai közül kiszabadulni.

Másodszorra a győztes hatalmak megállapodásainak áldozat lett, és nem volt lehetősége a szökésre. Tíz és fél évvel később ugyancsak egy kormányközi megállapodás tette lehetővé a szabadulását a medve karmai közül. Ezúttal ez a győztesek és a legyőzöttek megállapodása volt.

A TÖLGYFALEVÉL

A háború nem életbiztosítás.
(Hans Ulrich Rudel ezredes)

Miután Hartmann 1943 őszén elérte 150. győzelmét, barátai és ellenségei körében egyaránt fogalommá vált. A német újságokban az 52. vadászezred más vezető pilótáinak fényképe mellett az ő képét is egyre gyakrabban lehetett látni. Az oroszok rádiós hívójeléről először csak „Karaya-l”-ként ismerték. Később „Fekete Ördög”-nek nevezték.

A fekete ördög legendája akkor született, amikor Hartmann a gépe orrára egy tulipánhoz hasonló, cakkos szélű, feltűnő, fekete mintát festetett. Ez harc közben könnyen felismerhető volt, és a szovjet pilóták hamar megtanulták, hogy ennek a gépnek a pilótája olyan ellenfél, aki elől jobb kitérni, mert sosem lő mellé. így az oroszoktól, akik nem tudták az igazi nevét, ezt a becenevet kapta. A szovjetek – csakúgy, mint a németek – lehallgatták az ellenséges légierő rádióadásait. A lehallgatott adás tette világossá számukra, hogy a „Karaya-1” és a Fekete Ördög egy és ugyanaz a pilóta.

Tízezer rubel vérdíjat tűztek ki a fejére. De ez az ösztönzés és a győzelemmel járó dicsőség sem volt elegendő. A vörös vadászpilóták, akik a feltűnően kifestett géppel találkoztak, és felismerték benne a veszedelmes ellenfelet, gyorsan eltűntek, kikerülték a harcot. Hartmann eredményessége csökkent. Szerencséje volt ha támadni tudott, mielőtt az ellenséges vadász eltűnt volna. Minden kötelék melyben ő repült, kevesebb lehetőséghez jutott, és alig volt lehetőség a tüzelésre.

Hartmann erre a feketére festett gépet átengedte egy tapasztalatlan pilótatársának. Ennek a fiatal fiúnak nem is lehetett volna hatásosabb védelme, mert a vörös vadászok a fekete orrú gépet szinte mindig békén hagyták. Amíg ez a gép a levegőben volt, szinte látni sem lehetett az ellenséget.

Mertens boldog volt. A csinos festést rendben tartani olyan külön munka volt, mely nem igazán tetszett neki. A „fekete tulipán” eltűnt, és a mit sem sejtő orosz pilóták számára Hartmann egy másik Me-109-esben egy hétköznapi kötelék „névtelen” pilótájává vált. Az eredményes változás nem csak Hartmann és Mertens, hanem az egész kötelék számára előnyös volt. A légi győzelmek megint sűrűn követték egymást.

1944 januárjában és februárjában úgy tűnt, a „Karaya-1” mindenhol ott van. Ezalatt a hatvan nap alatt Hartmann 50 győzelmet ért el. Ez minden repülési napon átlag két találatot jelent. A rossz idő ugyanolyan nehéz ellenfél volt, mint a vörös légierő, annak ellenére hogy a németek sokat tanultak az oroszoktól abban a tekintetben, hogyan viseljék az időjárás viszontagságait.

Az első orosz tél kellemetlen meglepetéseket okozott, amikor egy csikorgóan fagyos reggelen a repülőtér felett megjelentek az orosz vadászok, de a németek nem tudtak felszállni.

Amikor az ezred foglyul ejtett egy orosz pilótát, az megmutatta nekik, hogyan tartja fenn tipikus szovjet közvetlenséggel az orosz légierő

negyven fokos hidegben a harckészültségét. Még büszke is volt arra, hogy olyasmit tud, amit a németek nem. Két liter benzint öntött egy tálba, aztán odament egy Me-109-eshez amelyik nem akart elindulni, és a körülötte álló emberek legnagyobb rémületére az olajtartályba öntötte. A németek húsz lépést hátráltak. Ha ez az őrült megpróbálná bekapcsolni a gyújtást, azonnal felrobbanna. Két szerelő gondterhelten kezdte forgatni a motort, mialatt a gép német pilótája a fülkében lapult. Miután a benzin jól elkeveredett a besűrűsödött olajjal, bekapcsolta a gyújtást. A motor beindult, teljesen felpörgött és kifogástalanul járt. Az orosz pilóta a tolmács segítségével elmondta, hogy az olaj fagypont alatt besűrűsödik, és önindítóval lehetetlenné válik a motor forgatása. A benzin felhígítja az olajat, amitől az folyékonnyá válik, és a motort is felmelegíti. Az egyetlen óvintézkedés, hogy az olajat gyakrabban kell cserélni, ha nulla fok alatt benzinnel hígítják.

Hartmann egy másik orosz fogolynál másfajta indítási módot is látott. Így mesélte: „Az »Iván« szerszámosládát és benzint kért. Bimmel és a többiek nézték, ahogy az orosz odamegy egy közelben álló Me-109-eshez, és a szerszámosládát a motor alá a földre helyezi. Aztán a ládát csordultig töltötte benzinnel, égő gyufát dobott bele, és hátraugrott. Nagy lángnyelv csapott fel a repülő meztelen motorja alatt, hiszen a takarólemezeket már korábban levették. A tűz tíz percig égett. Az egyik karbantartó azt gondolta, hogy az egész elektromos rendszer tönkrement, mert a szigetelések kiégtek. De az orosz azt kiáltotta: »Mehet!« A motor egyenletes futása a kétkedőket is meggyőzte. A vadászgépeket tehát nulla fok alatt is lehet használni – csak tudni kell a módját.”

Ez az orosz hadifogoly azt is megmutatta a kétkedő németeknek, hogyan kell nulla fok alatt megőrizni a fegyverek harcképességét. A Luftwaffe szabályzata előírta, hogy a fegyverek mozgó alkatrészeit tisztítás után olajozni és zsírozni kell. Az olaj és a zsír megdermedt, és gátolta a fegyverek elsütését. Az orosz fogott egy német gépfegyvert, és egy tál forró vízbe mártotta, hogy megtisztítsa a zsírtól. Az előírt súrlódáscsökkentő szer nélkül is kitűnően működött a fegyver a mínusz negyven fokos hidegben. Ennek az orosz tippnek köszönhetően a németek nemcsak repülni tudtak, hanem tüzelni is.

Mertens is alkalmazta ezeket a trükköket – és még néhány sajátot is –, így Hartmann 1944 januárjában és februárjában meggyőző győzelmi sorozatot mutathatott fel. Egy normál festésű vadászgéppel repült, ennek ellenére a lehallgatások segítségével az oroszok többnyire kitalálták, ki vezeti a gépet. Így történhetett meg, hogy egy nap Hartmannt mindenáron le akarta lőni egy orosz pilóta, aki felismerte őt.

Aznap Wester hadnaggyal német területen, román egységek felett repült. A vonalak mögött kicsi volt a valószínűsége annak, hogy orosz géppel találkozik az ember. De az 52. ezredhez jelentések érkeztek egy, mélyen a német vonalak mögött végrehajtott orosz támadásról. Hartmann parancsot kapott, repüljön a jelzett területre. Az ötszáznál több bevetése során egy olyan fontos dolgot sajátított el, amely még a 150 győzelménél is értékesebb volt: megtanulta megérezni az ellenség jelenlétét.

Néhány gomolyfelhőt leszámítva, melyek mögött hosszabb ideig nem lehet elrejtőzni, tisztának tűnt az ég. De aztán hatodik érzéke vészjeleket adott: ez már sokszor megmentette. Hátranézett. Hatszáz méterre

mögötte és fölötte egy magányos, vörös orrú Jak repült. Az orosz éppen támadásba lendült a „Karaya-1” ellen.

– Előzzön le, húzza fel a gépét és figyeljen! – kiáltotta Hartmann Westernek.

Az orosz újra és újra megpróbált lövőhelyzetbe kerülni. Hartmann résen volt, minden alkalommal kifordult, és megpróbálta elérni hogy az orosz megelőzze. Végül az orosz pilóta megtette, amire Hartmann várt: felhúzta a gépet, csinált egy Immelmann-hurkot, és közvetlenül elé került. Hartmann lőtt, az orosz is. Egyik sem talált.

Kétszer is éppen hogy elkerülték az ütközést, és Hartmann beszélni kezdett magához, mint minden nehéz helyzetben. „Erich, ez az Iván úgy viselkedik, mint egy őrült. Sőt lehet, hogy meg akar lékelni. Úgyhogy inkább ereszkedjünk lejjebb.” Zuhanórepülésbe kezdett. Odakiáltott Westernek, hogy zuhanjon vele.

Lefelé zuhanva látta, amint az orosz tovább kanyarodik. Az elképedt pilóta tett néhány gyors fordulatot, mert nagyon megzavarhatta, hogy nem találja a Me-109-est. Mivel Hartmannt a holttér miatt nem láthatta, az orosz nyugat felé fordult és hazaindult. Már biztosan az járt a fejében, otthon majd elmeséli, hogyan szedte le kis híján a „Karaja-l”-et, a hírhedt Fekete Ördögöt az égről.

Ütközésig előretolt gázkarral, mélyrepülésben repült Hartmann, közvetlenül az ellenfele alatt. Teljes terhelés alatt lévő motorral kezdett emelkedni. Két percen belül közvetlenül a mit sem sejtő Jak alatt volt. Húsz méterre az orosztól Hartmann csökkentette a teljesítményt, felemelte a gépe orrát, és amikor az orosz egészen betöltötte a szélvédő páncélüvegét, megnyomta a tüzelőgombot.

Fémdarabok szakadtak le az orosz vadászgépről, és súrolták a „Karaya-1” törzsét. Az orosz gép motorteréből lángok csaptak fel, és az eltalált vadászgép fekete füstcsíkot húzott maga után. A Jak el volt intézve. Az orosz pilóta a hátára fordította a gépet, és kiugrott. Ejtőernyője fehéren bomlott ki a reggeli égen, miközben gépe a földbe csapódott, kigyulladt és nagy dördüléssel felrobbant. A roncsból magas füstfelhő gomolygott. Erich a hely fölött körözve látta, amint az orosz a roncs mellett földet ér, és összecsomagolja az ejtőernyőjét. A közeli faluból német közkatonák indultak a helyszínre.

Hartmann megfigyelte a tájat, gyorsan visszarepült a repülőtérre, kiugrott a gépből és sietve beszállt az egység „Storch”-jába. Egy „Fieseier Storch” 200 méteres térségen is le tudott szállni, és a pilótával együtt három főt szállíthatott.

Felszállt, és néhány perc múlva az imént megfigyelt falu melletti kis réten szállt le. Az orosz egy barátságos arcú hadnagy volt, aki szemmel láthatóan boldog volt, hogy életben maradt. Néhány civil orosz és német szavakból alkotott keveréknyelven próbált tolmácsolni a két pilótának.

Hartmann gratulált az orosz tisztnek a „születésnapja” alkalmából:

– Az Ön számára véget ért a háború. Szerencséje van – mondta. Az orosz bólintott, és boldogan nevetett. – Miért nem nézett hátra, miután elveszített a szeme elől? És miért repült egyedül?

Az orosz hadnagy elmondta, hogy rajtársát az előző harcban lelőtték. Arra a kérdésre hogy miért nem nézett hátra, csak a vállát vonogatta. Ahogy a fiatal orosz sötét egyenruhájával, bőrsapkájával és csizmájával

ott állt és beszélt, úgy nézett ki, mint minden más vadászpilóta, csak a nyelve és az egyenruhája volt más. Egy szimpatikus fiatal férfi volt.

Hartmann magával vitte a foglyot. Beszálltak a Storch-ba, és visszarepültek az egységhez. Kézjelek és néhány szótöredék kíséretében Hartmann a fiatal hadnagyot bevezette egy ellátósátorba. A németek megkínálták egy kis „tisztával” és némi élelemmel. Hartmann legnagyobb csodálkozására az orosz egyszer csak szitkozódni kezdett.

Az egyik katona, aki néhány szót tudott oroszul, megállapította az ellenséges pilóta rosszkedvének okát:

– Azt mesélték neki, hogy minden német fogságba esett oroszt agyonlőnek!

Hartmann rávette a hadnagyot, hogy egyen és igyon, és utána megmutatott neki közelről egy Me-109-est. Az orosz aztán két napig szabadon járhatott-kelhetett a repülőtéren, akkor az egység az előírások szerint továbbküldte őt az ezredparancsnokságra.

Az ehhez hasonló légiharcok, melyeket Hartmann egyetlen ellenféllel vívott, mindenféle helyzetet kiprovokáltak. Most nem csak saját képességeiről győződhetett meg – amelyek nélkül nem lehetett valakiből jó vadászpilóta -, hanem újabb tapasztalatokat is szerzett. Elképesztő távolságról képes volt észrevenni az ellenséges gépet, percekkel korábban mint azok, akikkel együtt repült. Ezen kívül előre megsejtette ellensége szándékait. Kevesebb manővert végzett támadáskor, mint az megszokott volt, inkább a meglepetést részesítette előnyben.

Rájött, hogy tiszta időben a nagy magasságból végrehajtott támadás a legcélravezetőbb. Felhős időben alulról támadt. Amikor csak lehetősége volt, mindig megvárta a

legalkalmasabb pillanatot a támadásra, kedvezőtlen feltételek mellett nem rontott rá az ellenfélre, olyankor inkább „szünetet” tartott. A felhős téli égbolton különösen sikeresek voltak a fehér festékkel álcázott „Karaya-1” alulról vezetett támadásai. Hartmann legyőzte korábbi ellenállását, és tüzelés előtt olyan közel ment az ellenséges géphez, amennyire csak lehetséges volt. Ötven méterről a fegyvereinek megsemmisítő ereje volt. Rövid és heves támadás után, ha a magasság megengedte, zuhanórepülésbe kezdett mintegy 600 méterrel az ellenség alá, hogy aztán alulról és hátulról emelkedjen fel a második támadásra. Ebből a pozícióból követni tudta az ellenség kikerülő manővereit. Amint lövőpozícióba került, másodszor is megnyomta a tüzelőgombot. Ha az ellenség még ezt is túlélte, még harmadik támadásra is volt lehetősége.

A keleti front légiharcaiban a németek számbelileg majdnem mindig alulmaradtak az oroszokkal szemben. Ezért Hartmannt is gyakran támadták orosz vadászok. Ahogy a támadásra, úgy a védekezésre is meghatározott szabályokat alakított ki. Ahogy támadási taktikája segítségével minden addigi vadász teljesítményét felülmúlta, úgy védekező taktikája megóvta a sebesülésektől. Mindkét taktikájának hamar híre ment. Ha fentről és hátulról érte orosz támadás, akkor gépét felhúzta az ellenség kanyarodási ívébe; ha hátulról és alulról jött, akkor az ellenséges gép jobb vagy bal szárnya fölött tette ugyanezt. Vele repülő társai hűvösen kiszámított manővereiből legendát alkottak. Hartmann mindig alaposan megfigyelte orosz ellenfelét, hogy helyesen ki tudja választani a támadásra alkalmas pillanatot.

Józan ítélőképessége megóvta attól, hogy túl korán forduljon rá az ellenfélre, amikor még nincs lövőhelyzetben.

A korai forduló lehetőséget adott volna az ellenfélnek, hogy keresztezze az ívét, még kedvezőbb lövőhelyzetet kialakítva.

Koncepciója, hogy a tüzelésre kész ellenfelet magához engedje, nem volt előírásszerű; elméletileg minden ellene szólt. A gyakorlatban is kockázatos vállalkozás volt az ellenséggel azonos magasságban repülni, és várni míg az felzárkózik mögé, hogy aztán az utolsó pillanatban kis sebességgel szűken elkanyarodjon. De Hartmann meg volt győződve arról, hogy éppen így kerülheti el a találatot. Kitalálta, hogy ebből a helyzetből kikanyarodva az ellenfelet túlfordulásra készteti, így az üldözőből üldözötté válik.

A legfontosabb szabály még ma is az a légiharcban, ha a pilóta túl akarja élni: a negatív „g”! A támadó pilóta arra számít, hogy ellenfele egyre szűkebben kanyarodik, hogy kikerülje őt. Ez a klasszikus manőverező légiharc. A támadó pilóta így kénytelen még szűkebb kanyart venni, hogy a megfelelő szögben maradhasson az ellenfele mögött, különben nem találná el. Ilyenkor az ellenfél eltűnik a támadó orra elől. Ha tovább fordul, találatot kaphat. De ha az üldözött keményen előretolt helyzetben tartja a botkormányt, és az oldalkormányt használja, kikerül a veszélyes helyzetből. A repülőgépre ható erők pozitív 5 „g”-ről negatív „g”-értékűvé válva súlytalanságot idéznek elő. Ez a menekülési manőver a támadó számára nem látható, illetve nem követhető. Hartmann gyakran alkalmazta ezt a manővert, mindig tökéletes eredménnyel. Váratlanul hátrányos helyzetbe hozta az ellenfelet, ha az követni akarta. Ehhez járult még a negatív g okozta súlytalansági állapot pszichológiai hátránya. Hirtelen kiemelkedett székéből, és csak az öve tartotta: ebben a helyzetben lehetetlenség követni a célpontot. Ezen kívül az ellenfél könnyen elvesztette tájékozódási képességét, nehezen találta azt az irányt, amerre kormányoznia kell a gépét: a szokatlan repülési helyzet elbizonytalanította.

Ezzel a taktikával Hartmann számtalan kilátástalan helyzetből megmenekült. Általában azonban egyszerűen megpróbált lekanyarodni az ellenfeléről, ha hátulról érte a támadás. Ezt az utolsó lehetőségnek tartotta, és megtanította fiatalabb társainak is, hogy megmenthessék az életüket. E taktika segítségével több mint nyolcszáz bevetése alatt egyetlen karcolást sem szenvedett. Ez olyan kiváló teljesítmény, amit nem lehet a véletlen számlájára írni.

Miután kidolgozta a taktikáját és gyakorlati tapasztalatokat is szerzett, olyan mértékben nőtt találatainak száma, hogy társai és konkurensei izgatott beszélgetéseinek tárgya lett. Légi győzelmei olyan ütemben követték egymást, hogy 1943-ban az érdeklődés középpontjába került. Egyes társai sikerei mögött valamilyen trükköt sejtettek.

Jünger őrmester, Hartmann egyik raj társa az egység két másik pilótájával együtt meghívást kapott a 8. rajtól. Az összejövetelnek a két egység rivalizálása miatt különleges jelentősége volt. Egyszer megütötte Jürgens fülét, hogy egy másik asztalnál Erich nevét említik. Obleser hadnagy Hartmann-nal egy időben érkezett az 52. ezredhez, és eleinte, amíg Rossmann és a többi pilóta tanítgatta a még tapasztalatlan Hartmannt, ugyanannyi találata volt mindkettőjüknek. Miután Hartmann

győzelmei száma messze meghaladta Obleser találataiét, az kétkedő lett Bubi tartós sikersorozatával szemben.

Jünger, Hartmann rajtársaként sok találatának volt tanúja. Felbosszantotta Obleser becsmérlő véleménye.



A 2. sz. Repülőiskola B. évfolyama, Berlin-Gatow 1941.
A felső sorban (jobbról a harmadik) Erich Hartmann hadapród szakaszvezető



Erich Hartmann mint kezdő pilóta 1941-ben



Egy „Stormovik” lelövése. A szovjet, IL-2 típusú harci repülőgép súlyos találatot kap



Hartmann orvosi ellenőrzése a keleti fronton. Bajtársai érdeklődve figyelik.



Feneketlen sár. A hóolvadás és a tavaszi esőáradat ragadós ingovánnyá változtatják a talajt a keleti fronton


Erich Hartmann és menyasszonya. Usch


A három elválaszthatatlan: az Me 109-es, Erich Hartmann, Mertens



A „Fekete Ördög”. Jól kivehető az Me 109-es fekete orra a „tulipán”-mintával



Hrabak parancsnokot Erich Hartmann készíti fel bevetésre



Német vadászgép ütközete egy Liberatorral. A német vadászgép kis híján nekimegy a már eltaláltbombázónak



Egy német vadász a közvetlen közelről r; egy B-17-esre. „Ezt így csinálja az ember de az élet átkozottul rövid lehet, ha ezt teszi!”



Feszült várakozás: bajtársai a 300. találat bemondására várnak



Mindenki lelkesen integet, amikor Hartmann 1944. augusztus 24-én összesen 11-szer billegve repül át a tér felett. Ezúttal a 301. légi győzelmét aratta és a ranglista élére került

A következő napok egyikén elmondta Hartmann-nak amit Oblesertől hallott. Hartmann néhány másodpercig meglepetten hallgatott, aztán bólintott, majd hamiskás mosollyal sarkon fordult. Günther Rall tábornokhoz sietett.

– Obleser a 8. rajból több pilótának azt mondta, hogy nem hisz találataim valódiságában. – Rall felemelte a szemöldökét. – Nos, én tudom hogy valódiak. Ismerem a tanúk jelentéseit és egyéb részleteket. Mit tehetek Önért?

– Szeretném, ha Obleser a kötelékpárom lehetne. Persze, csak ha lehet.

Rall bólintott. Már megszokta a veszekedő pilótákat.

– Természetesen lehet.

Néhány nap múlva Obleser zavartan jelentkezett Hartmann-nál. Két bevetésen vett részt, és látta hogyan robbant fel Hartmann közvetlen közelről két ellenséges gépet. A földön a valamivel hallgatagabb Obleser mint tanú hivatalos jelentést tett a két találatról. Elnézést kért korábbi kritikájáért, és visszatérhetett a 8. rajhoz. A szomszédos egységeknél ezután nem lehetett hallani kétkedő kijelentéseket Bubi győzelmeiről.

Hartmann-nak taktikai tudásán kívül egy másik fontos adottsága is volt: a vadászösztöne. Különös érzéke volt ahhoz, hogy viszonylag nyugodt időkben is felkutassa az ellenséget.

Ahogy Rall asztalára viszonylagos rendszerességgel érkeztek a jelentések Hartmann találatairól, megállapította hogy Hartmann még akkor is találatot jelent, amikor a többiek üres kézzel térnek vissza. 1943. október l-jén este Hartmannt telefonon hívták. Rall tábornok jelezte, hogy részt vesz a reggeli bevetésen:

– Hány órakor indul holnap bevetésre?

– Úgy hét óra körül.

– Rendben, Önökkel tartok.

Erich Hartmann így emlékszik az egyetlen bevetésre, melyben a két kiváló pilóta együtt repült:

„Parancsnokom minden reggel elrepült egész Dnyepropetrovszkig, hogy harcoljon az oroszok ellen, de siker nélkül. Én mindig később indultam, és mindig ráakadtam egyre. De nekem volt egy külön útvonalam. Zaporozsjét érintve továbbrepültem Nikopol felé. Ott a közelben egy nagy orosz repülőteret fedeztem fel. Felfedezésemet megtartottam magamnak; ezen a területen minden nap le tudtam lőni egy gépet, amelyik gyakorolt, felderítő– vagy éppen szervizrepülésen volt.

1943. október 2-án reggel tehát elkísért a parancsnokom is, és dél felé repültünk. A Dnyeper melletti front felé kanyarodtunk. Körülbelül harmincpercnyi repülés után Rall hangját hallottam a rádión.

– Mit keresünk egyáltalán itt délen? Itt nincs semmi. Elrepülök Dnyepropetrovszk felé. – A parancsnok eltűnt. Pontosan öt perc múlva felfedeztem egy P-2 felderítőgépet körülbelül 6000 méter magasan, melyet két LaGG vadászgép kísért, csodálatos kondenzcsíkot húzva. Miközben a P-2 felé közeledtem, arra gondoltam, Rall még nem lehet nagyon messze. Hívni kezdtem a parancsnokomat: – Indiánok és egy bútorszállító déli irányban, Zaporozsje felett. Nemsokára megtámadom. Ha akarja, megnézheti. Jöjjön vissza.

A rádión izgatott válasz érkezett:

– Várjon, Bubi! Várjon! Várjon meg, míg odaérek!

Ekkor 3000 méter magasságban voltam, és teljes sebességgel közeledtem a P-2 felé. Szorosan felzárkóztam mögé, és lőni kezdtem. Aztán befogtam egy LaGG-ot, és azt is lelőttem. A másik elmenekült. Parancsnokom már csak két lángoló fáklyát látott a földhöz csapódni.”

Rall végkövetkeztetése az volt, hogy Bubi tényleg jó vadász és kiváló lövész. De ehhez járult némi vagányság is, ami a mai napig jellemző rá. Az orosz vadászpilóták voltak a keleti front legkeményebb ellenfelei, de a legszívósabb gépek a páncélozott Sztormovik Il-2-es csatarepülők voltak.

Ez az orosz repülő nem volt olyan gyors és fordulékony, mint a Jak, a Mig vagy a LaGG, de olyan mennyiségű fegyvert és gépágyút lehetett beleépíteni, hogy a német pilóták lélegzete is elakadt. Lehetett látni, hogy a kétcentis gránátok és a lövedékek úgy pattantak le ennek a hihetetlen gépnek a vastagon páncélozott törzséről, mint a tűzijáték.

Egy Sztormovik volt „Bubi” első legyőzött ellenfele, mert tudta, miként lehet elbánni ezzel a szörnyeteggel. A Sztormovikok mindig alacsonyan repültek, hogy védjék sebezhető olaj hűtőjüket. Mögöttük egy vadászgép repült, hogy védje a támadóktól. Hartmann azt a taktikát alkalmazta ellenük, hogy 15 és 20 fok közötti szögben alulról és hátulról közelítette meg őket, hogy kihasználja gépfegyver hátsó vezérsík okozta holtszögét, és így hatástalanítsa azt. Sosem támadott Il-2-est egyenes repülésben, és lövés után sem húzta fölé a gépét. Azzal küszöbölte ki a sérülést, hogy egyik szárnyára meredeken megdöntötte a gépet, és a Sztormovik alatt oldalirányba eltűnt. Ezt a manővert egy vadász sem tudta követni a fegyverével, így lőni sem tudott rá.

Hartmann rájött, hogy kétféle módon is sikeresen támadható az Il-2-es. A legeredményesebb a hátulról és alulról végrehajtott gyors támadás volt, miközben a gép alsó részét lőtte. A sebezhető olajhűtőt ért találat leszállásra kényszerítette vagy lángba borította a gépet. Ha a rendkívül alacsonyan repülő Sztormovik pilótája nem volt felkészülve erre a támadási formára, akkor Hartmann-nak lehetősége nyílt arra, hogy hátulról koncentrált lövést adjon le a szárny tövére. Több találat után a nagy terhet hordó szárny merevítése levált, és a repülőgép lezuhant. Másodrész az Il-2-es kétüléses változata 10°-os szögben felülről és alulról egyaránt sebezhető volt, mert a teljes fegyverzetből, közvetlen közelről leadott lövések átszakították a pilótafülke páncélzatát.

1944-ben az Il-10-es követte az Il-2-est. Ez a madár még kitartóbb és gyorsabb volt. Nagy művészet volt „lehalászni” az égről. Az Il-10-es megjelenése előtt, 1943-ban, legnagyobb sikerei idején aratta Hartmann pályafutása legkülönösebb győzelmét egy Il-2-es ellen. Elemző képessége a harc kezdete előtt komoly segítséget jelentett. Megállapította, hogy az Il-2-esek többnyire nagy számban indulnak az orosz oldalról, és alacsonyan repülve közelítik meg a célpontot. Ez nem ritkán hatvan darab repülőgépet is jelentett, melyek többnyire nem mentek 1500 méter fölé. Legalább két, 250 kilogrammos bombát vittek a törzsük alatt, és mivel viszonylag lassan repültek, hátulról könnyen le lehetett előzni őket. Hartmann taktikájának egyik fontos eleme volt, hogy start után felment legalább 4000 méteres magasságba. Onnan könnyen észrevehette a nagy távolságban repülő ellenséges egységeket is. Ha meglátott egy ellenséges köteléket, növelte a sebességét, elrepült az ellenség fölött, majd visszafordult feléjük. Eközben 2500-3000 méteren maradt.

Az orosz pilóták ha felnéztek, német vadászokat láttak, akik nagy sebességgel kelet felé repülnek. Hartmann raja nem jelezte hogy felfedezte az orosz köteléket, így ennek a pilótái biztonságban érezték magukat. Hartmann néhány másodpercig még továbbrepült kelet felé, hogy aztán Messerschmidtjét a hátára fordítva óvatosan a hasára húzza a botkormányt, és egy fél loopingot repüljön. Zuhanórepülésben, növekvő sebességgel követte az Il-2-es köteléket, és alájuk ment, hogy alulról és hátulról támadhasson.

Ha felhős volt az ég, hátulról mélyen repült a szovjet gép alá. Teljes gázzal felhúzta gépét, és gyorsan lövőhelyzetbe került. Sok szovjet pilótát lepett meg ezzel a manőverrel.

Ezt a taktikát az orosz oldalon is tanulmányozták, ahogy az a kiváló szovjet vadászpilóta, Alexander Pokriskin későbbi életrajzából kiderül. Minden új ötletet nagy érdeklődéssel fogadtak, hogy kidogozhassanak egy ellentaktikát. Amikor Hartmann Harkov közelében hasonló módon célbavett egy Il-2-es köteléket, az oroszok fel voltak készülve a támadására – legalábbis azt hitték.

Négy Sztormovik repült kötelékben Hartmanntól jobbra, amikor az a jól kipróbált manőverbe kezdett. Sebessége a zuhanórepüléskor gyorsan nőtt, és 200 méterre az utolsó 11-2 mögött tüzet nyitott. A lövedék pontosan az olaj hűtőjébe csapódott. Az orosz pilóta a veszély elől egy negyed fordulattal balra lefelé kanyarodott, és a sértetlen Sztormovikok kötelékben követték.

Az alkalmazott manőver katasztrofális következményekkel járt, mert az Il-2-esekre függesztett bombák csökkentették a mindössze 500 méteres magasságban haladó csatarepülők manőverező képességét. Rohamosan csökkent a magasságuk, és négy hatalmas robbanás rázta meg a levegőt, amikor az orosz kötelék teljes bombaterhével együtt a földnek ütközött. Négy fáklya lobbant fel egy roncsokkal teli kráterből. Négy fekete füstfelhő egyetlen, magasan gomolygó füstgombává egyesült: és Hartmann csak egyetlen sorozatot adott le.

A „Karaya-1" legendája a vörös légierőnek komoly tárgyi és erkölcsi károkat okozott.

Az egység háborús naplója így tudósít az 1944. január 10-e és február 22-e közötti időről: „Ebben az időben Erich Hartmann hadnagy volt a legeredményesebb pilóta. Egyszer egy napon öt, egy másik napon hat ellenséges gépet lőtt le." A repülőterek gyakori váltása ellenére Hartmann taktikájának és állandó harckészültségének köszönhetően folyamatosan növelte győzelmei számát.

A rajt február 22-én Umanba helyezték, ahol egy magyar repülőegységet is rendeltek az 52. vadászezred III. csoportjának parancsnoksága alá. Március 2-án mindkét rajt először Kalinkovába, majd néhány órán belül egy Proszkurov melletti repülőtérre helyezték, ahol március 7-ig tizenöt győzelmet arattak.

A naplóban ez áll: „Ebből (a 15 találatból) Erich Hartmann hadnagy egyedül 10 ellenséges gépet lőtt le egyetlen nap alatt, és így elérte a 193-202. légi győzelmeit. Március 2-án a parancsnok, Krupinski hadnagy és Hartmann hadnagy megkapták a *Tölgyfalevelet."*

A kitüntetést személyesen Hitler adta át. Hartmannt és Krupinskit Berchtesgadenbe rendelték. Boldogan gázoltak keresztül a proszkurovi repülőtér sártengerén, hogy hazainduljanak. Néhány percig köröztek a reptér felett. Keleten Hartmann sárból és hóból álló ingoványt látott azon a helyen, ahol korábban embertelen harcok dúltak. Néhány pillanatig arra a kétezer elesett németre gondolt, akiket két héttel korábban a Sanderivka-Korzum egyik behavazott völgyében látott. A körülzárt német egységet orosz páncélosok semmisítették meg.

Megborzongott az emléktől. Még sok emberre vár hasonló sors, hiszen hírek keringtek egy várható szárazföldi offenzíváról. A pokol nem

feltétlenül forró, gondolta, mert ő egy hideg változatát ismerte. Egy másfajta, hóból, jégből és szélből álló pokolban harcolt, mely fölött ő és társai gyors gépeiken repültek.

Boldog volt, hogy most hazafelé tart. Oldalán a nevető Krupinskival megkönnyebbülten kanyarodott nyugat felé.

Gerd Barkhornnal, Walter Krupinskival és Hannes Wie-sével tett vakmerő salzburgi vonatútjáról az első fejezetben már beszámoltunk. Az 52. vadászezred kiválóságaiból álló kvartett tizenkét másik, *Tölgy falevéllel* kitüntetett katonával találkozott a Sasfészekben rendezett ceremónián. Közöttük volt Kurt Bühlingen a Csatorna partjainál harcoló Richthofen-ezredből, és a tüzérség két tisztje is ott volt. A jelenlévők között Erich Hartmann volt a legfiatalabb, és legalacsonyabb rendfokozattal rendelkező tiszt.

Hartmann hadnagy a sor végén állt, és úgy festett mint egy félénk kölyök. Az orosz fronton dicsőséget és hírnevet szerzett, ő volt a „Karaya-1", a félelmetes Fekete Ördög. Ellenségei körében legendává vált. Saját társai között is a legjobbak közé emelkedett: több mint kétszáz légi győzelmet aratott.

AZ 52. VADÁSZEZRED LEGJOBBJAI

Hősök között csak egy titán igazán nagy.
(ismeretlen forrásból)

Az 52. vadászezred több mint tízezer győzelmével a Luftwaffe legeredményesebb vadászezrede volt. Legjobbjainak listáját három olyan ember vezeti, akik Németországban és a világon a legtöbb találatot érték el: Erich Hartmann 352, Gerhard Barkhorn 301, és Günther Rail 275 győzelmet aratott. A Hartmann-nal az 52. vadászezrednél együtt szolgáló kiváló pilóta volt még Willi B atz 237, Harmann Graf 212, és Helmut Lipfert 203 győzelemmel.

Szorosan a hat rendkívüli képességű pilóta mögött még egy sor olyan vadásznak volt 100 és 200 közötti találata, akik bevetéseik legnagyobb részét az 52. ezredben hajtották végre. Közéjük tartozott Walter Krupinski 197, Johannes Wiese 133, Fritz Obleser 120, és Walter Wolfrum 137 találattal.

A háború alatt állandó versengés folyt a rajok, századok és az ezredek között. Mindig más vezette a versenyt, melyben az elért találatok mennyisége számított. A legjobbnak járó dicsőség mindenkire ösztönzőleg hatott. A verseny kemény, de barátságos és sportszerű volt. Minden este összejöttek, hogy meghallgassák a híreket és összegezzék az eredményeket. A sikerek és a találatok állandóan emelkedő száma ébren tartották a pilóták harci kedvét, és kulcsszerepet játszottak abban, hogy a német pilóták pszichológiai egyensúlyukról tettek tanúbizonyságot, és a túlerőben lévő ellenséggel szemben még akkor is győzni tudtak, amikor Me-109-eseik technikailag már elmaradtak az ellenség gépeitől.

Az 52. vadászezrednek szerencséje volt, mert mindig kiváló vezetői voltak. Hartmann tűzkeresztsége idején Hrabak ezredes volt az ezredparancsnok, a század felejthetetlen parancsnoka pedig Hubertus

von Bonin volt. Az ezred háborús naplója több kitűnő vezető nevét őrzi, közéjük tartozott Herbert Ihlefeld, Günther Rall és Johannes Steinhoff.

Steinhoff 1940 februárjában az 52. ezred egyik rajának parancsnoka lett, két évvel később az 52. ezred II. századának parancsnokává nevezték ki. Németország legeredményesebb vadászai közül többen alatta is szolgáltak, közöttük Hans-Joachim Marseille, aki az angliai légicsata idején repült Steinhoff egységében. Willi Batz Steinhoff segédtisztje volt Oroszországban; Walter Krupinski pedig pályafutása kezdetén Steinhoff raj társaként repült. Stein-hoff 176 győzelmet ért el, legtöbbet ezek közül az 52. ezredben.

Egy ilyen vezetés, a harci sikerek, és az állandó bevetés ösztönzőleg és bátorítólag hatott az 52. ezred becsvágyó fiatal pilótáira. Ez olyan sikersorozatot eredményezett, mely a légiháborúk történetében példa nélküli volt. Hogy jobban megismerjük azt a környezetet melyben Erich Hartmann ilyen rendkívüli teljesítményt nyújtott, néhány vonással bemutatjuk társait. Sokan voltak akik nagyszámú győzelemmel büszkélkedhettek, de közülük csak néhányat mutatunk be; de az ő teljesítményük a Luftwaffe legkiválóbb vadászezredének egészét jellemzi.

Az 52. ezred legjobb vadászpilótáinak listája a fejezet végén található. Erich Hartmann szinte alig beszél egykori társairól, de barátaira és riválisaira nagy megbecsüléssel gondol: „Gerd az a feljebbvaló volt, akiért mindenki hajlandó lett volna tűzbe menni. Minden tudott lenni: apa, testvér, társ, barát. Azok közül, akikkel valaha is találkoztam, ő a legjobb.” Ez a határtalan csodálat minden egykori társából előtör, ha Gerhard Barkhorn nevét hallja. Jelleme és személyisége súlyosabban nyom a latban, mint 301 légi győzelme. Gerhard Barkhornban több van a régi idők lovagjaiból, mint a többi híres vadászpilótában. Barkhorn ma az új német légierő dandártábornoka.

Steinhoff így beszélt Barkhornról: „A második világháború összes vadászpilótája közül őt kedveltem legjobban. Állhatatos, megbízható, jó kötelékparancsnok. Sosem jelentett olyan találatot, amely nem volt igazolható. A Royal Air Force egykori pilótái, akikkel később barátságot kötött, és a vele szolgáló NATO-tisztek egyöntetű véleménye szerint egy igazi, régivágású úriember.”

Amikor Hartmann túlszárnyalta győzelmei számát, Barkhorn ennek éppúgy örült, mint saját sikereinek. Lovagias szemléletét jellemzi, hogy harc közben gyakran egy teljesen elfelejtett és ritkán látható tulajdonságról tett tanúbizonyságot – a nagylelkűségről.

Hartmann és mások is szemtanúi voltak, amikor Barkhorn egy lelőtt ellenséges gép pilótáját kézjelekkel igyekezett rábírni, hogy használja ejtőernyőjét, és ugorjon ki a gépből. Gerd Barkhorn a keleti front keserves harcaiban sosem adta fel emberségét. Keményen, de gyűlölet nélkül harcolt.

Johannes Wiese egyike volt Hartmann azon társainak, akikkel együtt vett részt a berchtesgadeni ceremónián. Az oroszok „Kubani Oroszlán”-nak hívták, mert a kubani hídfő feletti súlyos légiharcokban félelmetes ellenség volt. Wiese 1936-ban tiszthelyettesként került a Luftwaffeéhoz. Hosszú ideig kiképző– és felderítőpilótaként szolgált, míg 1941 nyarán kinevezték az 52. vadászezred I. századának parancsnokává. Az Il-2-esek elleni harc specialistája lett. Körülbelül hetven páncélozott csatarepülő

vált fedélzeti fegyverei áldozatává. Az 1943. év legeredményesebb napja az volt számára, amikor Orel-Kurszk-Bjelgorod térségében 12 ellenséget lőtt le, és közben ötször kellett kényszerleszállást végeznie. Pályafutása végén az 52. vadászezred I. századának parancsnoka, majd ezredesi rangban a 77. vadászezred parancsnoka, és így Steinhoff utóda lett.

Háborús pályafutásának utolsó ütközetét a Ruhr-vidék fölött vívta egy Spitfire-rel. Gépe találatot kapott, és ki kellett ugrania, de ejtőernyője nem működött kifogástalanul, így földet érve súlyos sérüléseket szenvedett. A kapituláció után amerikai hadifogságba került.

Amikor az amerikaiak 1945-ben a keleti zónában elengedték, az oroszokkal szimpatizáló honfitársai is elismeréssel nyilatkoztak róla. Mint az oroszok ellen harcoló, magas kitüntetésekkel rendelkező hivatásos tiszt, a háború után besúgások áldozatává vált. A rendőrség letartóztatta és átadta a szovjeteknek.

Wiese a szovjet fogolytáborban találkozott Hartmann-nal, majd 1950-ben a keleti zónában újra szabadon engedték. 1956-ban érkezett Nyugat-Németországra, ahol jelentkezett az új légierőbe. Amikor 1959-ben a Richthofen-ezredbe osztották, meglepve látta, hogy az új légierő első sugárhajtású ezredét egykori 52. ezredbeli katona- és későbbi oroszországi fogolytársa, Erich Hartmann vezeti.

A 275 győzelemmel büszkélkedő Günther Rall sorsa 1942-től szorosan összefonódott Erich Hartmannéval. Rall, aki már a háború előtti hivatásos tiszt volt, óriási akaraterőről és bátorságról tett tanúbizonyságot.

Harcolt az angliai légicsatákban, a franciaországi és a balkáni hadjáratban, a Kréta körüli harcokban, és védte Németországot a négymotoros anglo-amerikai bombázók ellen.

Háborús bajtársai ma is emlékeznek rá, milyen rendkívüli találati biztonsággal tüzelt; elképesztő szögekből és távolságokból képes volt megsemmisíteni ellenfelét. Az azóta elhunyt Heinz Bär, akinek 220 győzelme 124 amerikai és angol pilóták által vezetett gépet is magába foglal, a vadászpilóták megítélése szerint egy józan, kiegyensúlyozott és eredményes társ volt. Halálos sportrepülőgépbalesete előtt, 1957-ben mesélte Bär a szerzőknek, hogy a Luftwaffében Günther Rall célzott legjobban mozgó célpontra; jobban, mint a legendás Hans-Joachim Marseille. Viszonylag sokáig ő tartotta a csúcsot, és valószínűleg a háború végére minden idők legjobb vadásza lehetett volna, ha két döntő alkalommal nem hagyta volna el szerencséje.

Amikor egyszer szürkületben egy már égő orosz gépet követett, egy pillanatra megfeledkezett áldozata raj társáról. Néhány másodperc múlva a német Me-109-esének motorja leállt. A kényszerleszálláskor eltört a hátgerince, és amikor órák múlva egy német közkatona kihúzta a roncsból, fél oldala béna volt. Az orvosok úgy vélték, soha többé nem repülhet. De Rall szívós küzdelmet folytatott az egészségéért, és győzött. Visszatért az ereje. Egy csinos, fiatal ápolónő segített neki ebben, aki később a felesége lett. Mialatt ő tehetetlenül a kórházi ágyon feküdt, társai sikert sikerre halmoztak. Gondolataiban Rall az orvosok minden ellenvetésére fittyet hányt. Egy év után visszatért a frontra, párnával a combja alatt, és egy másikkal a háta mögött repült és ért el számos további találatot. 1944-ben ő volt a Luftwaffe legjobb vadászpilótája. Ebben az időben kellett elhagynia azt az elit egységet, amelyben híressé

vált. A nyugati frontra helyezték. A búcsúesten Erich Hartmann kezét rázta.

– Nos, Bubi – mondta Rall -, nem állok többé az útjában. El fogja érni a csúcsot.

Hartmann azt válaszolta: – Minden a sors kezében van. – Az események Rallt igazolták. A két ember csak Hartmann oroszországi fogsága után, 1955-ben látta egymást.

Miután elhagyta az 52. ezredet, Rall elvesztett egy légicsatát egy amerikai Thunderbolt ellen. Elveszítette egyik ujját, és újra harcba kellett szállnia, de az ellenséget ezúttal fertőzésnek hívták. Kilenc hónapig tartott, míg felgyógyult, közben egész idő alatt fenyegette egy újabb bénulás veszélye.

Erich Hartmann és Gard Barkhorn leelőzte őt, amíg nem harcolhatott, de Rall nem sajnálja a történteket: „A nyugati front pilótavesztesége nagyon jelentős volt. Ha tovább harcoltam volna, valószínűleg én is elesem. Boldog voltam, hogy az ujjamért cserébe megkaptam az életem.” Hónapokig Hartmann parancsnoka volt Oroszországban, és a hatvanas években Hartmann újra az ő parancsnoksága alatt szolgált. Amikor „Bubi” Hartmann a Wahn-támaszponton szolgálatra jelentkezett mint Tactical Evaluation Officer, Rall tábornok lett a főnöke. Rall más, mint Hartmann: ízig-vérig meggyőződéses katona. Hartmann-nak természetes ellenérzése van a hadsereggel szemben. Amikor Hartmann 1942-ben a keleti frontra érkezett, Günther Rall személyében egy érett, tapasztalt tiszt állt vele szemben, kiváló harci teljesítménnyel. Előfordult, hogy Rallnak Hartmann-nal kapcsolatban kemény döntéseket kellett hoznia, de hosszú évek óta mégis jó barátok. Rall tábornok Hartmann problémáinak alapos ismeretével segített abban, hogy jobban megérthessük élettörténetét; de 1959-től kezdődően az új német légierőnél mégis inkább Hartmann ellenzéke, mint szószólója volt.

Az 52. ezred kevésbé ismert, de tehetséges fiataljai közé tartozott Hans-Joachim Birkner, aki 1943 őszén Hartmann rajtársa lett. Birkner harci stílusa hasonló volt Hartmannéhoz; 1943. október l-jén győzte le első ellenfelét. Egy évvel később hitelesítették 100. találatát. Kitüntették a *Lovagkereszttel,* és sokat ígérő, fényes pályafutás állt előtte. Birkner már hadnagy és századparancsnok volt, amikor 1944-ben Lengyelországban, Krakkóban egy szervízrepülés közben lezuhant és életét vesztette.

Az 52. ezred egy másik fénylő csillaga Helmut Lipfert volt, aki számos légiharcot és több zuhanást vészelt át sértetlenül. 203 hitelesített találattal fejezte be a háborút; ma tanár Köln mellett. Lipfertet tizenötször lőtték le: kétszer orosz vadászgép, és tizenháromszor az orosz légvédelem. Lipfert nem sokkal Hartmann után érkezett az 52. ezredhez. A következő két évben gyakran repültek együtt. Első légi győzelmét 1943 januárjában aratta, és az ezután következő 27 hónapban 200 találatot ért el. Helmut Lipfert a háborút a *Lovagkereszt Tölgy falevelekkel* tulajdonosaként fejezte be.

Az 52. ezred egyik fiatal katonája később szerepet kapott Erich Hartmann és Usch életében. Ez volt Walter Wolfrum, aki három hónappal Hartmann után a Luftwaffe legeredményesebb vadásza lett. Wolf rumnak eleinte problémái voltak a célzással, és első találatát csak a frontra

érkezése után hat hónappal érte el.

1943 júliusa és 1944 júniusa között 100 győzelmet aratott, de a következő hónapban lelőtték, és súlyosan megsebesült. Felépüléséig, hat hónapig távol kellett maradnia a fronttól, ezért visszaesett. 137 győzelemmel fejezte be a háborút. Azok közé tartozik, akik együtt repültek Hart-mann-nal, és tanúi voltak, mikor „Bubi” hihetetlen távolságokból is eltalálta a célt, ha a helyzet nem engedte meg, hogy közelebb menjen.

Walter Wolfrum a háború végén Hartmann egyik egységét vezette, és parancsnokával együtt került orosz hadifogságba, noha röviddel a háború vége előtt megsebesült. Egy hónappal később Wolfrumot az oroszok sebesülése miatt hazaengedték. Kabátja bélésében kicsempészte Hartmann egy levelét a fogolytáborból. Ezek voltak az első cenzúrázatlan sorok Usch-nak a fogságba esése óta. Wolf rum ma aranyműves, és van egy saját sportrepülőgépe. Ő Németország egyik legjobb műrepülője.

Az 52. ezred kiválóságainak listája nem volna teljes Willi Batz neve nélkül, aki 237 győzelmével az életbenmaradt pilóták közt a 14. helyet foglalja el. Hartmann vele is jó barátságban van hosszú évek óta. Hartmann szerint Batz évekig csak egy „tetves pilóta” volt, de kórházi tartózkodása után ez rá nézve is igaz lett.

Batz békében kiképzett pilóta és hivatásos katona volt, és csak 1942 decemberében érkezett a frontra úgy, hogy előtte repülőoktatóként több ezer órát töltött a levegőben. Tizenegy hónapra volt szüksége, hogy megszerezze első győzelmét. Az 52. vadászezredben uralkodó siker– és versenyorientált hangulat feszültté és nyugtalanná tette, és sokáig nem tudta legyőzni kisebbségi komplexusát. Kínosan lassan, havi egy-két találattal növekedett találati listája, amikor egy könnyű fertőzéssel kórházba került. Itt hosszabb ideje volt a gondolkodásra, és ennek eredményeképp megerősödött önbizalommal tért vissza a frontra, ahol egy év alatt, 1944 márciusától 1945 márciusáig érte el bámulatos 222 győzelmét. A vadászrepülés történetében nincs ehhez fogható teljesítmény.

B atz tábornok a háború befejezésekor 237 győzelmével az 52. ezred II. századának parancsnoka és a *Lovagkereszt Pajzsokkal* tulajdonosa volt.

A háború alatt az 52. vadászezred legismertebb figurája Hermann Graf főhadnagy volt, akinek az volt a balszerencséje, hogy Göbbels propagandagépezete hőstípust látott benne, és ezt tovább akarta tökéletesíteni. Graf 1942 júliusában érkezett az 52. ezredhez, és nyolc hónapon belül kitüntették a *Lovagkereszttel,* a *Tölgylombbal,* a *Pajzsokkal* és a mindenki által óhajtott *Briliánsokkal.*

Tizenhét harcos nap alatt 46 hitelesített győzelmet aratott, és 1942 októberéig – Erich Hartmann megérkezéséig – Hermann Graf volt a történelem első vadászpilótája, aki 200 győzelmet ért el. Aztán áthelyezték a nyugati frontra, majd 1944 októberében ezredesként helyezték vissza az 52. ezredhez. Miután az egykor oly büszke 52. vadászezred maradéka Csehszlovákiában megadta magát az amerikaiaknak, Graf és Hartmann együtt kerültek szovjet fogságba, mert az amerikaiak egy hét elteltével átadták őket az oroszoknak azzal az indokkal, hogy ellenük folytattak harci tevékenységet.

A következő lista az 52. vadászezred legeredményesebb pilótáinak a nevét

tartalmazza:

Erich Hartmann	352	Johannes Wiese	133
Gerhard Barkhorn	301	Alfred Grislawski	133
Günther Rail	275	Adolf Borchers	132
Wilhelm Batz	237	Herbert Ihlefeld	130
Helmut Lipfert	203	Gerhard Hoffmann	130
Hermann Graf	212	Josef Zwernemann	126
Walter Krupinski	197	Dietrich Hrabak	125
Johannes Steinhoff	176	Friedrich Obleser	120
Heinz Schmidt	173	Hans Joachim Birkner	117
Heinrich Sturm	158	Berthold Korts	113
Peter Düttmann	152	Hans Dammers	113
Rudolf Trenkel	138	Franz Woidich	110
Karl Gratz	138	Heinz Sachsenberg	104
Walter Wolfrun	137	Rudolf Miethig	101
Franz Schall	137	Leopold Steinbatz	99
Otto Fönnekold	136	Gerhard Koppen	85
Adolf Dickfeld	136	Hubertus von Bonin	77
Hans Waldmann	134	Adolf Glunz	71

HÍRNÉV ÉS PAJZSOK

Minél többet követelünk az embertől, annál többet teljesít.
(Arnold Toynbee)

Közvetlenül a *Tölgyfalevél* átadása előtt Berchtesgadenben Erich Hartmann és társai szigorú utasítást kaptak, hogy Hitler előtt nem tehetnek negatív kijelentéseket a frontról, a fegyverekről, a felszerelésről, vagy a taktikáról. Ezek a témák minden bizonnyal előkerülnek majd, de vigyázzanak a válasszal. „Hitler nincs a legjobb egészségben”: ezt a magyarázatot kapták a vadászpilóták. Hartmann hamarosan megláthatta, milyen hatásai vannak, hogy Hitler előtt elhallgatják a tényeket.

A kitüntetés átadása után Hitler még egy fél órán keresztül a fiatal vadászpilótákkal maradt. A közben kijózanodott Hartmannra mély benyomást tett. A óriási szobának az egész falat kitöltő hatalmas ablaka volt, mely szabaddá tette a kilátást az alpesi panorámára. A szobában fel– és alá járkáló Hitlerből dinamizmus áradt, mely magával ragadta a jelenlévőket. A huszonegy éves Hartmann meg volt lepve, mert Hitler részletesen ismerte a keleti front légiharcainak állását, ám az 1942-es helyzet szerint. Ismerte a Me-109-esek légi fölényét az orosz gépekkel szemben, de az 1941-es adatokkal. Hitler ismerte a fegyverek kaliberét, és számos technikai adatot, de csak a tegnapi helyzet szerint.

Hartmannt megrázta, hogy Hitler szemmel láthatóan tájékozott volt a részleteket illetően, de a keleti front légiharcainak tényleges és várható helyzetét nem látta át. Feltette magának a megkerülhetetlen kérdést: Hitlert tényleg félreinformálják? És ha igen, ki és miért?

Amikor a nyugati front helyzetére terelődött a szó, Hitler megkérdezte a pilóták véleményét az amerikai bombázók elleni támadásról. Hitler nyíltan beszélt a német légvédelem hiányosságairól. Kurt Bühligen és mások, akik súlyos harcokat vívtak a nyugati fronton, nagy hatótávolságú rakétákat kértek, hogy legyőzhessék a nehézfegyverekkel alaposan felfegyverzett repülő erődöket. Több vadászgépet is kértek az USA kísérő vadászgépei elleni harchoz. Hitler figyelmesen és megértően hallgatott. Azt mondta, a repülőgépgyártás hamarosan fellendül. A rakéták fejlesztés és tökéletesítés alatt állnak. Aztán a jelenlévő tiszteknek összefoglalta a háború állását:

– Ha az anglo-amerikaiak megnyitják a második frontot, egy újabb Dünkirchent rendezünk. A haditengerészet új tengeralattjárókat kap, és elvágja az Atlanti-óceánon lévő utánpótlás-vonalakat. A keleti fronton hatalmas védelmi rendszert építünk ki, amelyen elvéreznek az oroszok. – Hitler nyugodtan és meggyőződéssel beszélt. A belőle áradó, sokak által emlegetett vonzóerő olyan erős volt, hogy szinte testileg érezték. Hartmann is ennek a titokzatos erőnek a vonzásába került, és bizalmat érzett iránta. Amikor búcsúzáskor kezet fogtak, arra gondolt, hogy egy idealista áll előtte, akit talpnyalók vesznek körül. Hitlert egy hazugságokból épült fal választotta el a valóságtól.

Otthon feleségét, Usch-t gondok közt találta.

– Erich – mondta neki – a háború egyre szörnyűbb. Már a propaganda

sem tudja elfedni a valóságot. Nappal az amerikaiak bombáznak bennünket, éjjel az angolok. Már Berlint sem védik.

Hartmann megpróbálta megnyugtatni.

– A Führer új, fejlesztés és próba alatt álló fegyverekről beszélt nekünk. Ezekkel talán fordulatot érhetünk el, és véget vethetünk a háborúnak.

Olyanokat mondott, amikben ő maga sem hitt. És Usch tudta ezt.

– Erich, nem tudjuk, hogy végződik ez az egész. Élvezzük ezt a néhány órát, amíg lehet, még akkor is, ha közben háború van. – Legszívesebben azt mondta volna: házasodjunk össze. De a keleti front kínzó valósága nagyon elevenen élt benne. Sorozatban lőttek le kiváló pilótákat, akik meghaltak vagy fogságba estek. Talán ő a következő. Ez az idő nem alkalmas arra, hogy közös életet kezdjenek. Amikor csinos arcocskáját a tenyerei közé fogta, megingott egy pillanatra, de aztán ki tudta mondani, amit helyesnek gondolt.

– Usch, kicsikém. Ki kell tartanunk. Talán hónapokon belül megváltozik minden.

Hartmann még nem volt 22 éves, és talán ez is segítette döntésében. Ingatag optimizmusát édesapja nem erősítette meg. Amikor meglátogatta a szüleit Weil im Scönbuch-ban, édesanyja büszke volt a fiára.

Büszkeség sugárzott egy rövid ideig Dr. Hartmann arcáról is, amikor nevető fiát boldog édesanyja mellett látta. Egy futó pillantást vetett a *Tölgy falevélre,* aztán leült egy fotelba. Arckifejezése komollyá vált.

– Szép, hogy bizonyítottál mint vadászpilóta, és még életben vagy. De nemsokára legyőznek bennünket. A háborút elveszítettük. Készülj fel, mert a béke rettenetes lesz. Az ébredés olyan szörnyű lesz, amilyet Németország még sosem élt át. – Dr. Hartmant kezébe vett egy újságot. – Már Göbbels kitartásra buzdító beszédei sem tudják elfedni a tényeket.

– De apa, ne fesd az ördögöt a falra, a Führer azt mondta…

– Erich, a Führer a háború kezdete óta sok mindent mondott, és a legtöbb ezek közül nem vált valóra. Göbbels retorikáját követve visszagyőzzük magunkat a saját határainkig. Miért nem annak hiszel, amit a saját szemeddel látsz, amikor a keleti fronton lenézel a repülőgépedből? Milyen irányba megyünk, Erich?

Erich magasba emelte a karjait.

– Igazad van apa. Mindenhol visszafelé megyünk.

– Készülj fel a végre. Megteszem az előkészületeket, hogy a végső győzelem után a tübingeni egyetemen tanulhass orvostudományt. Az emberiség megbolondult.

Az otthon töltött két hét hamar elrepült. Amikor elbúcsúzott családjától és Usch-től, először érezte azt, hogy ezentúl nem jön ilyen gyakran szabadságra, és hogy a repülés már nem fog nagyon sokáig tartani.

Édesapjának talán igaza volt. Amikor visszatért a frontra, és az egység repülőterén, Lembergben leszállt, kínzó gondolatok gyötörték. De a szigorú kötelességek nem hagytak időt a tépelődésre.

Miután 1944. március 18-án visszatért a frontra, jó hírek fogadták. Mint kinyitotta a fülke ajtaját, az egység segédtisztje várt rá. Hartmann kimászott, és átadta gépét Mer-tensnek. A segédtiszt megrázta a kezét:

– Üdvözlöm, Bubi, és gratulálok.

– Mihez?

– Hitelesítették a 201. és a 202. találatát, és kinevezték főhadnaggyá.

A kinevezése alkalmából rendezett ünnepségen, miközben a többiek az egészségére ittak, érezte hogy a szabadsága utolsó napjainak komor gondolatai megzavarják az örömét. Társai sem tudták felvidítani. A pilóták nyugtalanító dolgokat meséltek arról, hogy az új, nagy hatótávolságú amerikai vadászgépek mélyen Németország fölé tudják kísérni a bombázógépeket. Támadás érte Észak-Németország ipari területeit. Az ezen a területen lakó bajtársak rokonai nagyobb veszélynek voltak kitéve, mint a minden nap a keleti front fölé repülő pilóták.

„Szívesen harcolnék egy Mustanggal... Szeretném megtudni, hogy mennyire szívósak ezek a gépek...” „Rall azt mondta, hogy gyorsabb és ellenállóbb, mint a Spitfire...”

„Tudtátok, hogy Müncheberget támadás érte?” „Igen, és azt is hallottam, hogy az Aachen melletti Oesaut is megtámadták...” A katonai hírek végeérhetetlenül keringtek. Az utolsó kör után a katonák az esőben és sárban a sátraikhoz tántorogtak. Reggel nem lesz bevetés, hacsak nem jelennek meg a Mustangok a repülőtér felett.

Reggelre a repülőtér csupa víz és sár volt. A legideálisabb körülmények ahhoz, hogy a Me-109-esek balesetet szenvedjenek, hiszen nagyon keskeny volt a futóművük. Már több, mint hat hónapja viselték a bevetések terhét. Az egységet mindig más repülőtérre helyezték át, a vörösök előretolt egységei folyton veszélyeztették őket, és állandó küzdelmet folytattak az időjárással és az ellátási nehézségekkel. 1943 utolsó hónapjaiban nem kevesebb, mint 13 új helyről indultak bevetésre.

Az 52. ezred háborús naplójában ez áll az 1944-es lembergi helyzetről:

1944. március 12.-március 23.: „A rossz idő miatt teljesen felázott a talaj. A tartálykocsik nem tudnak közlekedni, ezért a repülők gördülnek az üzemanyagkúthoz. Ez befolyásolja a harckészültséget. Guruláskor a vízhűtő megtelik sárral. Indulás előtt ki kell tisztítani a tűzoltócsővel, de így a motor nem melegszik fel eléggé a repüléshez. Sok idő vész így kárba.”

És később: „Március 22-én az egységet Kamensz Podolszkba akarták helyezni, de ezt a rossz idő meghiúsította. Megpróbálkoztunk vele, de a heves hóvihar miatt vissza kellett fordulni. Március 23-án sűrű hóesésben és felhőben repültünk új állomáshelyünkre, de közben az ellenség annyira előrenyomult, hogy a tüzérségünknek állásokat kellett építenie a repülőtéren.”

Ennyit a keleti fronton uralkodó körülményekről, melyekről egyébként gyakran kijelentik, hogy nem okoztak nagyobb nehézségeket a vadászpilótáknak.

Egész márciusban, kisebb megszakításokkal követték egymást a bevetések. A fő teher a III. századra hárult, amely 1944. március 21-én elérte 3500. győzelmét.

Lembergben jóval több pilóta volt elszállásolva, mint amennyit a szűkös szállások és az egyetlen kifutópálya elbírt volna. A hosszú startidők, a várakozások lecsökkentették a hatótávolságot, és hamar visszafordulásra kényszerítették a pilótákat. Hartmann-nak is gyakran meg kellett szakítania a támadását, mert a reptéren uralkodó állapotok ezt követelték. Nem ritkán tíz-tizenöt percig köröznie kellett a leszállópálya felett, míg le tudott szállni. A lembergi repülőtér úgy nézett ki, mint egy hatalmas sártenger.

A keleti front légi helyzete, mely már a februári és márciusi visszavonuláskor nehéz volt, április elejére még rosszabb lett. Az amerikaiak négymotoros bombázóikkal romániai célpontokat támadtak. Hrabak ezredes, az 52. ezred parancsnoka már néha déli irányba is vetett egy pillantást, mert tudta, olaszországi támaszpontokról induló amerikai bombatámadással is számolnia kell. A bombázókat pedig Mustangok fogják kísérni.

Az amerikai offenzíva hatására az 52. ezredet Romániába helyezték. Hartmann és egysége már hozzá volt szokva a gyors áthelyezéseknek, ezért a mostani is csak rutinfeladatnak tűnt. A repülés simán ment, de a földi személyzet és a technikai eszközök átszállítása időrabló és nehézkes volt. Egy technikai eszközöket szállító Ju-52-es a Kárpátok felett eljegesedett, lezuhant és órákig lángolt a hegyen. Ezért a többi Ju-52-es a rossz időben a Bécs-Belgrád-Bukarest útvonalon repült.

A Luftwaffében ekkor kezdődő fejetlenségre jellemző volt a vezérkar ezzel kapcsolatos döntése. Alighogy az ezred megérkezett Romániába, máris parancs érkezett: települjenek át a Krímbe, hogy délen egy utolsó kísérletet tegyenek az előrenyomulás feltartóztatására, és védelmet biztosítsanak a visszavonuló német egységeknek az állandó orosz támadásokkal szemben. Hartmann egysége az ellátási nehézségek ellenére 1944 áprilisától megpróbálta a Zilistea melletti Zarnestiből induló bevetésekkel a vörös légierővel éreztetni a jelenlétét. Hartmann-nak még egy hátránnyal számolnia kellett: a tapasztalt, legalább öt győzelmet elért pilótákat visszarendelték a birodalom védelmére. A frontra fiatal, tapasztalatlan pilóták jöttek, nem egész száz óra repülési tapasztalattal a hátuk mögött. Harmincszoros túlerőben lévő ellenség ellen vetették be őket.

Ennek ellenére Hartmann tartotta a rekordot, és egyetlen raj társát sem veszítette el.

A fiatal pilótáknak nem csak a repülési tapasztalatuk hiányzott, hanem taktikailag is helytelen kiképzést kaptak: az elavult manőverező légiharcra oktatták őket. Abban a rövid időben, ami Hartmann rendelkezésére állt, megismertette velük saját tapasztalatait:

– Ha ellenséges gépet látnak, nem kell azonnal rárontani és megtámadni. Várjanak, figyeljenek, és használják az eszüket. Figyeljék meg milyen formációban repül az ellenség, és milyen taktikát alkalmaz. Állapítsák meg, hogy tapasztalt harcossal, vagy bizonytalankodó kezdővel van-e dolguk. Kezdő mindig van a levegőben. Lőjék le. Ez fontosabb, mint egy olyan húsz perces támadásba kezdeni, melynek bármi lehet a vége. Az ellenséget pszichésen megterheli a veszteség, ezért kell, hogy rögtön a küzdelem elején az egyik gépük lángolva lezuhanjon. Az orosz légierő számbeli fölényben van velünk szemben, és túlsúlya mindig is megmarad. Ha legyőzik ellenfelüket, de elveszítik raj társukat, többet veszítenek, mint amennyit nyertek. Az első naptól kezdve, amikor bevetésre szállnak fel, gondolkozniuk kell, gondolkozni, gondolkozni, többet mint eddig bármikor. Ez a legjobb tanács, amit Önöknek adhatok.

1944. április 18-án Rallt és Krupinskit visszarendelték a birodalom védelmére. Ők az 52. ezred legjobb kötelékparancsnokai és legeredményesebb vadászai közé számítottak. Rall ekkor még tartotta 50 találatos előnyét Hart-mann-nal szemben. A 11. vadászezred

parancsnokaként a nyugati fronton még elért néhány győzelmet, ezzel találatainak száma 275-re emelkedett, de egy újabb sebesülés, és az ebből fakadó fertőzés miatt hosszabb ideig kimaradt az eseményekből.

Amikor elbúcsúzott Hartmanntól, úgy tűnt, sejti: ez a dinamikus fiatal pilóta elhódítja a csúcsot. Rall csoportját B atz vette át. Hartmann átmenetileg megbízást kapott a krími csoport vezetésére.

1944 április elején Hartmann további 9 találatot ért el. Naponta három, négy, sőt öt bevetés volt napirenden. A szerencse májusban is hű maradt hozzá. Április 10-e és május 10-e között korábbi társával, Birkner őrmesterrel együtt további 21 győzelmet aratott. Hartmannt sikerei nem tették vakká a front eseményei iránt. A krími visszavonulás formátlan meneküléssé vált. Az 52. ezred parancsot kapott a visszavonulásra. Hartmann parancsára nyolc repülőgép hátramaradt utó védnek, de az állandósuló szovjet támadások miatt 1944. május 9-én már csak egyetlen Me-109 maradt harcképes. A repülőteret nem tudták tovább tartani, ezért gyorsan ki kellett üríteni.

A Me-109 szükség esetén olyan volt, mint egy igásló. Néhány sérült gépet átalakítottak úgy, hogy a kiszerelték belőle a pilótaülés mögötti rádiókészüléket és páncélzatot. A földi személyzetből, amely ezt az átalakítást elvégezte, a pilótán kívül még két ember elfért a keskeny törzsű gépben, és el tudtak repülni az egység pilótáival. Hartmann jól emlékszik erre a hirtelen evakuálásra, mely egyben a Me-109 történetének egy érdekes fejezete:

„A fülkében egy 120 x 120 x30 centis szabad tér volt, mielőtt eltávolították a páncélzatát. Egy kis ember kuporogva elfért ott úgy, hogy a feje a pilótáé mellett volt. A krími evakuálás idején, miután a törzs középső részéből kiszereltük a rádiókészüléket, további két embert szállíthattunk a szűk törzsben, és így megmentettük őket az orosz fogságtól. A karbantartólemez kiemelésével egy üreg keletkezett, melybe egy ember mászhatott. Elméletileg egymáson fekve négy ember is elfért volna a Me-109 törzsében. A teljesítménnyel nem volt probléma, mert a motor elég erős volt, és még így is elég tartaléka volt. Két darab két centis ágyú volt a gépem szárnya alatt és két ember bent a gépben, és biztos vagyok benne, hogy a Me-109 három vagy négy embert is elbírt volna, ha lett volna elég hely.”

Hartmann egységét újra a romániai Romanba helyezték, ahol egy előőrs előkészítette a terepet. Románból indultak bevetésekre az amerikai B-17-esek és B-24-esek ellen, melyek a romániai olaj központokat bombázták, hogy az országot a háborúból való kilépésre kényszerítsék. Május végéig Hartmann újabb 32 hitelesített találatot ért el. A májusi bevetések egyikén megint csak hatodik érzéke mentette meg egy rámenős orosz pilóta találatától.

A Luftwaffe lehallgató szolgálata megtudta, hogy az 52. ezred megritkított sorai Jasitól északra körülbelül 375 orosz vadászrepülővel és 370 csatagéppel állnak szemben.

Május 29-én Hartmann sikeres bevetésen volt az oroszok ellen, és Roman felé a visszaúton összetalálkozott raj társával, Blessin őrmesterrel. Hartmann kicsit lazított; gondolatai az esti ünnepségen jártak, melyet az új parancsnok, Willi Batz tiszteletére rendeztek. Batz három bevetésen tizennégy gépet lőtt le. Az ünnepség egy kis változatosság lesz a

bevetések állandó taposómalmában.

De ez a bevetés még nem ért véget. Amint hirtelen visszatért a valóságba, gyorsan hátrafordult, hogy megnézze, mögötte van-e még a rajtársa. Blessin pontosan tartotta az irányt, de mögötte feltűnt egy harmadik gép: egy orosz vadász, amelyik Blessin mögött lövőpozícióba kerülve éppen tüzelni készült.

– Jobbra leborítani! Jobbra leborítani, zuhanórepülés! – üvöltötte Hartmann a mikrofonba.

Blessin belevaló fiatal pilóta volt. Azonnal követte az utasítást, és máris orosz lövedékek hasították a levegőt azon a ponton, ahol egy pillanattal korábban még a gépe volt. Az orosz a zuhanó német vadász után vetette magát. Hartmann azonnal jobbra fordult, és az orosz mögé száguldott. Mindhárom repülőgép teljes sebességgel zuhant a föld felé. Hartmann egyre közelebb került az orosz mögé, de az egyszer sem nézett hátra. Egészen izgalomba hozta a célpont. Az orosz annyira csak arra figyelt hogy Blessint lelője, közben elfelejtette fedezni a saját hátát.

Hartmann tudta, lelőheti az oroszt, ha végrehajtja a szükséges manővert. Arra számított, hogy Blessin követi utasításait.

– „Karaya-2”, húzzon magasra és egy lapos kanyarral menjen jobbra, hogy közelebb kerülhessek az ellenséghez.

Blessin hallgatott rá. Hartmann a fordulóban előnyre tett szert, és hátulról egészen szorosan megközelítette az oroszt.

– Figyeljen, „Karaya-2”, nézze milyen az, ha valaki nem figyel arra, mi történik a háta mögött. – Megnyomott minden fegyvergombot. A gépágyúk kattogni kezdtek. A lövedékek a vörös vadászgépbe csapódtak. Az orosz gép hatalmas robbanással darabokra szakadt, égő roncsdarabok hulltak a föld felé, fekete füstcsíkot húzva maguk után. Hartmann a fejét csóválta. Milyen könnyen erre a sorsra juthatott volna ő is. Az orosz mindkettőjüket, Blessint és őt is célba vette. Ha nincs az az ösztönös figyelmeztetés – egy sajátos érzés a háta mögött -, akkor valószínűleg most az ő gépének a füstcsíkjai szállnának temetési fáklyaként az ég felé. Inkább a hála, mint a győzelem érzésével repült vissza.

1944. június végére, 20 hónap alatt 247 győzelmet aratott. Ekkor még mindig ismertebb volt az oroszok között, mint saját bajtársai körében. 1944. július l-jén elérte a mágikus 250. győzelmet. A szívós Sztormovikok újra szerephez jutottak a „szőke lovag” életében.

Egy szakadozott felhőtakaró felett repülve felfedezett három Il-2-est, amelyek német tüzérségi állásokat támadtak. Az orosz csatarepülők csak a célpontjukra koncentráltak, alacsonyan köröztek, és mélyrepülésben támadtak. Arra nem figyeltek, hogy a hátukat fedezzék. Hartmann előretolta a botkormányt, zuhanórepülésbe kezdett, majd felhúzta a gépet hogy alulról és hátulról megközelítse az ellenséges gépeket. A tüzeléssel várt az utolsó 50 méterig. Az egyik orosz már az első lövéskor felrobbant. Fordulás után Hartmann azonnal támadási pozícióba került a második Sztormovik mögött. Megközelítette, és néhány pillanat múlva ez a gép is lángolva zuhant a föld felé. A harmadik Sztormovik elleni támadás: tüzelés minden fegyverből és egy újabb robbanás. Fordulás közben Hartmann látta a füstoszlopokat, melyek a támadás helyszínét jelezték.

Amikor leszállt, ő volt az első vadászpilóta az 52. ezredben, aki 250 győzelmével elérte Günther Rall eredményét. Csak néhány ember

büszkélkedhetett ennyi találattal. Walter Nowotny őrnagy volt az első; de ő nem sokkal ezután egy amerikai nehézbombázók ellen vívott harc közben lezuhant Me-262-es lökhajtásos vadászgépével és életét vesztette. Rall volt a következő, aztán Barkhorn és Kittel az 54. ezredből. Összesen öten voltak, Hartmann volt és maradt az utolsó.

Mertens és a többi karbantartó fiatal parancsnokuk vállát veregették, majd gondjaikba vették a gépet. Társai vállukra vették a kimerült, de boldog „Bubit”, és így vitték keresztül a repülőtéren a kaszinósátorig. Azonnal megkezdődött ünneplés. Röviddel ezután Mertens rontott a sátorba.

– Mi a helyzet, Bimmel?

– A fegyverkarbantartó, főhadnagy úr...

– Valami nincs rendben?

– Nem, főhadnagy úr, dehogyis. Minden rendben van. Hanem Ön mindössze 120 töltényt lőtt el a három találatához. Úgy gondoltam, jó, ha tudja. – A csodálat moraja futott végig a pilóták között. Erre inni kell. B atz is velük ünnepelt. Amikor a kedélyek kicsit lecsillapodtak, hír érkezett a Führer főhadiszállásáról, hogy Erich Hartmann főhadnagy a *Lovagkereszt Pajzsokkal* kitüntetés várományosa. Rajta kívül csak egyetlen főhadnagy kapta meg ezt a kitüntetést. Hermann Graf az 52. ezred egységparancsnokaként 1942. május 18-án, két évvel Hartmann előtt kapta meg a *Pajzsokat.* A *Pajzsokkal* kitüntetett vadászpilóták a légierő legendás személyiségei voltak: klasszikus katonák, mint Galland, Mölders és Lützow; rámenősek, mint Bär és Oesau; vezetőtípusok, mint Rall, Ihlefeld vagy Barkhorn; és nemzeti hősök, mint Marseille és Nowotny.

A hír új lendületet adott az ünneplésnek. Bajtársai Hartmannt újra vállukra vették, és diadalmenetben körülhordozták a sátorban.

– „Karaya-1, Karaya-1”! Pajzsokat a „Karaya-l”-nek! -Az éneklés, a kiáltozás és a hangzavar elbódította Hartmannt. A tiszteletére összegyűlt tömegben furcsa érzés kerítette hatalmába. Valószerűtlennek tűnt minden. Gondolatai a hűséges Bimmelen jártak, aki ebben a percben is valahol a „Karaya-1” mellett izzad, hogy az öreg láda ezután se hagyja cserben. Aztán Stuttgartra gondolt, ahol megtalálta azt, amit teljes szívéből kívánt az élettől.

A kitüntetés csodálatos volt, mert azt jelentette, hogy rövid szabadságra hazautazhat Usch-hoz. Milyen őrült ez a háború! Azt kívánja tőle, hogy naponta űzze halálos játékát. A siker rendjeleket, tömjénezést és ünneplést hozott. Fiatal orosz férfiakat üldözött és lőtt le, és azok is meg akarták ölni őt. Micsoda őrültség!

Azok számára, akik ezen az estén az egybegyűltek közt voltak, Erich olyannak tűnt, mint aki egészen máshol jár. A fiatal arcán időnként végigfutó mosoly boldognak mutatta, de arckifejezése ennek ellenére elgondolkodó és szomorú maradt. Miközben a fiatal pilóták a Harmadik Birodalom második legmagasabb kitüntetésének adományozását ünnepelték, a kitüntetett egyáltalán nem látszott közéjük tartozónak. Tábornokok, tábornagyok és csak egy maroknyi bátor frontharcos volt ennek a kitüntetésnek a birtokosa. Nagy dicsőségnek számított, de Hartmann már nem az az elvárásokkal teli, lelkes fiatalember volt, mint a *Tölgyfalevél* átvétele idején.

Hitler kelet-poroszországi főhadiszállásán, Rastenburg-ban adta át a kitüntetést. A látogatás nem javított Har-mann hangulatán. 1944. augusztus 3-án belépett a deszkabarakkba, ahol Hitler ellen július 20-án merényletet hajtottak végre. Az épületen még látszottak a robbanás nyomai. Kilyuggatott, megfeketedett falak és leszakadt gerendák díszlete közé lépett be az időközben megváltozott Hitler, hogy köszöntse a Luftwaffe tíz felcicomázott tisztjét. Hartmann megdöbbent.

Hitler lassan mozgott. Személyiségének erőteljes kisugárzásából, mely néhány hónappal azelőtt hatalmába kerítette, semmi sem maradt. Testi tehetetlensége feltűnő volt. Hartmann-nak bal kezét nyújtotta, miközben jobbja élettelenül lógott. Hitler bal fülével fordult mindenki felé akivel beszélt, mert jobb fülére a robbantás óta süket volt. Árnyéka volt annak az embernek, akit Berchtesgadenben látott. De Hitlernek még így is volt mondanivalója a fronton harcoló katonák számára.

– Sose hittem volna, hogy egy német tiszt katona létére ilyen hűtlen és gyáva módon bombát helyezzen el az épületben, hogy engem meggyilkoljon, és utána öngyilkos legyen. Minden tiszt, aki azon a napon itt volt, előránthatta volna a pisztolyát, hogy szemtől szembe agyonlőjön. Sosem nézettem meg a tisztjeim zsebeit. A gyáva tett ellenére életben maradtam, miközben sok jó emberem meghalt vagy súlyosan megsebesült. Ettől függetlenül meggyőződésem, hogy a vezérkar nem mond igazat. A legtöbb tábornok, Schörner, Model és Rommel kivételével nem nőtt fel a feladathoz. Futnak hozzám, és panaszkodnak a súlyos harcokról és veszteségekről. Pedig tábornokokat alig ölnek vagy sebesítenek meg, csak az embereiket. De a jövőt optimistán látom. Új, elképzelhetetlen hatású fegyverek állnak kifejlesztés alatt, amelyek megfordítják a háború menetét. A gondviselés július 20-án megmentette az életemet, hogy Németországot tovább vezethessem ebben a reményteli időben.

Hartmann hangulatát rossz előérzet árnyékolta be, amikor kilépett a Farkasveremből. Hitler a kilátástalan helyzetben bosszúsnak, de reményekkel telinek tűnt. Nyugodtan és lassan beszélt, de nem sugárzott biztonságot. Hartmannt nem tudta olyasmiről meggyőzni, aminek az ellenkezőjét tapasztalta a fronton. A bukás jeleit lehetett látni Hitleren, Németországon, és magán a légierőn is.

Hartmann tudta, a *Pajzsokkal* való kitüntetése híressé tette. A megtiszteltetés nem töltötte el örömmel, de Németország előre látható összeomlása nagyon nyugtalanította.

Utolsó néhány évének élményei idősebbé és bölcsebbé tették, és tudta, minden állhatatosságára szüksége lesz a későbbiekben, hogy elviselhesse azt, ami rá vár.

SZTÁLIN SÓLYMAI

Találd meg az ellenséged! Ne kérdezd milyen erős, csak azt hogy hol van.

(A szovjet vadászrepülők jelmondata)

A német vadászpilóták közül sokan száz, vagy még több győzelmet arattak. A légi győzelmek hitelesítésének németek által alkalmazott módszerei nagyon megbízhatóak és pontosak voltak. Ebből arra lehetne következtetni, hogy a keleti front kiváló pilótái mind a repülőgépeket, mind a pilótákat tekintve gyengébb ellenféllel álltak szemben. De ez csak részben igaz. Ha a német sikerpilóták oroszországi győzelmeit csak az orosz repülőgépek és pilóták alacsonyabb színvonalával magyarázzuk, úgy figyelmen kívül hagynánk az orosz ipar és számos orosz pilóta kiváló teljesítményét. Egy rezsim vagy egy ideológia elutasítása nem játszhat szerepet a szovjet légierő történelmi adatainak értékelésében.

A németek, az amerikaiak és az angolok sokáig egyfajta ostoba előítélettel tárgyalták az oroszok teljesítményeit. Ebben bizonyára nagy szerepet játszott az a sok szenvedés, amit a szovjet kolosszus 1941-től kezdve a németeknek okozott. Az amerikaiakban az űrrepüléssel kapcsolatos versengés eredményeképpen mérséklődött az oroszokkal szembeni általános fölényérzet. A technikai csúcsteljesítmény és az alacsony életszínvonal együttes jelenléte megzavarta a nyugati gondolkodást, és ez a tények helytelen értékeléséhez vezetett.

A keleti fronton dúló légiháború, és ezen belül különösen Erich Hartmann teljesítményének értékelése hibás volna, ha kritikátlanul elhinnénk, hogy az orosz sztyepék fölött csak béna kacsákat lőtt le. Az ellenség vissza tudott lőni, és vissza is lőtt elsőosztályú gépekből, melyek teljesítménye felülmúlta a Me-109-esét. Ezek közül néhányat kiemelkedő képességű légivadászok vezettek, orosz pilóták, akik több találatot értek el mint az amerikaiak vagy az angolok. Erich Hartmann győzelmeinek sportszerű és befolyásoktól mentes értékelését csak úgy adhatjuk, ha az oroszok technikai és emberi kvalitásait is figyelembe vesszük.

A nyilvánosságra hozott technikai adatok igazolják, hogy hamis az a magyarázat, amely a németek magas találatainak számát az orosz repülőgépek „értéktelenségével" magyarázzák. Az oroszországi hadjárat kezdetén az oroszoknak legalább egy olyan gépük volt, amely bizonyos tekintetben meghaladta a Me-109-est. A háború alatta szovjet repülőipar sok olyan vadászgépet kifejlesztett, amelyek túlszárnyalták a Me-109 különféle változatait; emellett a gyártás is nagyobb ütemben folyt, mint a németeknél.

1939-ben a légierő a Vörös Hadsereg önálló haderejévé vált. Előtte szigorúan alávetett helyzetben voltak a hadsereggel szemben, és ez gátolta fejlődésüket. Minden légi hadosztály hat repülőezredből állt, az ezred pedig négy vagy öt századból. A szovjet légierőnek az oroszországi bevonulás idején becslések szerint mintegy negyven-ötven hadosztálya volt, melyek körülbelül 162 ezredből tevődtek össze. Az összes repülőgépek számát 10500-ra becsülték.

A vörös légierő elsősorban I-16-os („Rata") típusú gépekből, és ezek

továbbfejlesztett változataiból, az I-150-es és az I-153-as vadászgépekből álltak. A „Rata” együléses, rövid, egyfedelű gép volt, melyet először a spanyol polgárháborúban vetettek be. 1941-ben elavultnak tekintették, és a német támadás idején a MiG-3-as és LaGG-3-as gépekkel váltották fel.

Az oroszok repülőgépállományuk negyedét cserélték le modern gépekre, amikor megjelent a német Luftwaffe, és a határközeli támaszpontok gépeit lángoló fáklyákká változtatta. A szovjet védelmi rendszer fontos elemét képező légierő hatástalanítása az első 90 napon a Luftwaffe első nagy győzelmeinek egyike volt.

Az 1939-es átszervezés után is a szárazföldi harcok légi támogatása volt a szovjet légierő fő feladata. Ezért majdnem minden vadászgép bombák szállítására is fel volt szerelve. A németeknek a bombázóknak és a Stukáknak védőkíséretet nyújtó vadászgépei az első légiharcok során súlyos vámot fizettettek a bombával megrakott orosz vadászgépekkel, amelyek el akarták fogni a behatolókat. Ezért a szovjet légierő parancsot adott a bombával megrakott vadászgépek pilótáinak, hogy tilos megtámadniuk a német vadászgépeket. Ezért kerülték el gyakran az orosz pilóták a légiharcot. A németek ezt a támadószellem hiányának gondolták, amíg lelőtt orosz gépek pilótái fel nem tárták ennek valós okait.

A Szovjetunió bizonyos szempontból jobban fel volt készülve a légiháborúra, mint Anglia 1939-ben, vagy Amerika 1941-ben. Oroszországban különösen nagy figyelmet szenteltek annak, hogy jelentős tartalékaik legyenek kiképzett pilótákból. Hasonlóan jelentős intézkedéseket tettek a repülőgépgyártás növelése érdekében. Napi háromszor nyolcórás műszakban termeltek, így hamar ki tudták heverni az 1941 júniusi és júliusi villámháború következményeit. Az orosz kiképzőiskolák állandó pilótautánpótlást biztosítottak, így a szovjet gyárak által nagy ütemben gyártott repülőgépekre elegendő pilóta jutott.

Az oroszoknak a háború alatt nagy veszteségeik voltak, de vadászpilótáik egyre jobbak lettek. Ezzel szemben a Luftwaffe vadászpilóta-kiképzésének színvonala egyre süllyedt. Németországnak nem volt négymotoros stratégiai bombázója, így a szovjet fegyvergyárak és pilótakiképző iskolák a német légierő hatókörén kívül zavartalanul folytathatták működésüket.

1942-től egyre növekvő ember– és anyagáradat özönlött a frontra. 1944 közepére az oroszok uralták a keleti front légterét, és taktikailag is javultak 1941-hez képest. A tények ellenére olyan erősen és sokáig tartotta magát az a legenda, miszerint a keleti front légiharcai könnyű falatot jelentettek a németeknek, hogy szinte történeti doktrínává vált. A tények pedig cáfolják azt a vélekedést, hogy a vörös légierő ellen könnyű volt harcolni.

Erich Hartmann összehasonlítja a keleti front légiharcait a nyugati front ellenséges légitámadásaival és bombázásaival. A levegőt elárasztó ólom– és acéleső miatt nagy volt a valószínűsége, hogy az állandó bevetésen lévő vadászpilóta előbb vagy utóbb egy eltévedt golyóval találkozik.

– Gyakran tízen álltunk háromszáz orosszal szemben. Ez nagyon veszélyes volt. A levegőben éppen annyi esély volt az összeütközésre, mint arra hogy eltalálnak. Ilyen hordák ellen nagyon körültekintően

kellett vezetni a támadást. Máskülönben nem éltük volna túl.

A keleti front német pilótáinak igen eltérő a véleménye az orosz pilóták kvalitásairól. Mindennapi bevetéseik során a német pilóták érezték technikai és pszichológiai fölényüket. Ez különösen így volt a vezető német vadászpilóták körében. A gárdaezred elit szovjet vadászpilótáinak megítélésében viszont egyértelmű a pilóták véleménye: ezek az oroszok kivívták a németek korlátlan elismerését. Ebben a gárdaezredben gyűjtötték össze a legjobb orosz pilótákat, ők igazi vadászpilóták voltak, agresszívek, taktikusak, félelem nélküliek és a létező legjobb vadászgépek valamelyikén repültek. Bevetéseik azt a hajlíthatatlan harci morált tükrözték, amely annyira jellemző volt az angol pilótákra az angliai légiharcok során. Ezeknek a szovjet pilótáknak a bátorságára jellemző az az Orel mellett történt eset, melynek egyik résztvevője volt a harminc győzelemmel rendelkező Vlagyimir D. Lavrinekov hadnagy. Lavrinekov lelőtt egy Me-109-est, és látta amint a gép nyílt területen landolt, majd pilótája kiugrott a fülkéből és egy közeli, fák és bokrok által védett árokban keresett fedezéket. Míg Lavrinekov a helyszín felett körözött, arra gondolt, hogy a Vörös Hadsereg egységei bizonyára nem találják majd meg a németet, és az megmenekül. A fiatal orosz hadnagy leszállt a sérült Me-109 mellé, megkereste ellenfelét, beugrott az árokba és saját kezével megfojtotta. Aztán nagy porfelhőben felszállt a gépével, és halott ellenfele holttestét az ámuló orosz gyalogosok lábai előtt hagyta.

Az orosz gárdaezred számos ellenséges pilóta felett aratott győzelmet a világháborúban. Tény viszont, hogy egyetlen vadászpilóta sem állt olyan túlerővel szemben, mint a németek a keleti fronton. A szovjet pilóták a történészek szemében nem nyerték el az őket megillető figyelmet. A legjobb orosz pilóták, akik kétszer annyi győzelmet értek el mint a legjobb amerikai és angol fegyvertársaik, egy negyed évszázadig sötétben maradtak.

Minden vezető német pilótát többször lelőttek, vagy kényszerleszállást kellet végezniük. Ezek a pilóták sokkal több bevetésen voltak, mint bárki az ellenfeleik közül. Ha figyelembe vesszük, hogy Erich Hartmann 1400 bevetése nagy részét komoly túlerőben lévő ellenfél ellen vívta, kétségkívül kiderül, hogy harcai nagy része alatt taktikai hátrányban volt. Úgy véli, körülbelül százszor volt kitéve szovjet vadászok fegyvereinek. Az olyan emberek, mint Hartmann, Rall és Barkhorn a valószínűleg minden idők legtapasztaltabb vadászpilótái voltak, a valószínűség törvénye alapján mégis legalább egyszer találatot kellett kapniuk.

A Luftwaffe mindenhol kemény ellenfélre talált, ahol a gárdaezred volt bevetésen. Az átlagos orosz pilóták színvonala azonban elmaradt a gárdáétól, de a hosszú ideig tartó csatákban ők is megfizettették a vámot a német pilótákkal. Az egyik legkiválóbb orosz pilóta, Ivan Kosedub vezérőrnagy 62 győzelmet ért el a Luftwaffe ellen. Rajta kívül még hét másik orosz pilóta ért el több győzelmet, mint a legjobb amerikai, Richard I. Bong őrnagy, aki negyven győzelmet ért el a Csendes-óceán térségében.

Ivan Kosedub 1920-ban, Ukrajnában született egy gyári munkás fiaként. A repüléssel a harmincas években ismerkedett meg a Szovjetunió egyik repülőklubjában. A Vörös Hadsereg egy gárdaezredének tagjaként háromszor lett a *Szovjetunió Hőse.* 1951-től 1952-ig a koreai háború

idején az észak-koreai hadseregben parancsnoki tisztet töltött be. Egysége MiG-15-ös sugárhajtású gépekkel volt felszerelve, melyek könnyebbek voltak az ellenük harcoló USA Air Force F-86 E és F-86 F „Sabre” vadászgépeinél. Máig megválaszolatlan kérdés, hogy Kosedub harci bevetésen is repült-e Koreában. Mindenesetre ez lehetséges, hiszen akkoriban még csak harmincéves volt. Az Egyesült Államok tisztviselői meg vannak győződve arról, hogy Koreában tapasztalt orosz pilóták is repültek, és elképzelhetőnek tartják, hogy Kosedub a második világháborúban elért 62 győzelme mellé még néhányat szerzett Korában. A leghíresebb szovjet vadászpilóta, akinek egységével az 52. vadászezred gyakran harcolt, Alexander Pokriskin ezredes. „Szása” Pokriskin 59 hitelesített győzelmet aratott, és a háború alatt háromszor kitüntették a *Szovjetunió Hőse-arany* csillagával. Pokriskin pályafutása sok hasonlóságot mutat számos német és más vadászpilótáéval, hiszen a legtöbb vadászpilóta ugyanazoknak a veszélyeknek és körülményeknek volt kitéve, függetlenül attól hogy milyen uniformist viselt, és milyen zászló alatt harcolt. Pok-riskint fiatal korát Szibériában töltötte. A légi közlekedés egyik úttörőjének, Valerij Cskalovnak a teljesítménye már ekkor megragadta. Ennek ösztönzésére elhagyta novoszibirszki otthonát, hogy a repülőiskolában próbáljon szerencsét. De lelkesültsége hamar csalódottsággá változott, amikor kiderült hogy az iskolában csak repülőszerelőket, és nem pilótákat képeznek. Fél év után áthelyezési kérvényt nyújtott be a pilótakiképzőbe, de olyan tehetséges szerelőnek bizonyult, hogy elöljárói nem engedték el. De Pokriskin nem adta fel. Jelentkezett a krasznodari repülőklubba, melyet a szovjet Osszoaviahim tartott fenn. Ott ismerkedett meg – akárcsak Erich Hartmann Németországban – a vitorlázórepüléssel. Emellett az ejtőernyőzéssel is próbálkozott. Mialatt repülőszerelőként szolgált, Pokriskin egy U-2-es gépen tanult repülni, és végül a pilótavizsgát is letette. Ezután újabb kérvényeket nyújtott be, hogy helyezzék át repülőszolgálatra, és kitartásával sikerült jobb belátásra bírnia elöljáróit. Pokriskin a kasai vadászpilóta-kiképző egységhez került, és röviddel ezután a Vörös Hadsereg egyik reguláris vadászpilóta-kötelékéhez vezényelték.

Pokriskin komolyan vette az orosz forradalom egyenlőségről hirdetett eszméit, ezért súlyos csapásként élte meg, amit a vadászpilóta-egységnél tapasztalt. Egyenruháján még a szerelők jelvényét hordta, és a pilóták alig álltak vele szóba. A párának tekintették, mivel korábban „csak” egy szerelő volt, miközben ő igazi pilótának tartotta magát. De Pokriskin nemsokára megmutatta, hogy több mint egy felkapaszkodott szerelő. Kitűnő pilótaképességeivel, és azzal, hogy a többieknél jobban ismerte a repülőgépek felépítését és a repülőgépmotorokat, messze a többi pilóta felett állt, és végül érvényesülni tudott. Széleskörű képességei azt vetítették előre, hogy kiképző lesz belőle.

De Pokriskin nem így döntött, mert különösen érdekelte a légiharc taktikája. A német oldalon harcoló Hartmannhoz hasonlóan Pokriskin is a hirtelen támadás híve volt. Ezt a támadási módot a tapasztalt vadászpilóta, Szokolov vezette be, akivel első bevetései alkalmával egy kötelékben repült. Szokolov meggyőződéssel vallotta hogy a hirtelen, heves támadásnak döntő pszichológiai jelentősége van, mert megzavarja az ellenfelet és könnyű prédává teszi.

Pokriskin először a műrepülő figurákat és a repülőmanővereket sajátította el. Amikor először állt a feladat előtt, hogy legyőzze az ellenséges gépet látta, hogy még sokat kell tanulnia. Ugyanis nem tudott lőni. Amikor mozgó célon gyakorolt, egyik támadása követte a másikat, míg csak elfogyott a lőszere. Lövések százai mentek az égbe, és csak három vagy négy találat érte a célpontot.

A lesújtott Pokriskin nem értette, hogy miért nem találja el a célt a levegőben. Tökéletesen repült rá, betű szerint követte a kézikönyvek utasításait. Elővette matematikai gondolkodását, hogy választ találjon. Nekiült, és röppályákat, lövési sebességeket számolt: a légi célzás kérdéseit a matematika szemszögéből vizsgálta. Oldalakat írt tele bonyolult képletekkel, és íveket rajzolt. Munkája végén ugyanazt a következtetést vonta le, amit sok évvel később légiharcai során szerzett tapasztalatai alapján Erich Hartmann. Pokriskin azt írta: „A siker azon múlik, hogy milyen közelről tudunk lőni.”

Miután Pokriskin meggyőződött arról, hogy a támadás alapja a lehető legkisebb távolság a célponttól, újabb diagramok rajzolásába fogott. A következő napokon elvárásokkal telve szállt fel. Ezt írja próbálkozásáról:

„A titok a következő volt: a vontatott célt bizonyos szögből közelítettem meg, és csak akkor nyitottam tüzet, amikor már nem halogathattam tovább a visszafordulást. Egy fiatal pilótának ez elég kockázatos volt. Elég a legkisebb pontatlanság, és a vontatott cél helyett a vontató repülőgépet pumpálom tele ólommal. Továbbra is a lehető legrövidebb távolságból tüzeltem, és halálosan pontosak voltak a találataim.”

Pokriskin a matematikai elemzés módszerével fejlesztette ki ugyanazt a taktikát, amelyre Hartmann évekkel később tisztán intuitív módon jött rá. A koncepciók és következtetések hasonlósága figyelemreméltó. És mindketten igazi harcokban igazolták következtetéseik helytállóságát.

A németek oroszországi bevonulása idején Pokriskin kiképzett vadászpilótaként Ukrajnában szolgált. Két nappal az első német támadás előtt felderítő repülésre repült Jasi térségébe, ahol később az 52. ezred vadászai – köztük Hartmann – gyakran találkoztak Pokriskin vadászaival. Pokriskin egyik, Szemjonov hadnagy raj parancsnoksága alatt végrehajtott bevetésén MiG-3-asával öt Me-109 közé ékelődött. Három közülük alacsonyan repült, kettő a saját raja felett. Pokriskin felhúzta a botkormányt, és megközelítette a felső rajt. Az első gép pilótája rálőtt Pokriskinra, aki viszonozta a tüzet, majd hirtelen csökkentette a sebességét, fordulni kezdett és a német mögé került. Pokriskin megközelítette amennyire csak tudta, majd az összes csőből tüzelni kezdett a Me-109-esre. A német vadászgép azonnal kigyulladt, és füstcsíkot húzva a földnek ütközött.

Míg a fiatal orosz első győzelmét ünnepelte, elkövette azt a hibát, amely sok kezdőnek az életébe került. A lelőtt német raj társa Pokriskinra támadt, aki azonban gyorsan feleszmélt, amikor egy sorozat szaggatta fel a bal szárnyát, és pilótafülkéje előtt nyomjelző lövedékek húztak csíkot.

Pokriskin előretolta a botkormányt és MiG-3-asával a föld felé zuhant. Összekuporodott, hogy fedezéket találjon a pilótafülke páncélzata mögött – csakúgy, mint Erich Hartmann első bevetése alkalmával, és útját mélyrepülésben folytatta. Az első győzelme felett érzett öröm kicsit mérséklődött azáltal, hogy épen csak megmenekült.

Az Adolf Galland vagy Günther Rall kaliberű vadászokat is meglephetik hasonló módon, mert nem tudnak ellenállni a kísértésnek, hogy végignézzenek egy látványos zuhanást. Galland egyszer hasonlóan közel volt a halálhoz, és súlyosan megsérült. Rall ezért a könnyelműségéért zuhanással fizetett, eltört a hátgerince, és megérintette a halál szele.

Pokriskin a legfontosabb leckét ugyanolyan módon tanulta meg, mint a két kiemelkedő német pilóta. A rámenős Pokriskin, aki támadási módszerét bevetések során igazolta, 1941 őszéig kevés lehetőséget kapott a további légiharcra. Számtalan felderítő repülésen vett részt, de német vadászok elleni harcra alig akadt lehetősége. De folyton gyakorolt, ezért harc közben ösztönösen helyesen cselekedett, és életben maradt.

Pokriskin újításai nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a szovjet vadászok kibújtak a háború előtti szovjet vadászpilóta-doktrína kényszerzubbonyának szorításából. Azokat az oroszokat, akiket a háború előtt arra képeztek ki, hogy vízszintesen repüljenek és harcoljanak, 1941-ben és 1942-ben gyors átképzésben részesítették. A repülőgépek teljesítményének javulása és a alsószárnyú gépek megjelenése kibővítette az orosz manőverezést függőleges irányba is. Pokriskin azok közé a legjelentősebb újítók közé tartozott, akik hozzájárultak a taktika fejlődéséhez ezen a területen. A meneküléshez gyakran alkalmazta a felmenő spirált. Konzervatív elvtársai tanácsai ellenére sebességcsökkentő manőverként alkalmazta a szaggatott forgást, így az őt üldöző németek lövedékei elszálltak felette, és megmenekült a fegyvereiktől. Amit Pokriskin a többieknek tanított, azt maga a háború tüzében tanulta. Fotográfia-szerű emlékezőtehetsége lehetővé tette számára, hogy a harc közben alkalmazott minden manőverét aprólékos részletességgel lejegyezze. Szállása falát diagramokkal és illusztrációkkal rakta tele.

A vele szemben álló német csúcspilótákhoz hasonlóan Pokriskint is újra és újra lelőtték. Számtalan kényszerleszállást hajtott végre, és elvtársai sokszor ámuldoztak az átlyuggatott gépe állapotán, mellyel bevetések után csak nagy fáradalmak árán tudott visszatérni. Pokriskin kiapadhatatlan szenvedéllyel tanulmányozta ellenfelét. Nem csak részletesen kidolgozta manőverét, hanem a legyőzött német vadászgép után repült, hogy megfigyelje annak hibáit, melyeket ellenfélként ismernie kellett. A manőverező német pilóta helyébe képzelte magát, majd írásban aprólékosan kifejtette a Me-109 előnyeit és hátrányait. Véleménye szerint a legjobb orosz vadászgépek meghaladták az átlagos német vadászgépek minőségét.

A kubani front felett, ahol ezrede hosszú ideig harcban állt az 52. ezreddel, Pokriskin kifejlesztette légiharcának alapelveit a következő négy döntő faktor alapján: „magasság, sebesség, manőverezőképesség, tűzerő”. Kiváló repülőgépekkel és a Pokriskinhez hasonló kitűnő kötelékparancsnokokkal vette fel a gárdaezred az ellenséggel a harcot. Az 52. ezred lehallgató szolgálata gyakran hallotta, hogy az orosz rádióadót átkapcsolják a németek frekvenciájára. Ilyenkor ez hallatszott:

– Német pilóták, figyelem! Pokriskin a levegőben van!

A magas harci morál jele volt, hogy repülőgépeiket rikító színűre festették. Előszeretettel használták az élénk piros mintát. Bizonyos szempontból az ellentétei voltak más légierők legjobb vadászrepülő-

egységeinek.

Pokriskin másban is hasonlított Hartmannra. Meg volt arról győződve, hogy a fiatal pilótákat óvatosan kell felkészíteni a feladatukra. Alapvető követelménynek tartotta, hogy tapasztalat és tanulás útján kell megérlelni az igazi képességeiket, hogy életben maradjanak. Sok türelemmel oktatta a repülőmanőverek művészetét, és osztotta meg óriási tudását, melyet kedvelt diagramjaival támasztott alá. A orosz pilóták nagy része neki és oktatási módszereinek köszönheti sikereit.

A történelmi pontosság kedvéért a szerzők mellékeljük a harminc, vagy annál több győzelmet elért vadászpiloták névsorát:

Kosedub, IvanNikics	62
Pokriskin, Alexander Ivanovics	59
Recslakov, Gregorij Andrej evics	58
Gulajev, Nyikolajev Dimitrijevics	57
Jevsztignyejev, Kirill Alekszejevics	52
Glinka, Dimitrij Boriszovics	50
Klubov, Alexander Fjodorovics	50
Pilipenko, Ivan Markovics	48
Vorosejkin, Arszenyi Vaszilij evics	46
Kubarev, Vaszilij Nyikolaj evics	46
Szkomorocsov, Nyikolaj Mihajlovics	46
Kosztilev, Gregorij Dimitrij evics	43
Morgunov, Szergej	42
Popkov, Vitalij Ivanovics	41
Alélj usin, Alekszej Vaszilij evics	40
Golubev, Viktor Fjodorovics	39
Golubev, Vaszilij Fjodorovics	38
Luganszkij, Szergej Danilovics	37
Pivovarov, Mihail Jevdekimovics	37
Gulityajev, Gregorij Kapitanovics	36
Dolgics, Anatolij Gavrilovics	36
Kuznyecov, Nyikolaj Fjodorovics	36
Koldunov, Alexander Ivanovics	36
Babák, Ivan Iljics	35
Kamosin, Pavel Mihajlovics	35
Lavrinekov, Vlagyimir Dimitrijevics	35
Gnido, Pj otr Andrej evics	34
Kocsekov, Alexander Vaszilj evics	34
Lukjanov, Szergej Ivanovics	34
Szitov, Ivan Nyikics	34
Csiszlov, Alekszander Mihajlovics	34
Csubkob, Fjodor Mihajlovics	34
Borovics, Andrej Jegorovics	32
Szelenkin, Mihail Mihajlovics	32
Komelkov, Mihail Szergej evies	32
Krasznov, Nyikolaj Fjodorovics	32
Riaznov, Alekszej Konsztantinovics	32
Sztyepanenko, Ivan Nyikifirovics	32
Golovacsev, Pavel Jakovlevics	31
Kiriljuk, Viktor Vaszilj evics	31

Ahmed-Khan, Szultán		30
Arcsipenko, Fjodor Fjodorovics		30
Bobrov, Vlagyimir Ivanovics	30	
Glinka, B orisz B oriszovics	30	
Licsobabij, Ivan Dimitrijevics		30
Liholetov, Pjotr Jakovlevics	30	
Makarov, Valentyin Nyikolajevics	30	
Pokrisev, Pjotr Afanaszjevies		30
Klobistov, Alekszej Sztepanovics	30	

A 300. GYŐZELEM ÉS A BRILIÁNSOK

Amikor Erich Hartmann 1944 júliusának harmadik hetében visszatért a keleti frontra, azt tapasztalta, hogy az orosz légierő fölénye még érezhetőbb lett. Az amerikai és brit „bér– és kölcsöngépek” száma változatlan maradt, de a Jak, LaGG, Sztormovik és MiG típusú gépek száma megsokszorozódott. Az orosz pilóták taktikailag is sokat tanultak, és a gárdaezred vörösre festett gépein kiváló pilóták repültek. A gárdának olyan kiváló vezetői voltak, mint Kosedub, Pokriskin, Recslakov, és sok más pilóta, akik a Luftwaffe ellen ötvennél több győzelmet arattak. Ezek az emberek tényleg veszélyesek voltak.

A német pilóták a keleti fronton 1944 nyarán már a „bejárati ajtó előtt” találkozhattak ellenséggel. Az orosz gépeket a start után 15 percen belül el lehetett érni, és így több lehetőség nyílott Hartmann számár is a harcra és a sikerekre. 1944. július 20. és augusztus 22. között 32 találatot ért el. 282 győzelme azt jelentette, hogy tizenöt szovjet vad ászrepülő-egységet semmisített meg. De még volt egy konkurrense: Gerd Barkhorn. A bizonytalan híráramlás és a győzelmek hivatalos hitelesítéseinek késlekedése miatt Hartmann és Barkhorn hetekig fej fej mellett haladtak.

Barkhorn dicsőségében ugyanakkora szerepe volt állhatatosságának, mint a napi több győzelmet hozó izgalmas küzdelmeknek. Rallhoz hasonlóan ő is többször megsebesült, ami aztán sokáig megakadályozta a repülésben. 1944 júniusában az USA Air Force elleni harc közben súlyosan megsebesült, úgyhogy amíg Hartmann a vörös légierő ellen harcolt, addig ő kórházi takaróját tanulmányozta.

1944. augusztus 23-a Hartmann nagy napja volt. Három bevetésen nyolc győzelmet ért el, így összes találatainak száma elérte a 290-et. Ezzel leelőzte Gerd Barkhornt, és nem csak a Luftwaffe, hanem minden idők összes légierejének legeredményesebb pilótája lett. Amikor nem sokkal ezután Barkhornt visszarendelték a birodalom védelmére, Hartmann-nak nem akadt többé vetélytársa, de egy másfajta kihívás még előtte volt.

Társainak izgalma egyre fokozódott, ahogy Hartmann a bűvös 300. győzelem felé közeledett. A siker karnyújtásnyira volt, de valamelyik Ivánnak bármikor lehetett volna szerencséje, és baleset is történhetett volna. Az egységben az izgalom napról napra nőtt.

Alig négy éve, hogy „Vati” Mölders túlszárnyalta Rich-thofen első világháborúban elért 80 találatos rekordját, és átlépte a százas határt. Akkoriban ez egy hihetetlen szenzáció volt. De ha összehasonlítjuk Erich Hartmann 300 találatával, akkor a győzelem egészen hétköznapi dolognak tűnik.

Gordon Gollob 1942. augusztus 29-én túlszárnyalta Mölders rekordját, és elérte a 150. győzelmét. Ez egy újabb történelmi mérföldkő volt, de néhány pilóta, mint Lützow, Oesau és mások, szorosan Gollob sarkában voltak.

A 200. győzelmet elsőként Hermann Graf érte el a keleti fronton, de hamarosan mások is követték. Az 54. ezredben szolgáló Walter Nowotny érte el elsőként a 250. győzelmet, de nemsokára lehagyta őt Günther Rall,

Otto Kittel, Gerhard Barkhorn és Erich Hartmann. A mágikus 300-hoz nyolc találat hiányzott.

Karl Jünger őrmester, aki egy alkalommal rajtársa, és hoszú ideig csapattársa volt Hartmann-nak, ebben az időben papírra vetette gondolatait.

Egy előretolt repülőtér szélén
1944. augusztus 24.
lejegyezte: Karl Jünger őrmester

Tegnap nagy napunk volt. Egyedülálló nap a vadászrepülés eddigi történetében. Főnököm, Erich Hartmann, a *Tölgyfalevél Pajzsokkal tulajdonosa, két bevetésen tizenegy ellenséges gépet lőtt le, és ezzel összes győzelmeinek száma 301-re emelkedett. O az első pilóta, aki 300-nál több találatot ért el, és ezzel a világ legeredményesebb vadászpilótája lett.*

Tegnap az egész repülőteret csak egyetlen kérdés foglalkoztatta: Meglesz a háromszázadik? Vajon sikerül-e Bubinak? Mindnyájan izgatottan várakoztunk. Előző nap parancsnokom nyolc oroszt lőtt le, és ezzel 290 győzelmet ért el. Tegnap reggel nem volt kifejezetten jó idő, Csak ebédidőben derült ki az ég. így csak egy fél nap maradt.

Ebéd után került sor az első bevetésre, és parancsnokom nem akarta elszalasztani a lehetőséget. Amint társával a levegőbe emelkedett, elkezdtük számolni a perceket. Pontosan egy órával a start után két gép tűnt fel a horizonton, és a repülőtér felé közeledett. Az „Öreg” gépét (még csak 22 éves volt) azonnal felismertük feltűnő festéséről.

Megbillentette a szárnyát, aztán magasba emelkedett, majd újra lejjebb ereszkedett, és megint intett. Még egyszer és még egyszer... majd ötödször és hatodszor is. Mindenki ünnepelt. A főnöknek így 296 találata van. Még négy hiányzik.

Alig bírtuk kivárni, míg a két gép újra bevetésre kész lett. A tankolás és a lőszerek betöltése végtelen hosszú időnek tűnt. Eközben lelkes párbeszédek hangzottak el, és többen fogadásokat kötöttek. Meglesz ma, vagy kell még egy nap? Parancs érkezett az új bevetésre. Mindenki a gépéhez rohant, élükön a főnökkel.

Bemászott a fülkébe, és olyan nyugodtan, higgadtan csatolta be magát, mint mindig. Nem látszott rajta, hogy mit érez vagy gondol. Az orr-rész irányából heves szél támadt. Nyugodtan és átgondoltan ellenőrzött mindent a start előtt, hogy felszállhasson döntő és valószínűleg történelmi jelentőségű bevetésére. A jelenlévőknek felejthetetlen élmény volt.

Jelt adott, és a karbantartók megforgatták a motor indítókarját. Először lassan, majd egyre gyorsabban, míg elérte a legmagasabb fordulatszámot. Ekkor a gép megremegett, és a propeller forogni kezdett. A motor beindult.

A megállási pontnál a gépeket szélnek fordították. A motorok fékezéskor felbőgtek, aztán nekilódultak. Porfelhő kavargott a száraz kifutópálya felett, miközben a karcsú gépek nekifutottak, majd elegánsan felemelkedtek. Két gép a keleti fronton. Mit hoznak a következő órák? Egy híradóssal visszamentünk a parancsnokságra, ahol izgatott légkör fogadott. Megkerestük azt az embert, aki a két gép rádióadásait hallgatta. Mi is kaptunk fejhallgatókat. Bedugtuk a kábelt a vevőkészülékbe és

figyeltünk.

A két pilóta rádió összeköttetése tökéletes. Csak a legfontosabb dolgokat mondják egymásnak, azokat is röviden, úgyhogy sokszor egy szó egy egész mondatot helyettesít. Néha hosszú szünetek következnek egy-egy szófoszlány után.

Mindenki a fejhallgatós ember köré gyűlt. Minden pillanatban történhet valami. A rádiós idegesen matatott a készülék gombjain, rajtuk akart maradni – nem akart lemaradni semmiről.

15 óra 44 perc: Hartmann a földi állásnak: „Találtatok ellenséget?" „Nem." „Akkor mi a fenének kergettetek fel bennünket? 15 óra 50: A földi állás Hartmannhoz: „Ellenséges kötelék Sandomierz légterében." 15 óra 51: „Kilencedik egység, figyelem! – Aircobrák! – A fenébe!... 16 óra 00: „Találat!"... 16 óra 03: „Találat!" 16 óra 06: Vigyázat, hátul fent! Airák jobbra! Talált!" 16 óra 07: Vigyázat, fent!" 16 óra 09: „Ez már megvan!" 16 óra 10: „Figyelem! Találat!" A társ hívása: „Gratulálok a háromszázadikhoz!" A földi állás Hartmannhoz: „Szívből gratulálunk!"

A következő öt percben a rádiós nem tudta venni a beszélgetést. Az időközben kitört zűrzavarban egyetlen szót sem lehetett érteni. Aztán folytatódott tovább.

16 óra 15: „Hat kilométerre nyugatra Sandomierztől. Hat könnyű bombázó köröz 2000 méter magasan... ah... ott jön még egy kötelék, P-2-esek." 16 óra 17: „Ostrowiec-től nyolc kilométerre keletre 3000 méteren vadászkötelék... A fenébe, nem érjük utol őket!" 16 óra 19: „Gyerünk!" 16 óra 20: „Találat, kigyulladt"... 16 óra 23: rajtársa Hartmannhoz: „Figyelem, két bútorszállító mögöttünk balra, indiánok nélkül!" 16 óra 27: „Magányos gép balra. A miénk..." 16 óra 29: „JHÍátul!" „Értettem." 16 óra 35: a parancsnokság Hartmannhoz: „Gratulálunk!" 16 óra 35: „Leszálláshoz kanyarodok. Ötször billentek!"

Alig egy órája még köztünk ült a sátor előtt. Az inge ki volt gombolva, nagyon meleg volt. Elgondolkodónak és álmodozónak tűnt, mert a menyasszonyáról beszélgettünk. Az asztalon állt a fényképe, csupasz mellkasára nézett, majd azt mondta nevetve: „Szőrösödik a mellkasom, férfi leszek." Ekkor szólították történelmi repülésére. A függöny összezárult a pillanat mögött, melyben önmagába nézett, és öniróniával – önismeretéből fakadó tréfával – megmutatta az egész embert.

A 301. győzelem kisebbfajta megváltást hozott nekünk. Azonnal munkához láttunk. Koszorúkat fontunk a landolás előtti utolsó pillanatokban, táblákat festettünk, és zászlókat használtunk drapériának. A karbantartók nyüzsögtek, mint a hangyák, köztük a büszke Bimmellel. Hamarosan fel kellett tűnnie a két gépnek. Mindenki, aki el tudta hagyni a helyét, a leszállópályához rohant. Tisztek álltak a földi személyzet mellett, sűrű tömeg várt arra, hogy fogadhassa Bubi Hartmannt.

Egy üveg pezsgőt szorongattam a hónom alatt, a kezemben pedig két poharat tartottam. Hogy semmi esetre se késsek el, meglazítottam a dróthálót a dugó körül, mire a dugó nagy pukkanással kirepült az üvegből. Megpróbáltam hüvelykujjammal befogni az üveg száját. Mindenki örült. Reméltem, hogy főnököm hamarosan megérkezik, hogy hamarosan megérkezik! Kívánságom parancs volt számára. „Karaya-1" – zúgott végig a repülőtéren. Hartmann főhadnagy ezúttal ötször billentette meg a szárnyát. Senki nem értette, honnan van annyi energiája, amennyi

ehhez a teljesítményhez szükséges.

Az ötödik kanyar után Hartmann főhadnagy felhúzta gépét, majd társai üdvrivalgása közepette tökéletes landolást hajtott végre. A parkolótérre gördült gépével, és vártuk a pillanatot, amikor leáll a propeller. De nem sietett a kedvünkben járni. Még egyszer gázt adott, és a kabintetőt felnyitva a propellerszélben hűtötte a fejét. Az egyetlen, aki ebben a pillanatban megszoríthatta a kezét, és gratulálni tudott neki, Bimmel Mertens volt.

De amint leállt a motor, nem volt megállás. Willi Batz elsőként ugrott fel a gépre. Az ezredparancsnok, Dieter Hrabak ezredes állt mellette. Mindketten kezet ráztak a főnökkel. Amint kimászott a fülkéből, Bimmel Mertenssel a vállunkra vettük.

Egy az utolsó pillanatban elkészült virágkoszorút akasztottunk a nyakába. Egy pillanat múlva ott voltak a fotográfusok és a híradósok is. Mialatt minden irányból fényképezték, nyugtalanság fogott el bennünket, mert tudtuk, ez egy egyszeri alkalom.

A főnök kérte, hogy tegyük le a földre. Alig állt a lábára, mindenki megrohanta, hogy kezet rázzanak vele, megveregessék a vállát, vagy legalább elkaphassák egy pillantását. Senki sem felejti el ezt a pillanatot. Ahogy kicsit csillapodott a boldog izgalom, feloszlott a tömeg. Mindenki a szállásépület felé indult. Időközben asztalokat és székeket állítottak fel, és egyszerűen körülültük a főnököt. Ez az ő napja. Hrabak ezredes mellette ül, és iszik az egészségére. Unszolására a főnöknek el kell mesélnie a légiharc utolsó izgalmas pillanatait. És természetesen mindenki feszülten hallgatja. Az ünnepi étkezés után előkészületek történtek egy kisebb ünnepség megrendezésére. A főnök Bimmellel és a többi karbantartóval készült valamire. Minden elérhető alkoholt jégbe hűtöttek. Sátra előtt ülőalkalmatosságként szalmakötegeket állítottak fel félkörben. Közepén tűzrakó helyet készítettek elő. A korábban megbeszélt időpontban mindenki megjelent. Mélykék este borult a tájra. A hold világított. Meggyújtották a tüzet. A lobogó lángok az arcoknak különös, szinte kísérteties kifejezést kölcsönöztek.

Körbejártak az üvegek, éjfél utánig ittunk a főnökkel. Amikor az utolsó izzó fadarab is hamuvá esett szét, felálltunk, és – az együttlét örömétől még kábultan – jó éjszakát kívántunk a főnöknek, majd lefeküdtünk aludni, így ért véget ez az eseménydús nap. Senki sem fogja elfelejteni.

M

ásnap Hrabak ezredes hívatta Hartmannt. Mindketten régóta tisztelték egymást. Amikor Hrabaknak csak pár találat hiányzott ahhoz, hogy megkapja a *Tölgyfalevelet,* mely most a gallérját díszítette, Hartmann büszke volt arra, hogy parancsnoka raj társaként repülhet. Most megfordult a helyzet. Hrabak nevetve szorongatta Hartmann kezét.

– Bubi, szívből gratulálok! A Führer Önnek adományozza a *Brilliánsokat.* Holnapután jelentkezzen a Farkasveremben, hogy a Führer kezéből átvegye kitüntetését.

Hartmann számított arra, hogy megkapja a *Briliánsokat,* ha eléri a 300. győzelmet. Bizonyos fokig fel volt készülve erre a megtiszteltetésre, a Führer főhadiszállásának hivatalos közlése mégis mélyen megindította. Hrabak még mindig beszélt.

– Az egész háború alatt csak hét vadászpilóta kapta meg a

Briliánsokat... – Hrabak szavai Hartmann gondolataival keveredtek. És azokban csak egyvalami volt igazán fontos. Viszontláthatja Usch-t, hiszen a Farkas veremben tett látogatása után hazautazik szabadságra.

– ...mielőtt utazik, Hartmann, természetesen meg kell ünnepelnünk a *Brilliánsokat.* Ez egy ritka megtiszteltetés. Az 52. ezred büszke Önre. – Hrabak még egyszer megszorította Hartmann kezét, aki ezután elhagyta a parancsnoki sátrat. Két évvel ezelőtt nem is mert arra gondolni, hogy egyszer minden német vadászpilótát leelőz. A szegény Paul Rossmannra gondolt, aki az oroszok kezei közt van. „Paule”-nak része volt a sikereiben. És Bimmel nélkül mihez kezdene?

Fergeteges ünneplést rendeztek. Még zúgott a feje, amikor másnap bemászott Me-109-esébe, és a térképet tanulmányozta kelet-poroszországi útja előtt.

Felszállás után társai egy darabig védőkíséretet adtak mellé, amíg mélyen a saját vonalaik mögé nem értek. Ekkor szárnyukat megbillentve búcsút vettek tőle, és visszaindultak a frontra.

A július 20-ai szerencsétlen bombatámadás után Hitler az összeesküvőket és a velük kapcsolatban lévőket likvidáltatta vagy üldöztette. A terror a Farkasverem megváltozott légkörében is éreztette hatását. Félelem és bizalmatlanság érződött mindenütt. Biztonsági intézkedések sora követte egymást. A főhadiszállást három biztonsági zónára osztották. A harmadik, belső zónában tilos volt a fegyverviselés. Hartmann-nak a harmadik zónába kellett mennie, mert ott kapta meg a gyémántokat.

A legtöbb katona, aki magas kitüntetést kapott Hitlertől, alávetette magát a biztonsági előírásoknak, és átadta a pisztolyát. Hartmann úgy érezte, hogy a rendelkezéssel őt a becsületében sértik. Nyugalmat erőltetett magára, és az SS biztonsági tisztjéhez fordult:

– Kérem, mondja meg a Führernek, hogy nem kívánom átvenni a Briliánsokat, ha nem bízik a fronton szolgáló tisztjében. A biztonsági tiszt elsápadt.

– Mondjam meg a Führernek, hogy Önnek nem kellenek a Briliánsok, mert le kell adnia a pisztolyát?

– Igen, mondja meg neki.

– Kérem, várjon. Beszélek von Below ezredessel.

– Rendben.

Von Below ezredes, Hitler légierejének segédtisztje már többször találkozott Hartmann-nal. Ö józanította ki a garatra alaposan felöntött „Bubit”, amikor előző évben Salzburgban összefutottak a vasútállomáson. Akkor is találkoztak, amikor a Hartmannt kitüntették a Pajzsokkal, ígyhát Belownak már voltak tapasztalatai a fiatal vadászpilótákkal kapcsolatban.

A szőke, magas von Below rezignált arckifejezéssel ment a biztonsági tiszt asztalához.

– Hartmann, ha ragaszkodik hozzá, megtarthatja a pisztolyát. Most jöjjön és vegye át a kitüntetést.

Hartmann érezte hogy megnyugszik, amikor Hitler szobájának előterébe vezették. Levette a sapkáját, lecsatolta a pisztolyát, és mindkettőt felakasztotta az odakészített fogasra. Hitler bejött, de a pisztolyra nem tett megjegyzést. Hartmann megfigyelte, hogy Hitler még görnyedtebben jár, és egyik karja még mindig élettelenül csüng. Szemei

kicsik és tompa fényűek voltak. Arca beesett volt, és kimerültnek látszott.

Amikor ez a fáradt és hirtelen megöregedett ember átnyújtotta neki a kitüntetést, még az egészséges keze is reszketett.

– Szeretném, ha több olyan emberem lenne, mint Ön és Rudel. – mondta Hitler. Kávézás közben Hartmann családja felől érdeklődött. Ezután ebédre invitálta a szomszédos épületbe. Hartmann keresztülment a termen, és felcsatolta a pisztolyát.

Hitler nem szólt semmit. Együtt átmentek a másik épületbe, ahol az étterem volt. Leültek, és Hitler a háborúról kezdett beszélni. Ezúttal máshogy beszélt, mint az előző két alkalommal.

– Katonailag a háborút elvesztettük, Hartmann. Ezt tudjuk. De politikailag olyan megosztott az ellenfél -egyik oldalon a britek és az amerikaiak, másik oldalon az oroszok -, hogy ki kell tartanunk, és várnunk kell. Az oroszok nemsokára nem csak ellenünk, hanem a britek és az amerikaiak ellen is harcolni fognak. Nekünk csak az az alternatíva marad, hogy a bolsevik hordák elözönlenek bennünket. És Ön is tudja, ez mit jelent hazánknak. -Hitler sokat hallott a keleti fronton végrehajtott partizánakciókról. – Partizánok, Hartmann, partizánok. Hallom, mindenütt ott vannak, és bizonytalanságot, sőt veszteségeket okoznak. Mik az Ön tapasztalatai?

– Amikor a keleti front középső szakaszán repültem, kétszer is kényszerleszállást kellett végrehajtanom erdős területen, amely a térképünk szerint partizánoktól megszállt rész volt. Mindkétszer elsétáltam anélkül, hogy egyetlen ellenségbe botlottam volna.

– Értem. Talán hamis híreket kaptam.

– Lehet, vezérem, nem tudom. Mindenesetre a partizánok eddig még nem zaklattak bennünket. Tudom, hogy egyszer Romániában az amerikaiak sok repülőgéppel bombázták a légierő egyik utánpótlás-bázisát, és utána megállapították, ezért az akcióért a partizánok okolhatók.

– Honnan tudja ezt, Hartmann?

– Mindenki tudja.

– Mindenki tudja? Hm. – Hitler nem beszélt többet a keleti front légiharcairól.

– Ön csak a keleti fronton repült, Hartmann. Mi a véleménye a Németország elleni anglo-amerikai támadásokról?

– Azok alapján amiket láttam és hallottam, úgy vélem, nem kezeljük megfelelően a problémát.

– Miért nem?

– A birodalmi marsall azt a parancsot adta, hogy minden alkalommal ha jönnek a bombázók, fel kell szállnunk. Éjjel, nappal, jó és rossz látási viszonyok között, jó és rossz időben.

– És ez helytelen, Hartmann?

– Véleményem szerint igen. Feleslegesen veszítjük el sok pilótánkat, és nem is az ellenség tevékenysége által. A rossz időben való fel– és leszálláskor elkerülhetetlen néhány zuhanás. Nagyon sok időt venne igénybe, legalább egy évet, ha minden vadászpilótát kiképeznénk arra, hogy vakon is tudjon repülni. Ezért úgy gondolom, csak jó időben, napos égbolton kellene támadnunk az amerikaiakat, de akkor minden erőnket bevetve. Úgy vélem, így megállíthatnánk a bombatámadásokat.

Hitler az ételét piszkálta, miközben beszélt.

– Mondja, Hartmann, ön szerint a jelenlegi vadászpilóta-kiképzés nem megfelelő?

– Ez egyértelmű. Hozzám olyan fiatalok érkeznek, akik hatvan órát repültek, és ebből csak húsz órát Me 109-esen. Ilyen rövid kiképzéssel kell bevetésre repülniük. A keleti front pilótaveszteségeinek ez a legfőbb oka. -Hitler arckifejezése részvétlen volt. Hartmann folytatta. – Ezeket a fiatalokat, alighogy megérkeznek rögtön lelövik. Nagy részük csak azért jön, hogy növelje a veszteségünket. Ez szörnyű, és azt hiszem, ezért az otthoni propaganda a felelős. Hitler ezt hallva kiegyenesedett és érdeklődő lett.

– Hogyhogy? – kérdezte.

– Tudják, hogy még nem készek a bevetésre. A Me-109-eseket is alig tudják felemelni meg lehozni, a lövésről nem is beszélve. De a frontra jönnek, és fanatikusan, öngyilkos módon könyörögnek az engedélyért, hogy bevetésre repülhessenek.

Hitler magába roskadt a széken, és nagyon fáradtnak látszott.

– Hartmann, lehet hogy minden igaz, amit mond. De már túl késő. Ahogy az imént mondtam, a háborút katonailag elvesztettük. Minden nap mindenfelől jönnek hozzám emberek, akiknek javaslataik vannak különféle rakétákkal, tankokkal, ágyúkkal, tengeralattjárókkal, új hadműveletekkel, támadásokkal és visszavonulásokkal kapcsolatban, vagy őrült találmányokat hoznak. És nekem döntenem kell. Egyszerűen nincs már időnk...

Hitler hirtelen felállt, és Hartmann tudta, az audiencia véget ért. Hitler kézszorítása gyenge és felületes volt. Amikor Hartmann 1944. augusztus 25-én eltávozott a Farkasveremből, tudta, Hitlert nem látja többé. Visszarepült Oroszországba. Társai körülvették hogy megnézzék a magas kitüntetést, és még egyszer gratuláljanak neki. Barátai öröme sem tudta feledtetni vele, hogy a haza összeomlott, és a végső vereség elkerülhetetlen.

Másnap tíz nap különszabadságot kapott. Berlin-Gatowon Gallandnál kellett jelentkeznie, hogy onnan utazzon tovább Stuttgartba. A Ju-52-esben, mellyel hazafelé repült, arra gondolt, hogy Usch-t néhány óra múlva viszontlátja. Most összeházasodnak. Háború ide, háború oda.

ESKÜVŐI SZABADSÁG

Az előrelátás segít legyőzni az életet. (Eddie Rickenbacker)

A Hartmann és a vadászrepülők parancsnoka közti beszélgetés a Berlin-Gatow-i főhadiszálláson rövid és tárgyilagos volt. Galland át akarta helyezni saját Me-262-es kísérleti egységéhez. Ez a csapat próbálta ki a forradalmi újítást jelentő sugárhajtású repülőgépeket. Képességei kétségkívül alkalmassá tették a feladatra melyre Galland szánta, de Hartmann nemet mondott. Megpróbálta megértetni Gallanddal, hogy mennyire kötődik az 52. ezredhez, és hogy hazáját a keleti fronton szolgálhatja a legjobban. Megkérte Gallandot, tekintsen el az áthelyezéstől. Galland mint elöljáró csalhatatlan ösztönnel megérezte elutasításának ki nem mondott indítékait. Nagyra értékelte a bajtarsiasságot, a légierő vadászpilóta-moráljának egyik feltételét látta benne, és érezte Hartmann kérésének őszinteségét. Eltekintett az áthelyezéstől, sőt visszavonta azt a parancsot, mely megtiltotta Hartmann-nak, hogy bevetésre repüljön. Ezután Galland gondoskodott arról, hogy legeredményesebb embere kipihenhesse magát a Bad Wiessee-i vadászpilóta-üdülőben, mielőtt visszatér a keleti frontra.

Amikor Gallandtól eltávozott, Hartmann megkönnyebbülést érzett, mert az 52. ezrednél maradhatott, de leginkább annak örült, hogy viszontlátja Usch-t. Berlin és Stuttgart között a vonaton végleg megérlelődött benne a döntés: megházasodik. Egy éve, amikor hivatalosan eljegyezték egymást, megállapodtak Usch-sal, hogy akkor házasodnak össze, ha kinevezik századossá. Az utolsó hónapban azonban megváltoztatta álláspontját, és eldöntötték, 1944 karácsonyán összeházasodnak. De az általános helyzet és az új kitüntetés mindent megváltoztatott.

Usch a stuttgarti vasútállomáson várta, Amikor Erich leszállt a vonatról. Megölelte, megcsókolta, és boldogságtól sugárzott az arca.

– Uschi, kedves, a szabadságom idején összeházasodunk. Ne várjunk tovább.

A leendő Hartmann-né elámult.

– De Erich, éppen a múlt hónapban beszéltük meg, hogy karácsonyig várunk.

– Tudom. De a dolgok megváltoztak. Nálunk négy nős férfi van. őket előnyben részesítik a karácsonyi szabadságolásoknál. Egyébként nem is jöhetek haza.

– De Erich, nincs is menyasszonyi ruhám. – Usch kicsit boldogtalannak látszott.

– Nem is kell, megházasodunk esküvői ruha nélkül is. A kitüntetés is megváltoztatott bizonyos dolgokat.

Útközben Erich elmondta, hogy csak Bad Wiessee-ben házasodhatnának össze, a vadászpilóta-üdülő csendjében. Usch arca kicsit megnyúlt, ahogy ezt hallotta. Az utazás Németországban nem volt veszélytelen, mert ellenséges bombázók válogatás nélkül mindent megtámadtak, ami a földön mozgott. Erich megértő volt vele: hozzáhajolt,

és egyszerűen lecsókolta róla a szomorúságot. Usch szemeiben fény gyulladt, és hamiskásan kérdezte:

– Mindenkinek el akarod mesélni, hogy én vagyok a 302. győzelmed?

– Nem, nem a háromszázkettedik, hanem az egyetlen! – Erich megcsókolta Usch-t, és tudta, Bad Wiessee-ben megtartják az esküvőt.

A következő két nap hamar elrepült. A weili tornateremben fogadást rendeztek Erich tiszteletére. Ezután elutazott Bad Wiessee-be. Usch otthon maradt, hogy sietve megtegye az előkészületeket élete legnagyobb napjára. Az esküvőt a következő hétvégére tervezték. Usch úgy tervezte, pénteken vonattal Münchenbe utazik, ahová délben érkezik meg. így még elég idejük marad megbeszélni a részleteket. De... nem minden alakult a terv szerint.

Erichnek minden simán ment. Az üdülő minden komforttal felszerelt, szép épület volt. Egy nagy terem is volt benne, éppen alkalmas az esküvői ünnepség megrendezésére. Sok olyan ember is üdült ott, akik garantálták a jó hangulatot. Ápolt növényzet, és a vitorlázásra alkalmas Tegernsee tették teljessé az idilli környezetet, ahol egy időre elfeledhették a háborút. Bad Wiessee ideális helye volt a mézesheteknek.

Hartmann mihelyt megérkezett, rögtön hozzáfogott az előkészületekhez. Felkereste a helyi városházát, hogy elvégezze a szükséges formaságokat. Kellően előkészítette a nagy eseményt. Enni– és innivalóról gondoskodott, sőt egy kis tánczenekart is szervezett. Aztán felhívta édesapját Weil-ban.

– Itt minden rendben van, apa. Minden jól megy. Jöhet Usch.

Dr. Hartmann hangja megnyugtató volt, mint az orvosi rendelőben.

– Most már nem lehet baj – mondta.

– Apa, legyen gondod rá, hogy Usch pénteken elutazzon Münchenbe. Ha baj van, hívd fel a légierő helyi tisztjét, és mondj el neki mindent. Talán abban is tud segíteni, hogy Usch-t valamilyen közlekedési eszközzel az állomásra juttassa.

– Jó, megteszem. Ezzel ne legyen többé gondod, csak légy ott pontosan.

Usch alig várta, hogy Bad Wiessee-be utazhasson. Egy kevésbé határozott nő egy ennyi nehézséggel járó utazást talán lemondott volna. A stuttgarti pályaudvar szét volt bombázva. Ahogy Usch a kisegítő menetrendet tanulmányozta, látta hogy másnap reggel Kornwestheimból indul egy vonat, mellyel délben Bad Wiessee-ben van. A Luftwaffe reggel kilencre egy oldalkocsis motorkerékpárt ígért. De a menyasszony akkor már útban volt München felé. Ott át kellett szállnia Gmünd felé, az volt Bad Wiessee vasútállomása.

Ahogy a vonat elindult, felbőgtek a légvédelmi szirénák. Mindenki rohant, Usch-nak is a legközelebbi óvóhelyre kellett futnia. Három órán keresztül ült egy szálloda barátságtalan pincéjében. A légiriadó teljesen felborította a menetrendet.

Röviddel dél után Hartmann Dr. Alfred Rossbach-hal, az üdülő orvosával együtt kiment a gmundi vasútállomásra. Izgatottan és örömmel sietett végig a peronon, hogy lássa amint Usch leszáll a vonatról. Végül mindenki leszállt, de Usch nem volt köztük. Röviddel a vonat indulása előtt Erich még végignézett minden fülkét, de Usch-t nem találta.

Usch lekéshette a csatlakozást – mondta.

Dr. Rossbach a maga sajátos módján nyugtatta:

– A következő vonattal jön. Nézzünk utána, mikor érkezik. – A következő vonatnak két óra múlva kellett megérkezni. Hartmann nyugtalan volt. És még izgatottabb lett, amikor megpróbált Stuttgartba telefonálni. De Stuttgartot bombatámadás miatt nem tudták kapcsolni, így nem volt lehetősége elérni Usch-t.

Másnap reggel Hartman nem érezte magát frissnek, de a nap várható eseményei izgatottá tették. Felhúzta legszebb egyenruháját. Megjelentek a tanúk és a barátok, és az egész társaság a városházára indult. Az 52. ezredből Gerd Barkhorn, Willi Batz és Walter Krupinski voltak jelen. Batz még jól emlékszik az esküvőre:

„Gerd Barkhorn és én voltunk a tanúk. A menyasszony és a vőlegény mentek elöl, mi mögöttük. Barkhorn a bal, én a jobb oldalon. így léptünk be a városháza kapuján. Amikor ugyanebben a felállásban kijöttünk a kapun, a légierő tisztjeinek egy csoportja teljes díszben, kivont karddal sorfalat állt. Az ifjú házasok elöl, mi pedig őket követve ünnepélyesen átvonultunk a kardok alatt. Erre az esküvőre minden résztvevő szívesen emlékszik vissza.”

A mézeshetek a Bad Wiessee-i környezetben hihetetlenül távolivá tették a háborút. Nyolc nappal az esküvő után elhagyták Bad Wiessee-t, és hazatértek Weil-ba. A család boldog viszontlátását beárnyékolta, hogy Erichnek hamarosan vissza kellett térnie a frontra. Ahogy közeledett a nap, egyre nyugtalanabb lett.

– Erich, látom hogy valami nincs rendben. Mi nyomaszt? – Usch jobban ismerte Erichet, mint az saját magát.

– Állandóan a fronton lévő társaimra gondolok. Azt hiszem, nincs jogom az itthoni boldogsághoz, amíg ők odakint harcolnak, Usch. Vissza kell térnem hozzájuk.

Usch arca csalódott volt: – De még van két hét szabadságod!

– Tudom. Mégis kell mennem. Megérted, ugye?

Könnyek gyűltek Usch szemébe, miközben bólintott, és bizonytalanul felnevetett. – Tedd, amit tenned kell, Erich. Segítek összecsomagolni.

Néhány órával később Hartmann a böblingeni repülőtéren bemászott egy Storch fülkéjébe. A megállási ponthoz gördült a kis géppel azon a repülőtéren, amelyről olyan sokszor felszállt a vitorlázógéppel és édesanyja kétüléses Klemmjével. Miközben szélnek fordította a gépét, végigfutottak rajta az emlékek. Usch arcát látta maga alatt elsuhanni. Hátrafordult, de már csak egy pillanatra látta, aztán eltűnt. Krakkó felé vette az irányt, ahol egy Me-109 várt rá, hogy a frontra vigye. Némán megátkozta a háborút.

Az ifjú házasok 1944 karácsonyán nem láthatták egymást. Amitől Hartmann tartott, az bekövetkezett: nem hagyhatta el a frontot. De amikor a családos, nős emberek karácsony után visszatértek egységükhöz, a többiek közül néhányan rövid újévi szabadságot kaptak. Amint szilveszter este megérkezett Stuttgartba, felbőgtek a légvédelmi szirénák. Csak egy rövid üdvözlésre volt idejük, aztán rohantak a Wagenburg-alagútban lévő óvóhelyre.

A kétfrontos háború súlyát a saját bőrén tapasztalta, amikor a bombák közvetlenül mellette, a városban robbantak. Usch jól nézett ki, de látszott rajta, milyen kimerült. Három hónapja gyereket várt, és Hartmann szüleinek a házába költözött, ahol Dr. Hartmann lelkiismeretesen

gondoskodott róla, ám a súlyos lelki megterhelést ő sem tudta oldani. Usch mesélte, hogy az éjszakák nyugtalanul teltek. Minden éjszaka a pincébe kellett menniük. A repülőgépek dübörgése, a bombák robbanása és a légvédelmi ágyúk ugatása miatt nem tudtak aludni. Weilt eddig nem bombázták, de Böblingen és Stuttgart súlyos támadásokat élt át. A kilátástalan helyzet beárnyékolta a viszontlátás felett érzett örömüket. Elhagyták az óvóhelyet, és elindultak Weil-ba. Erich néma és döbbent volt. Kínzó gondolatait Usch szakította félbe.

– Mennyi szabadságot kaptál, Erich? – Arca felragyogott.

– Tíz nap. Tíz teljes nap. Ez csodálatos.

Kevésbé volt csodálatos az a távirat, amely négy nappal később érkezett. Hartmannt rendkívüli továbbképzésre rendelték Königsberg-Neumarkba. Négy nap után különösen nehéz volt a búcsú. Azzal nyugtatta magát, hogy a tanfolyam után bizonyára különszabadságot kap. Az oroszok azonban magyarországi bevonulásukkal szertefoszlatták ebbéli reményét. Egy nappal azután, hogy megérkezett Königsberg-Neumarkba, parancsot kapott hogy térjen vissza az 52. ezredhez. Csoportja súlyos harcokat vívott Magyarországon, és nem volt szükség külön tanfolyamokra ahhoz, hogy megtalálja és megtámadja az orosz gépeket. A következő napok súlyos harcaiban találatainak száma 336-ra emelkedett, messze lehagyva ezzel legközelebbi riválisát, Barkhornt.

Az 52. ezred még súlyos harcokat vívott, amikor Hartmann márciusban táviratot kapott:

„Nem startolhat bevetésre. Azonnal jelentkezzen Lech-feldben Me-262 Turbo-ra való átképzésre."

Miközben úton volt Lechfeld felé, belátta, a háború visszafordíthatatlanul elveszett. Látta azt a végtelen ember– és anyagáradatot, amellyel a Vörös Hasereg majd elözönli Németországot. Gondolatai közé félelem vegyült, mikor arra gondolt hogy az orosz horda hazájáig nyomul előre. Arra gondolt, Usch-t biztonságba kell helyeznie, vagy legalábbis biztonságosabb helyre, mint Stuttgart. Nemsokára a baba is megszületik.

Hartmann elmondta félelmét segédtisztjének, Will van de Kampnak, akinek családja vidéken, Schongauban lakott, a lechfeldi tábortól délre. Van de Kamp azonnal felajánlotta: Usch költözzön oda. Hartmann köszönettel elfogadta segédtisztje ajánlatát.

Miután Lechfeldben jelentkezett, egy Gólyával Böblin-genbe repült. Édesapja segítségével sikerült egy öreg teherautót szereznie. Weil-ban saját kezével felpakolta rá a bútorait és egyéb holmijait, és Usch-sal együtt Van de Kampékhoz utazott Schongauba. Van de Kampék egy régi kastélyban laktak, viszonylag elzárva a külvilágtól. A bevonuló seregek aligha juthattak a közelébe, hiszen minden közlekedési útvonaltól távol feküdt.

A vidéki környezet és a kastély védettsége megnyugtatta Usch-t, aki így félelem nélkül várta a szülést. Amint Usch beköltözött új otthonába Van de Kamp családjához, Hartmann érezte, hogy eltűnik addigi nyugtalansága. Schongau környékének nyugalma a háború előtti időkre emlékeztetett. Rövid pillanatokra úgy érezték magukat, mint a gyerekek: felszabadultak voltak és szerelmesek. A gyerekükre gondoltak. Hartmann gyengéden megcsókolta fiatal feleségét.

– Bátorság, Usch, ne aggódj értem! – mondta. – Rossz pénz nem vész el! – Akkor még nem tudta, hogy a következő tíz és fél évben ez az utolsó csókjuk. Még egyszer integettek egymásnak, aztán Hartmann már a Lechfeldben rá váró feladatokra gondolt: átképezik a forradalmian új turbo-gépre, a kétsugaras Me-262-re, és a következő hetekben már azzal repül.

A lechfeldi repülőtér nem töltötte el bizalommal, annak ellenére hogy ott volt a világ leggyorsabb vadászgépe. A repteret minden reggel támadás érte, és csak a kifutópálya sérüléseinek kijavítása után tudtak felszállni, ami minden nap körülbelül fél tizenegyig tartott. így körülbelül másfél órányi repülésre volt lehetőség, mert az USA P-38-as köteléke minden nap déli fél egykor megjelent a fák csúcsai felett, és újra bombázta a repülőteret.

Néha Thunderboltok is követték őket, melyek öt tonnányi robbanóanyagot szállítottak. Éjszaka Mosquito-k érkeztek, melyeket Merlin-motorjuk tipikus hangjáról könnyen fel lehetett ismerni. Ezután a Vörös Hadsereg gépei jöttek mélyrepülésben, hogy minden, a lechfeldi repülőtér környékén lévő fénypontot megtámadjanak.

Az állandóan megszakított átképzést az egyik legismertebb vadászpilóta, Heinz Bär főhadnagy vezette, aki 204 győzelmet ért el, és minden elképzelhető fronton harcolt, ahol a német vadászgépek szembeszállhattak az ellenséggel. A Me-262-ben további 16 brit és amerikai gépet győzött le, és a háborút végül 220 hitelesített győzelemmel fejezte be. Ebből 124 a nyugati hatalmak gépe volt. Nála több anglo-amerikai gépet csak Marseille lőtt.

Jól csengő nevekből állt Galland 44. vadászköteléke, mely Me-262-eseken repült. A köteléket később elnevezték a „Szakértők egységé”-nek. A *Lovagkereszt* ennél az egységnél jóformán az uniformishoz tartozott, és azt mondták, hogy ez a 44. kötelék címere. Galland idegőrlő és elkeseredett harcot folytatott, hogy a Me-262-eseket vadászgépként is alkalmazhassák. Hitler hamis hírek alapján úgy rendelkezett, hogy ezt a gépet csak „villámbombázóként” alkalmazza. A vadászrepülők fiatal tábornoka sok ellenséget szerzett, Göringet és a minisztériumi bürokráciát is beleértve, amely addigra már csak a fejlődés gátja volt. A heves ellentétek eredményeképpen Gallandot leváltották parancsnoki posztjáról. Végül engedélyt kapott egy sugárhajtású gépekből álló egység felállítására, hogy bizonyíthassa a Me-262-essel kapcsolatos elképzeléseit. Talán azt várták, hogy eközben elesik.

Hartmannt nem érintették meg ezek az intrikák. Túlságosan is le volt kötve a keleti fronton, amikor a Me-262-esek körüli dráma lejátszódott a színfalak mögött. Átképzésre erre a gépre ezért zavartalan élményt jelentett neki. Bärnek sikerült a nehéz lechfeldi körülményekből a legjobbat kihoznia. Galland március végén érkezett a repülőtérre, és Hartmann-nak jelentkeznie kellett nála.

A háború alatt negyedszer találkozott Gallanddal, és megállapította hogy külsőleg szinte semmit nem változott. A posztjáról elmozdított fekete hajú tábornok átható pillantásával és magával ragadó személyiségével az az ember maradt, akit egykor megismert.

Sajátos humorával köszöntötte Hartmannt. – Hello, Hartmann. Parancsnok lettem.

– Hallottam, tábornok úr – mondta.

– Összeszedtem a legjobb emberek közül néhányat, hogy Me-262-est bevetéskor vadászgépként használhassuk. Lützow ezredest, Steinhoff ezredest, Krupinski őrnagyot, Hohagen őrnagyot... – Galland sugárzott a lelkesedéstől. – Szeretném, ha csatlakozna az egységemhez, Hartmann.

Bär a Me-262-re való átképzés közben már említette Hartmann-nak, hogy Galland valószínűleg a 44. kötelékhez szeretné helyeztetni. A lehetőség nyugtalanította Hartmannt.

– Mit csinálnék egy olyan egységnél, ahol ilyen öreg rókák vannak, ilyen magas rendfokozattal, tábornok úr?

– Miért éppen Ön ne repülne velünk? Ön a világ legtöbb győzelmét elért vadászpilótája!

– De tábornok úr, nem szeretnék újra beosztottként repülni, márpedig bizonyára ez lenne a helyzet, ha átjönnék Önhöz. – Úgy tűnt, Galland nem veszi észre a Hartmann válaszában rejlő elutasítást. Egy pillanat múlva felemelte a telefonkagylót, így adta Hartmann értésére, a beszélgetés végetért. Hartmann, míg a szállása felé tartott, a szakértők egységén gondolkodott. Steinhoff, Lützow, Bär... mind meglett ember, sokkal idősebbek és tapasztaltabbak, mint ő, ezredesek, alezredesek és tábornokok, néhányuk ezredparancsnok is volt. Ő maga egy fiatal hadnagy, és előreláthatólag még sok idő kell ahhoz, míg százados lesz. ő érte el a legtöbb győzelmet, ez igaz. De Galland 44. kötelékének szakemberei mellett 22 évével csak egy kölyök volt. Elrúgott az útról egy kavicsot, és átkozta szerencséjét. Szívesebben maradt volna a keleti fronton, hiszen közéjük tartozott. Ott parancsnok volt, és sorsát saját maga határozta meg. Átgondolta, hogyan tudna a szakértők egységétől eltávozni.

Másnap Lechfeldbe távirat érkezett Hermann Gráftól, az akkor Csehszlovákiában harcoló 52. ezred parancsnokától. Graf, mint az 52. ezred I. századának parancsnoka, utasította Hartmannt, térjen vissza az ezredhez. Az egység rettenetesen nehéz körülmények között harcolt. Graf utasítása úgy jött, mint egy éppen időben érkezett közbenjárás Hartmannért. Két nappal később Gordon Gol-lob ezredes váratlan látogatást tett Lechfeldben. Ő volt Galland utódja, a vadászrepülők új parancsnoka. Maga is tapasztalt vadászpilóta volt, 150 győzelemmel. Gollob élénken érdeklődött az új fejlesztések iránt, és meg akarta nézni hogy haladnak a lechfeldi Me-262-es kiképzések. Hartmann tudta, Gollobnak elég tekintélye van ahhoz, hogy visszaküldje őt az 52. ezredhez. Elintézte, hogy jelentkezhet a vadászpilóták új tábornokánál.

– Kérem áthelyezésemet a saját századomhoz.

– Miért? Nem szereti a Me-262-est?

– Az Me-262-es jó, de én a saját századom embereihez tartozom, amióta a frontra jöttem. Büszke vagyok egységemre, és hiszem hogy ott többet tudok teljesíteni, mint ha itt repülök a Me-262-esen.

– Más alapja is van rá?

– A Me-262-esekkel keveset tudtunk kezdeni a repülőteret ért állandó támadás miatt. Azt éreztem, semmit sem teszek azért, hogy segítsek a hazámon. Az 52. ezredben többet tudnék tenni; ezen kívül a parancsnokom is visszahívott. – Gollob bólintott. Az osztrák tiszt a tapasztalt parancsnok beleérzőképességével tudta, mi játszódik le

Hartmann fejében. – Rendben, Hartmann, visszatérhet. Kiadom a szükséges parancsot.

Néhány órával később Hartmann egy Me-109-esen a keleti front felé repült. Később rengetegszer elátkozta elsietett döntését. A szörnyű fogság évei alatt gyakran gondolt arra, bárcsak Galland 44. köteléknél maradt volna. De ekkor ezt még nem tudhatta. Számos légiharc állt még előtte, melyek során az USA Air Force Mustangjaival is meg kellett küzdenie.

MUSTANGOK

Λ Mustang rekordokat állított fel már a rajztáblán is.
(William Green)

A csehszlovákiai Brod felé repülve, ahol csoportja harcolt, Hartmann gondolatai azokon a korábbi légiharcain jártak, melyeket amerikai gépekkel vívott Románia felett. A P-51-es gyors, fordulékony és erős gép volt, olyan jó, sőt talán jobb, mint a szovjet Jak-9-es. Az 52. ezrednek az előző évben a régebbi típusú Me-109-essel kellett Mustangok ellen harcolnia Románia felett, de ez a gép nem vette fel a versenyt a P-51-esekkel.

Ezeknek az idősebb Me-109-eseknek nem volt víz-metanol befecskendezésük a teljesítmény növelésére nagy magasságban, sem tartalék teljesítményük hogy elszakadjanak az ellenféltől, ezért légiharcban alulmaradtak a Mustangokkal szemben.

Néhány jó embert és számtalan repülőgépet vesztett az 52. ezred Ploiesti és Bukarest védelmében. Most, mikor az amerikaiak nagy hatótávolságú Mustangjaikkal el tudták érni Csehszlovákiát, Hartmann biztosan tudta, hamarosan újra harcolni fog ellenük. Ahogy a front felé közeledett, újra végiggondolta első heves párbaját az USA egyik vadászával.

Az egész azzal kezdődött, hogy a szevasztopoli harcok katasztrofális kimenetele miatt ki kellett üríteni a Krímet. Az USA ezt az időpontot választotta ki a Bukaresttől északnyugatra fekvő, Ploiesti környéki olaj mezők bombázására, mert a Luftwaffe hatalmas nyomásnak volt kitéve. Sürgős parancs utasította az 52. ezred I. századát, hogy szakítsa félbe harcait a keleti fronton, és induljon a romániai olaj mezők védelmére. Hartmann egységének Zilistea mellé kellett bevetésre repülnie, mely néhány percnyi repülőútra volt Ploiestitől.

Hartmann Romániába repült, megtalálta a repülőteret Zilistea mellett, és egységével leszállt. Az odaküldött kisegítő földi személyzet már várta őket. Éppen befejeződött a gépek feltankolása, amikor riadóztatták az egységet. Visszamászott a gépébe, a meleg motor azonnal beindult. Mertens nem hallott a felszállásról, ezért egy idegen karbantartó állt a gép mellett, aki jelt adott neki, hogy minden rendben van. Csapata a pálya végére gördült. Hartmann raj társa Jünger őrmester volt. Az előírt sorban startoltak, és a második csapat szorosan követte őket. Az egység bevetési parancsa úgy szólt, hogy nagy magasságból kell fedezniük az 52. ezred vadászait, akik megpróbáltak áttörni a bombázókon.

Az amerikaiak úgy vezették bombatámadásaikat Románia felett, mintha egyenesen azt akarták volna, hogy kötelékeiket olyan könnyen elfoghassák a német vadászok, ahogy csak lehet. Minden nap ugyanarra a célra repültek: 11 és 13 óra között menetrendszerű pontossággal megjelentek az USA nehézbombázói. Hrabakot, aki akkoriban az 52. ezred parancsnoka volt, kellemesen meglepte az amerikaiak pontossága, noha kezdetben kételyei voltak.

– Nem kell állandóan felderítő repüléseket végeznünk – mondta Hartmann-nak. – A legkisebb ráfordítással minden erőnket be tudjuk vetni

ellenük, és a legnagyobb károkat tudjuk okozni nekik. – Hrabak szavai visszhangzottak Hartmann fülében, amikor egységével Ploiesti felé repült. Az ég a légvédelmi lövedékek fekete füstjével volt tele. Erős zárótűz volt. A légvédelmi lövedékek függönyén keresztül B 17-es egységek jöttek, melyek tíz-tizenöt gépből álltak. A föld felől kanyargó füstcsíkok jelezték a légvédelmi ágyúk találatait. Nyugat felől mintegy hét kilométeres távolságban egy másik nagyobb B-17-es egység közeledett Ploiesti felé.

Hartmann körülbelül ugyanabban a magasságban repült, mint a repülő erődök. A magasságmérőre pillantott: 7000 méter. Nem látott ellenséges kísérő vadászt. Ez azt jelentette, hogy lehetőség nyílott a bombázók támadására. Visszahúzta a botkormányt, a „Karaya” gyorsan emelkedni kezdett, és déli irányba fordulva a nap felé repült. Hartmann tudta, a nap a barátja, különösen akkor ha mögötte van. A magasságmérő mutatója 8500 métert mutatott amikor felemelkedett abba a pozícióba, melyből ideálisan megtámadhatta a bombázókat. Röviden körbepillantott, és látta hogy vele együtt a többiek is felemelkedtek. Előretolta a botkormányt, és a bombázók felé zuhant. Ekkor ezer méterrel lejjebb hirtelen négy, szoros kötelékben repülő Mustang tűnt fel. Csábító célpont, melyet nem lehet figyelmen kívül hagyni.

– Támadjatok a vadászokra – kiáltotta a mikrofonba. A Me-109-esek a Mustangokra rontottak. Hartmann pontosan kiszámította a támadást, és nagy sebességgel zuhant a mit sem sejtő amerikai kötelék utolsó gépére. A két vadászgép közti távolság rohamosan csökkent: 300 méter… 250 méter… 200 méter – „Közelebb, Erich” – 150 méter… 100 méter… A kék alapon lévő fehér csillag karnyújtásnyira volt, a P-51-es betöltötte az egész szélvédőt. Hartmann fedélzeti fegyverei két teljes másodpercig ugattak. Az amerikai vadászgépről darabok szakadtak le, és nekiütköztek Hartmann szárnyainak. Tűz és füst tört elő a Mustangból, miközben Hartmann balra felfelé kanyarodott. A Me engedelmeskedett a könnyű nyomásnak. Ebben a pillanatban hatalmas robbanással szétszakadt az amerikai gép, és Hartmann látta, ahogy a szárny és a vezérsík füstölgő darabjai beborítják a földet.

Azonnal ismét a feladatára összpontosított. A következő Mustang már látszott a célgömbben. A távolság újra gyorsan csökkent, talán még gyorsabban mint az imént. Száz méternyi távolságban megnyomta a fegyverek gombját. Újra látta, ahogy a Mustang megremeg és inogni kezd. De nem robbant fel. A P-51-es motorházteteje lerepült, és a gép kigyulladt. Fekete füst kavargott az amerikai vadászgépből, majd a hátára fordult, és pörögve a föld felé zuhant. Ez a P-51-es is kész volt.

Felhúzta a gépet, és látta ahogy a második kötelék a többi Mustangra támad. Lenézett; a bombázók már a távolban dübörögtek. Nem messze két P-51-est látott fordulni. Ez újabb támadásra ösztönözte.

– Megint a vadászokra támadunk – mondta a mikrofonba. Az egység azonnal felsorakozott mögötte. Egy tökéletes támadás a hátsó amerikai gépre… A távolság egyre csökkent… 200 méter… 150… 100 méter. Egy ujjmozdulat a fegyvergombokon, és a Mustang szárnya fényes villanással leszakadt. Hartmann még látta ahogy kimászik a pilóta a zuhanó gépből, de aztán rögtön a másik gép felé fordult. Tudta, mennyire veszélyes a lelőtt gép után nézni.

Az amerikai parancsnok észrevette Hartmannt, de már túl későn. Balra

fordította P-51-esét. Hartmann tudta, ebből hihetetlenül nehézkes manőver lesz, és látta hogy az amerikai gép szárnyai alatt vannak a tartalék üzemanyagtartályok. Ekkor bevitte a „Karaya-l”-et a Mustang kanyarodási szögébe, aztán olyan keményen jobbra húzta a Me-109-est, ahogy csak bírta, és az összes fegyverből tüzelni kezdett. A P-51-es a másik oldalára fordult, pont úgy, ahogy azt Hartmann várta, és így egyenesen a Me 190-es fegyvertüzébe került.

– örült! – kiáltotta Hartmann. – Balra kellett volna fordulnod! – A lövedékek végigszántottak a forduló Mustan-gon. Először a motortérbe csapódtak, majd felszaggatták a törzsét egészen a vezérsíkig. A hosszú tüzelés alatt elfogyott ugyaz az összes lőszere, de úgy látta minden lövése talált.

Tűz és fekete füst borította be a Mustangot. Egy pillanattal később egy másik szín is vegyült a füstoszlopba: a kiáramló glikol fehér felhője. Hartmann elrepült ellenfele gépe felett, és lepillantva egy három méteres tűzcsóvát látott. Az amerikai felhúzta gépét hogy kijusson a füstfelhőből, majd zuhanni kezdett. Hartmann a tekintetével követte az égő roncsot, hogy lássa, életben van-e még a pilóta.

-Ugorj! Ugorj! Az Isten szerelmére, ugorj már! -Erich hangosan kiáltott, mintha az amerikai pilóta hallaná. A lelőtt Mustang fülkéjének teteje lerepült, és a pilóta kiszabadult a lángoló koporsóból.

Hartmann megkönnyebbült, amikor kinyílott az amerikai ejtőernyője. Visszanézett, és látta hogy raj társa, Jünger vele együtt nézte végig a zuhanást. Nem volt értelme lőszer nélkül sokáig ott időznie. Magasan fent kondenzcsíkokat látott: újabb Mustangok. Legfőbb ideje eltűnni innen. – Visszarepülök a romani repülőtérre – mondta a mikrofonba.

Mialatt visszafelé tartott hogy üzemanyaggal és lőszerrel töltse fel a gépet, halkan beszélni kezdett. „Ma szerencséd volt, Erich. Lehet, hogy legközelebb nem lesz.” Mertens lent várta, hogy leszállás után a parkolótérre vezesse. Mint mindig, most is nevetett. Miután Hartmann leállította a motort, kinyitotta a pilótafülke tetejét és ujjával a levegőbe bökött.

– Mustangok? – kérdezte ordítva, mert tudta hogy főnöke leszállás után még néhány percig rosszul hall. Hartmann bólintott, Bimmel pedig fütyörészve előkészítette a „Karaya-l”-et a következő bevetésre. Megtankolta a gépet, ellenőrizte az olajat és a lőszeres hevedereket. Megtisztította a szélvédőt és a fülke tetejét, majd gondosan ellenőrizte az egész gépet.

A következő napok három bevetése szívós harcokat hozott, de eredményt alig. Az amerikaiak minden nap menetrendszerűen érkeztek; a bombázókat így könnyen meg lehetett találni. Támadásuk azonban nehezebb feladat volt. A Mustangok első napokban elszenvedett súlyos veszteségei figyelmesebbé tették az amerikai pilótákat, így Hartmann-nak szinte egyáltalán nem volt lehetősége megtámani a bombázókat. A hosszúra nyúlt manőverező harcok és a vad lövöldözések alig hoztak eredményt. Hartmann kötelékének néhány gépe megsérült. Az ellenfelet is eltalálták néha, de lelőni egyet sem tudtak. A Mustangok kitűnően ellátták feladatukat, és megvédték a bombázókat. A bombazáportól veszélyeztetett német kötelék gyakran egy egész Mustang-századdal találta magát szemben, melyek a bombázókat védték.

Tizenegy férfi
1676 légi győzelem

Ihr Geschwader erzielte insgesamt: 10000 Abschüsse



















Tizenegy férfi – 1676 légi győzelem

++ QEM - FRR WNOF 3701 25.8. 1900 =
N HERRN OBERLEUTNANT ERICH HARTMANN, 9/ J. G. 52
ARZYN =
WUERDIGUNG IHRES IMMERWAEHRENDEN HELDENMUETIGEN EINSATZE
KAMPF FUER DIE FREIHEIT UNSERES VOLKES VERLEIHE ICH
NEN ANLAESZLICH IHRES 300. LUFTSIEGES ALS 18. SOLDATEN
ER DEUTSCHEN WEHRMACHT DAS EICHENLAUB MIT SCHWERTERN UND
RILLANTEN ZUM RITTERKREUZ DES EISERNEN KREUZES =
= ADOLF HITLER ++

Luftflotte 6
Der Oberbefehlshaber

26/8.44.

A hivatalos értesítés a kitüntetésről: „Tölgyfalomb kardokkal és briliánssal a Vaskereszt lovagkeresztjéhez”

Lieber Hartmann!
Zur höchsten Kriegsauszeichnung durch den Führer beglückwünsche ich Sie aufs herzlichste. Im Kampf um unseres schwer bedrohten Vaterlandes Freiheit und Zukunft ist Ihr Siegeslauf an die Spitze der deutschen Jagdflieger einmalig und erfüllt mein waffenbrüderliches Herz mit leidenschaftlicher Begeisterung und stolzer Freude.
Gott schütze Sie! Heil Hitler
Ihr v. Greim

Greim vezérezredesnek, a 6. légiflotta parancsnokának gratuláló levele



...két bajtársunk azonnal a vállára emelte, amint kimászott a pilótaülésből”



Adolf Hitler gratulál Hartmann főhadnagynak a legmagasabb kitüntetés – melyből mindössze huszonhetet adtak ki – átnyújtása után. A fénykép 1944. augusztus 26-án készült Hitler főhadiszállásán


Hadifogolytábor Krasovicban (Vologda körzet)


Kilátás a mosodából a táborra. Jobb oldalon jól felismerhető a kerítés a halálsávval. Az egyes barakkokba 400-400 hadifoglyot zsúfoltak, melyek a kép felső szélén láthatók


Tábori hangverseny

Am 27.XII.49 wurde vom Kriegstribunal
der Truppen MWD Iwanowogebiet
auf Grund des § 17 des KK(?) RSFSR und
Artikel 1 des Erlasses des Obersten Sowjets
vom 19-IV-1943
Hartmann Erich Alfred
zu 25 Jahren Freiheitsentzug in den
Arbeitsbesserungslagern der SU.
Verurteilt
Akt 9
Gegen dem Urteil kann eine
Berufung im Laufe von 72 Stunden
an dem Kriegstribunal der Truppen
MWD Moskauer Gebiet eingereicht
werden.
Richtig: Sekretär des KT
Hauptmann - Sirotkin
Dolmetscher - Rahtner

25 év kényszermunka! Ezt a bírósági ítéletet eljárás nélkül hozták: az MVD-körzeti hadbíróság állította ki



Hartmann utolsó repülése, mielőtt megválta Bundeswehr-től



A Bundeswehr pilóták búcsúajándéka: a piros szerelés a kötelék valamennyi emblémájával



Peter Townsend (az angliai 194l-es légicsata egyik angol parancsnoka) és Erich Hartmann egy tv-műsorban Dallasban, 1971-ben. A beszélgetés témája: „A háború – minden bűntettek bűntette”

Hartmann ötödik bevetése a Mustangok ellen ugyanolyan 6000 méteres magasságban vezetett sikeres támadással indult, mint a többi. Derült volt az ég, csapatával 7000 méter magasan repült, fedezve egy másik köteléket, mely bombázók elleni támadásra indult. Miközben Hartmann a négy támadásba lendült Me-109-est figyelte, észrevette hogy egy csoport Mustang felülről rájuk támad. A Mustangok támadása körülbelül 9000 méterről indult. Sem ő, sem más nem vette észre korábban őket. Hartmann kötelékének szerencséje volt, hogy az amerikai vadászok sem vették őket észre, mert ez azt jelentette volna, hogy valószínűleg le is lövik őket.

A Mustangok célpontjai a Hartmann alatt 300 métere repülő Me-109-esek voltak. Mélyen a bombázók alatt Hartmann egy másik kötelékhez tartozó két Me-109-est vett észre, melyek meredeken emelkedve a

bombázók felé tartottak. Lentről egy négy Mustangból álló kötelék közeledett szédítő sebességgel a mit sem sejtő németek felé. Erich bekapcsolta a rádiót.

– Nézzetek hátra! Vigyázat, Mustangok! Nézzetek hátra! Mustangok!

Az emelkedő kötelék nem reagált. Valószínűleg nem hallották őt. Bosszantó, de többet nem tud tenni értük. Előretolta a botkormányt, és a Mustangok után eredt, hogy felülről és hátulról kapja el őket.

– Előretolni a botkormányt, és alulról figyelni – mondta a társának, Jüngernek.

A Mustangok parancsnoka a célgömbjébe fogta az egyik Me-109-est, és egy sorozatot eresztett belé. Három másik Mustang repült mögötte harcra készen.

– Négyen egy ellen! – Hartmann elvörösödött. A hátulsó amerikaihoz maximális sebességgel, zuhanórepülésben közeledett. Az amerikai prancsnok tovább tüzelt, a Me-109-esből füstfelhő tört elő. Kis darabok repültek szanaszét a menetszélben. 400 méter... 300 méter... 200 méter. .. 100 méter... A távolság a másodperc tört része alatt csökkent. A Mustang kockás vezérsíkja akkora volt, mint egy pajtakapu. A P-51-es teljesen betöltötte Hartmann páncélozott szélvédőjét, amikor tökéletes, 30°C-os támadási szögben alulról és hátulról megközelítette az amerikait. Tüzelni kezdett. A P-51-es tűzgömbbé változott, és egy nagy robbanás rázta meg a „Karaya-l”-et. Erich rögtön a harmadik Mustang felé fordult, melynek pilótája bénultnak tűnt. Mustang ja találatot kapott, és lángolni kezdett. Az amerikai tovább repült, de Hartmann úgy érezte, megvan. Ekkor fejhallgatójában Jüngers figyelmeztető kiáltását hallotta:

– Bubi, Bubi, mögötted! Gyorsan tűnj el! – Előretolta a botkormányt, és meredeken zuhanni kezdett. Úgy érezte, a szemei kiugranak a helyükből, feje nekinyomódott a fülke tetejének, miközben a negatív „g” kiemelte a helyéről. Éles kanyarral balra lefelé fordította a gépet, és teljes sebességgel zuhant, ám a Mustang szorosan a nyomában volt.

– Repülj vissza a repülőtérre, egyedül is elbánok vele! – mondta Hartmann a társának. Ezzel esélyt adott Jünger-nek a túlélésre. Pokolian sok amerikai vadász volt a környéken. A Hartmann nyomában lévő csapat biztos volt benne, hogy a magányos Me-109-es már nem menekülhet haragjuk elől. Hartmann a visszapillantó tükörbe nézett, aztán jobbra, majd balra. A fenébe! Nyolc Mustang volt a nyomában. Egy pillanatra megzavarta őket, hogy looping alkalmazásával akart menekülni előlük. Ezzel némi előnyre tett szert. Ennek ellenére aggasztó helyzetben volt. Hangosan beszélni kezdett. „Minden rendben, Erich, hidegvér, repülj tovább. Úgy repülj, mint eddig soha.”

A P-51-esek két négyes kötelékre váltak szét, és közrefogták Hartmannt. Éppolyan gyorsak voltak, mint ő. Ez mindent nagyon megnehezített. „Szűk kanyarokat, Erich. És tényleg szűk kanyarokat, különben kilyuggatják a bádogteknőt.” Macska-egér harc kezdődött. A „Karaya-1”-et élesen balra fordította, a támadók felé. De ebben a játszmában ő volt az üldözött egér. Élesen jobbra – két Mustang tüzelni kezdett... Élesen balra – golyózápor a másik oldalról... Élesen jobbra – újabb lövedékek. „Szerencséd van, Erich. Ezek nem a legjobb vadászok. Túl korán és túl messziről lőnek. Megint szerencséd volt, Erich. Ha tudnák amit te tudsz, már halott lennél...” Élesen jobbra... Élesen balra...

Amint a Mustangok közel kerültek ebben az idegőrlő kanyargásban, tüzet nyitott. „Erich, tudod hogy így sosem találod el őket, de látják a lövedékeid fényeit. Talán egy kicsit megijednek tőle. Ezen kívül a saját fegyvered hangja megnyugtató, és talán egy lövedék elkapja valamelyiket.” A nyolc amerikai és az egyetlen német vadul kanyargott Románia egén. Időnként az amerikai gépek fegyvereinek ugatása hallatszott, Erich pedig kerülgette a lövedékeket. Az első percek után patakokban folyt az izzadság a hátán. Arca úgy fénylett, mintha gőzfürdőben ülne. A kanyargás kínos és nehéz munka volt. Az amerikai fegyverek ütemes kalapálása és a túlterhelt „Karaya-1” nyöszörgése közepette a múltra gondolt. „Jó, hogy annyira szerettél tornázni az iskolában, Erich. Most megvannak az izmaid, hogy mentsd a bőröd. Csak ésszel nem megy mindig.”

Újra próbálkozott a fegyvereivel, bár nem volt túl sok esélye annak, hogy ilyen szűk kanyarok közben eltalál egyetlen gépet is. De a fegyverei hallgattak. A kanyargással egyre közelebb került a repülőtérhez. Minden kanyarral kicsit távolabb került a Mustangoktól, és egy kis előnyre tett szert. Ez néhány métert jelentett. Mindazonáltal az amerikaiak szorosan a Me-109 vezérsíkjára tapadtak, és az összes fegyverből tüzeltek, de rosszul céloztak. Nem voltak megfelelő távolságban ahhoz hogy pontosan célba találjanak, de az üldözéssel nem hagytak fel. Előbb-utóbb biztos elkapják, hiszen nyolcan vannak egyetlen találatra. „Tovább, Erich, tovább. A repülőtér melletti légvédelmi ágyúk megmentenek.” Újra fárasztó fordulókba kezdett. Ekkor: az ördögbe! A műszerfalon pirosan világított az üzemanyagjelző lámpa. A „Karaya-l”-nek alig volt üzemanyaga, és a repülőtér még viszonylag messze volt. „Itt már csak az segít, ha kiszállsz, Erich! Az egyik rövid szünetben feküdj a hátadra!” Kioldotta az övet. Amint befejezte a fordulót, megrántotta a fülketető vésznyitóját. A plexitetőt elvitte a menetszél, és szél vágott az arcába.

Amint kijött az utolsó fordulóból, teljes erejéből visszahúzta a kormányrudat, és ugyanakkor bal kezével fej nehéz helyzetbe hozta a gépet, majd balra döntötte a szárnyat, amitől a gép a hátára fordult. Ekkor mindent elengedett, és láthatatlan erők kirántották a halálra ítélt gépből.

Ég, föld, kanyargó Mustangok és a saját csizmája kavarogtak tarka összevisszaságban a szeme előtt, miközben a föld felé zuhant. Meghúzta a kioldógyűrűt, hallotta a szét-bomló selyem suhogását, és a kinyíló ernyő csattanását. Kemény rántást érzett az egész testében, és megfeszült a heveder. Tehetetlenül szállt a föld felé a Mustangok mellett.

Egy német vadászpilóta számára elképzelhetetlen volt, hogy ejtőernyővel ereszkedő ellenfelére lőjön. Ez már nem pilóták közti harc, hanem gyilkosság lett volna. A totális háborúban nem feltétlenül volt helye a lovagi hagyományoknak, de a német Luftwaffe a végsőkig ragaszkodott a lovagi becsületkódexhez.

Hartmann nem tudta, vajon az amerikai ellenfelek is így vélekednek-e. Ekkor az egyik Mustang elindult felé, mintha meg akarná támadni. Hartmann megrémült. Egy rövid pillanatig Usch-ra gondolt, amikor az amerikai vadász néhány méterre elszáguldott mellette. Egy kísérteties arc nézett rá a sárgásfehér üveg mögül. Dühösnek látszott, de a kezével egy rövidet intett Hartmann felé. Ezután a Mustangok nyugatnak fordultak.

Erichnek szerencséje volt, hogy életben maradt. És még boldogabb lett, amikor a hét Mustang a parancsnokuk után, nyugat felé indult. Amikor földet ért, még mindig azt mondogatta magában: „Szerencsés vagy, Erich, szerencsés. Ma mindenképpen mg kell ünnepelni a születésnapodat.”

A repülőtértől hat kilométerre ért földet, ahonnan a hadsereg egyik teherautója vitte vissza az egységéhez. A parancsnokságon megszaporodtak a rossz hírek. A század repülőgépeinek majd a fele elveszett. Két pilóta meghalt, és többen megsebesültek. A befecskendezés nélkül a régi Me-109-esek nem tudták a Mustangokkal felvenni a versenyt, még akkor sem, ha tapasztalt pilóták vezették őket. Ezért parancs érkezett, mely a nagy veszteségekre való tekintettel leállította az amerikaiak elleni támadásokat.

Ebben az időben Willi B atz lett Hartmann csoportparancsnoka. Batz a Ploiesti környéki harcokra így emlékszik:

„Május végén két fronton harcoltunk. Mindenhol vadászgépekre volt szükség egyrészt az oroszok ellen, másrészt Romániában a Ploiesti környéki olaj mezők védelmére az amerikai négymotoros gépek ellen. Jól emlékszem azokra a nehéz időkre, mert nem csak a légiharcok kötötték le az összes erőnket, hanem a földi szervezés súlyos kihívásai is.

A Ploiesti melletti olaj mezők védelmekor Bubit saját kérésére harci kötelékbe osztottam, melyet ő vezetett. Az egész csoport mindig együtt szállt fel. Bubi a kötelékével bennünket védett a Mustangoktól. Feladatát pompásan oldotta meg. A négymotoros vadászgépekkel a keleti front pilótái addig meg nemigen találkoztak. De Bubi gondoskodott róla, hogy ne szenvedjünk nagyobb veszteségeket. Mindig sikerült megvédenie bennünket és a Mustangokat távol tartania. Csak Bubi tapasztalatainak köszönhetően érhettünk el eredményeket a bombázók ellen. Ma már nem emlékszem, hány győzelmet aratott Bubi Romániában, de tudom, sikeres volt a Mustangokkal szemben.”

Hartmann Csehszlovákia felé repülve erre az öt, P-51-esek elleni harcára gondolt, melyeket 1944 elején vívott. Most minden bizonnyal még erősebbek. Amikor Deutsch Brodban leszállt, az 52. ezred I. századának emberei megerősítették félelmeit. Az amerikai vadászok rendszeresen berepültek Csehszlovákia légterébe. Néhány nap múlva Hartmann újra az USA Mustangjai ellen harcolt.

Jelentés érkezett Prága orosz bombázásáról. Felszállási parancsot kapott. Egy kötelék felkészült, hogy elfogja a bombázókat. Mertens előkészítette a gépet a startra. Néhány perc múlva a levegőben volt, és Prága felé tartott.

Meredek emelkedés után 7000 méteres magasságban repült tovább, és kezdte az ellenséget keresni az égen.

Az orosz kötelék látótávolságba került, Hartmann körülbelül harminc bombázót számolt. Egy vegyes kötelék volt, A-20 „Boston” és orosz Pe-2 típusú bér– és kölcsön-gépekből. Felettük egy huszonöt vadászgépből álló kötelék védte őket, mely Jak-11-es és P-39-es „Aircobra” típusú gépekből állt. Az orosz vadászok 4000 méteres magasságban repültek. Hartmann bekapcsolta a rádiót. – Két csoportban támadni.

A nap már a háta mögött volt; felkészült arra, hogy zuhanórepülésben az ellenségre támadjon. De egyre halogatta, mert rossz előérzete volt.

Aztán egyszer csak a szeme sarkából kondenzcsíkokat vett észre. Nyugat felől nagy sebességgel közeledtek. Valamivel magasabban voltak, mint az orosz kötelék. Először azt gondolta, hogy újabb Me-109-esek érkeznek a támadáshoz, de ezüstös csillogásukból rájött, hogy az újonnan érkezettek nem a barátai.

A német légierőnek régóta nem voltak polírozott fémfelületű gépei. Álcafestéket használtak, ezért azok nem csillogtak így a napon. Polírozott ezüst felület csak egyet jelenthetett: amerikaiakat. Hamarosan felismerhetővé váltak. Mustangok!

Hartmannhoz és társaihoz ezer méterrel alacsonyabban közeledtek, és tartották a magasságukat. Nem vették észre a felettük repülő Hartmannt. A nappal a háta mögött, nagyobb magasságban tökéletes helyzetben volt ahhoz, hogy egy klasszikus, meglepetésre épülő támadást vezessen. Az oroszok és az amerikaiak egymásra figyeltek, ahelyett, hogy a hátukat fedezték volna. Bekapcsolta a rádióját.

– Csak egyszer megyünk rájuk. Lefelé a Mustangokon keresztül, aztán tovább, át az orosz védelmen, és végül a bombázókon is. – Teljes sebességgel zuhant a két Me-109-es a Mustangok felső köre felé. Villámgyorsan közeledtek. Hartmann gépe röviden megremegett az ágyúk sortü-zétől. A hátulsó Mustangot sikerült meglepnie: a pilótának fogalma sem volt, ki lőtt rá. A P-51-es felágaskodott, majd füstölve zuhanni kezdett. Közben átpördült, és darabok estek le róla.

Egy nagy ívű fordulóval Hartmann a másik Mustangra kanyarodott, és megközelítette egészen addig, míg a körvonalai teljesen betöltötték a szélvédőt. Ekkor sortüzet eresztett a P-51-es motorjába. Az amerikai gép felágaskodott, és pörögve zuhanni kezdett. A pilóta elveszítette a kontrollt gépe felett, mely erősen füstölt, és alkatrészek szakadtak le róla.

Hartmann gépe is remegett a dübörgő motortól, amikor teljes sebességgel keresztülvágott az orosz vadászok között. Nem volt lehetősége lőni rájuk, túl gyorsan történt minden. A Bostonok is szédítő sebességgel közeledtek. Hartmann megnyomta fegyverei gombját, és látta, az egyik bombázó darabjai szanaszét repülnek. Találat! Találat! De nem volt megsemmisítő erejű. Tovább lefelé, keresztül a bombázókon! Ezután felkapta a gépet, mire elsötétült a világ, mert a nehézségi erő növekvő nyomása szürke ködöt borított a szemeire. Egy kicsit visszaengedte a kormányt, hogy visszanyerje a látását. A 109-es erre dübörögve kanyarodni kezdett. A fordulást valamivel az orosz bombázó felett fejezte be, majd hátrafordult. Raj-társa még mindig mögötte volt. De hol a másik raj? Az eget kezdte fürkészni.

A második raj is keresztültört az ellenséges köteléken, és lefelé száguldott. Egy égő Mustang zuhant mellettük. Pilótája ki tudott ugrani, és Hartmann látta amint kinyílik az ejtőernyője. Ezután a második raj felé kanyarodott, hogy csatlakozzon hozzájuk. A négy Me-109-es eltűnt a helyszínről, mert az álcafestés miatt felülről nem lehetett látni őket. Ahogy visszanézett, látta hogy nem várt eredménnyel végződött a támadásuk.

Az orosz Jak-ok és Airacobrák a Mustangokkal harcoltak! A bizalmatlan orosz pilóták azt gondolták, hogy az amerikaiak támadtak rájuk. Az orosz bombázók pilótáin pánik lett úrrá. Kioldották bombaterheiket, amelyek így a nyílt mezőn robbantak, majd elindultak az ellenkező irányba. Az

orosz-amerikai légiharc nagy intenzitással folyt tovább. A gépek kavargó összevisszaságában Erich három lángoló Jakot látott zuhanni, egy Mustang pedig déli irányba repülve glikolcsíkot húzott maga után.

Csodálkozva csóválta a fejét: az oroszok és az amerikaiak nem tápláltak túl sok bizalmat egymás iránt. Nem tudta elfojtani szívből jövő, felszabadult nevetését, miközben gépét déli irányba fordította, és a repülőtér felé indult.

Hartmann ezután már nem harcolt többé Mustangok ellen. A háború a végéhez közeledett. Úgy tűnt, az amerikaiak tudják hogy megnyerték a háborút. Nagy létszámfölényük öntudatossá tette őket, és biztosak voltak a győzelmükben. Nagy fölényben repültek Európa-szerte, szinte minden akadály nélkül, hogy rárontsanak minden ellenségre, akit csak találtak.

Ez a magabiztosság sokszor figyelmetlenséggel párosult, amit Erich Hartmann kihasznált a támadásaiban. Ma Hartmann azt írja a több mint 800 légiharcában alapvető szerepet játszó figyelemről: „A kiképzésem alatt átélt első zuhanásomtól kezdve egészen az 1945. május 8-i utolsó landolásomig egyfajta önszuggesztióval kényszerítettem magam arra, hogy ne aludjak a levegőben. A felszállás pillanatától kezdve kellemetlen érzésem volt, mert sohasem abból indultam ki, hogy jobb vagyok, mint a levegőben lévő ellenfelem. És repülés közben egészen addig éreztem a gyomromban ezt az érzést, amíg meg nem pillantottam az ellenfelem. A felhők és a nap iránt gyűlöletet és szeretetet éreztem. Ma is meg vagyok arról győződve, hogy legyőzött ellenfeleim 80%-a nem is sejtette hogy ott vagyok, amíg tüzet nem nyitottam. Ebből a szempontból rövidek és egyszerűek voltak a támadásaim. De egy különleges adottságom sokkal inkább segítségemre volt, mint bármi más. Észrevettem, hogy jóval előbb észreveszem az ellenséges gépet, mint a társaim– néha percekkel korábban.

Ez nem tapasztalat vagy tudás, hanem egy velem született adottság volt. A légiharc magam alkotta szabálya így hangzott: Aki először látja meg a másikat, fél győzelme már a zsebében van!”

Az amerikaiak elleni harcban Hartmann tapasztalata és tudása segítségével kiegyenlítette technikai hátrányát, és legyőzött hét Mustangot. Ezek hitelesített győzelmek voltak. Amikor a nyolc Mustang ellen túlélte a harcot, amerikai ellenfelei sportszerűséget tanúsítottak, és tartózkodtak a puszta gyilkolástól.

KAPITULÁCIÓ

Bensőnkben még vadak vagyunk, akik nem tudják elegánsan viselni a civilizáció karcsú uniformisát.
(George Bemard Shaw)

Az 52. ezred I. százada 1945. május 8-án indult utoljára bevetésre. A csehszlovákiai front minden tekintetben elveszett, és az orosz gőzhenger ellenállás nélkül gördült végig mindenen.

Hermann Graf, és az 52. vadászezred parancsnoksága Hartmann rajával együtt Deutsch Brodban volt.

Graf kiadta Hartmann-nak az utolsó parancsot. Feladat: „Megállapítani, milyen messze vannak Deutsch Brodtól a legközelebbi szovjet egységek."

A „Karaya-1" műszerfalán lévő óra 08.30-at mutatott, amikor Hartmann felszállt, 4000 méteres magasságba emelkedett, és kelet felé indult. A főutat követte, és így átrepült Brno légterén. Brno felett egy füstfelhő fekete gombája terült el. Az ellenség már a városban volt. Miközben megkerülte a füstfelhőt, további nagy tüzeket látott a városban. Az oroszok ostromolták a várost, de talán már el is foglalták. A keleti külvárosokban orosz gépkocsik oszlopa látszott, mely a város központja felé nyomult.

Hartmann felegyenesedett az ülésben, mert hirtelen nyolc Jak-11-esből álló, laza köteléket látott a füstfelhő szélén. Az oroszok lejjebb voltak mint ő, és az égő Brno látványától le voltak nyűgözve, ezért nem vették észre a felettük repülő Hartmannt és társát. Úgy viselkedtek, mintha légiparádén volnának.

Az egyik Jak-11-es a Vörös Hadseregnek győzelmi jelként, közvetlenül Hartmann alatt egy loopingot mutatott be. Hartmann gépe szárnyának megbillentésével jelt adott a támadás megkezdésére, előretolta a botkormányt, és a Me-109-est a megfelelő lövőhelyzetbe kormányozta; éppen oda, ahol az orosz gép a looping csúcspontjából kijőve éppen a hátára fordult. A távolság gyorsan 65 méterre csökkent, megnyomta a fegyverek gombját, és gyorsan eltűnt. A rövid fegyvertűz telibe találta az orosz vadászgépet. A Jak megpördült, lángolni kezdett, és füstcsíkot húzva lezuhant. Egy Brno melletti szántóföldre esett és kiégett. Ez a Jak volt Erich Hartmann 352. győzelme.

Éppen egy másik támadást akart indítani a körözö Jakok ellen, amikor az égen csillanást látott: tizenkét gép repült zárt formációban. Polírozott felületük nem hagyott kétséget afelől, hogy Mustangok. Mivel így fogóba került az oroszok és az amerikaiak között, leborította a „Karaya-l"-et, és a szorosan mellette repülő társával eltűnt a nagy füstfelhőben.

Amikor kijött a füstfelhő nyugati peremén és teljes gázzal Deutsch Brod felé vette az irányt, visszanézett, sikerült-e leráznia a Mustangokat.

Lerázta őket, de az oroszoknak kevesebb szerencséjük volt: Újra félreértés támadt a vörös légierő és az Air Force között: Jakok és Mustangok vívtak elkeseredett légiharcot Brünn felett. Hartmann nem látott gépet lezuhanni, de nem is igazán volt kedve visszarepülni megnézni a károkat, melyeket az ellenség saját magában okozott.

Amikor a „Karaya-l”-et letette a Deutsch Brod-i repülőtéren, tudta, utolsó bevetésén volt, és az utolsó ellenséget győzte le. Alig két és fél év alatt 261 egymotoros és 91 kétmotoros gépet lőtt le. De most a háború vége már csak néhány óranyira volt.

Amikor a „Karaya-1” motorja leállt, és Hartmann felnyitotta a fülke tetejét, meghallotta a rossz híreket:

– Az oroszok lőtték a repülőteret. Szerencsénk volt, mert a felszállópályát nem találták el – mondta Bimmel.

– Amikor Hartmann utoljára kiugrott a Me-109-esből, a hű Bimmel nekilátott feltankolni és betárazni a repülőgépet. Hartmann nézte Mertenst, és a fejét csóválta. Mindketten tudták, a „Karaya-1” soha többé nem fog repülni.

Amikor Hartmann belépett a parancsnoki sátorba, hogy megtegye a jelentését, Graf alezredes elcsigázottnak és levertnek látszott.

– Az oroszok nemsokára elfoglalják Brno-t.

Graf bólintott. – Már gondoltam, de biztosra kellett mennem – mondta. – Harapófogóba kerültünk. – Graf az ujjával egy kiterített térképre bökött. – A tőlünk száz kilométerre nyugatra lévő Piseket elfoglalták az amerikai páncélos egységek. Előretolt kis egységeket jelentettek több faluból, egészen az oroszok és amerikaiak közt húzódó, Moldova-menti demarkációs vonalig. Az oroszok pedig Brno-ban vannak. A háború részünkről befejeződött, Bubi!

– Ez azt jelenti, kapitulálunk?

– Igen, parancsom van rá, de először Önnek és nekem egy magunkról szóló döntést kell hoznunk. – Graf átnyújtott Hartmann-nak egy táviratot.

GRAF ÉS HARTMANN REPÜLJENEK AZONNAL DORTMUNDBA, ÉS ADJÁK MEG MAGUKAT AZ AMERIKAI HADSEREGNEK. AZ 52. EZRED LEGÉNYSÉGE DEUTSCH BRODBAN ADJA MEG MAGÁT AZ OROSZ HADSEREGNEK! SEIDEMANN, A REPÜLŐ HADTEST TÁBORNOKA. Hermann Graf arca keskeny mosolyra húzódott.

– A tábornok nem szeretné, ha Ön és én orosz kezekbe kerülnénk. Nagyon jól tudja, hogy a *Briliánsok* viselőivel nagyon keményen bánnak. – Graf megérintette gallérján a kitüntetést. – Ön és én, Bubi, összesen majdnem 550 orosz gépet lőttünk le. Valószínűleg azonnal falhoz állítanak és agyonlőnek bennünket.

– Vagyis alávetjük magunkat Seidemann tábornok parancsának?

Graf előrelépett és kinyitotta a sátor ajtaját. – Látja ott kinn azt a kétezer nőt, gyereket és öreget, Bubi? Az ezred személyzetének rokonai, akik az oroszok elől menekültek. Mindegyikük segítségre szorul. Azt hiszi, be tudok ülni egy 109-esbe hogy Dortmundba repüljek, miközben őket itt hagyom?

– Azonos véleményen vagyok Önnel, ez árulás lenne. Nem tehetjük.

– Örülök, hogy egyetértünk, úgyhogy ne is beszéljünk többet a parancsról, maradjunk az embereinkkel. És arra se gondoljunk, hogy kiadjuk magunkat az oroszoknak. – Graf azonnal menetoszlopot kezdett szervezni, hogy megkíséreljék Pisekben elérni az amerikai zónát, és ott adják meg magukat. Ezután utasította Hartmannt, semmisítse meg az összes repülőgépet és lőszert. Hartmann kiment a felszállópályához, és nekilátott a szörnyű munkához. Nekifogott hogy mindent felgyújtson, ami az 52. ezredből maradt.

– Hozzátok ide az összes lőszert! Nyissátok ki a lőszeresládákat, hogy megsemmisítsük a töltényeket. Nyissátok ki a repülőgépek benzin vezetékeit, és toljátok a gépeket olyan közel egymáshoz, amilyen közel csak lehet! Hozzátok ide az összes benzint is! Mindent megsemmisítünk! – Hartmann kiadta a parancsait, és emberei siettek végrehajtani azokat. A Me-109-esek hosszú, égbe nyúló vezérsíkkal álltak a felszállópályán. A légierő katonái a büszke vadászgépekre locsolták a benzint. Huszonöt Me-109-est, az 52. ezred maradékát adják át most a lángoknak.

Bimmel megnyitotta a „Karaya-1" benzinvezetékeit. Mindenütt benzinszag volt, amikor mind a huszonöt gép benzintartályát lecsavarozták, hogy a földre öntsék a benzint. Hartmann megnézte hogy minden nő és gyerek tényleg elindult-e; ám menetoszlop az 52. ezred katonáinak a kísérete mellett egyre távolodott.

Elérkezett a szomorú pillanat. Hartmann beugrott a „Karaya-1" pilótafülkéjébe.

– Hátrébb, Bimmel! Kilövöm a muníciót az erdőbe! – Mertens oldalt ugrott, és Hartmann utoljára megnyomta a „Karaya-1" fegyvergombjait. Meglepte a nagy torkolattűz. A nagy sebesség mellett vívott légiharc közben nem tűnt ilyen nagynak. Egy nagy láng lobbant fel, mert a torkolattűztől kigyulladt a benzingőz. A „Karaya-1" egy pillanat alatt lángba borult, és Hartmann gyorsan kiugrott a pilótafülkéből. – A fenébe! A végén még élve megégek a földön! Kifelé! Kifelé!

Mertens lába a földbe gyökerezett, amikor a gép lángolni kezdett. Épp a repülőgéphez akart rohanni, amikor főnöke kormos arca előtűnt a lángok közül. – Megperzselt haja, és a kezén keletkezett égési sebek voltak a Karaya tüzes búcsújának emlékei.

Bimmel, miután látta hogy főnökének semmi baja nem történt, felugrott egy elmenőfélben lévő teherautóra. Ezután Hartmann hosszú évekig nem látta viszont a hű Bimmelt.

Nehéz pillanat volt az 52. ezred vadászpilótái számára, amikor a lángok felemésztették az üzemanyag-tartalékot, a lőszereket és a repülőgépeket. Szeretett Me-109-eseiket gyorsan elborították a lángok.

Amint Hartmann beszállt egy várakozó terepjáróba, a lőszerek elkezdtek robbanni. A reggeli égre felszálló füst Németország legeredményesebb vadászezredének halotti fáklyája volt. Hartmann még egyszer hátranézett: a „Ka-raya-1" a földre rogyott ahogy összeroppant a futóműve. És amint a törzs eldőlt, az egész gép lángba borult.

A különös menetoszlop élére hajtott. A légierő tisztjeként utolsó feladata volt a lassan vánszorgó embertömeget vezetni. A feladatban megosztozott Hermann Graf alezredessel és Hartmann Grasser tábornokkal, aki a 210. vadászezred parancsnoka volt, és Deutsch Brodban csatlakozott hozzájuk. Grasser megnyugtató professzionalizmusa igen jól jött ebben a helyzetben.

Grasser az angliai légicsaták egyik legkiemelkedőbb vadászpilótája volt, de minden fronton eredményesen harcolt: 103 légi győzelmet ért el, és kitüntették a *Tölgy falevéllel.*

A menet késő délután érte el Piseket. Hartmann látta az U.S. Army néhány harckocsiját óvatosan közeledni az úton. Az amerikaiak megálltak, amint meglátták a németeket. Graf és Hartmann odamentek, és tisztelegtek a lövegtoronyban álló amerikai tisztnek.

– Graf alezredes vagyok, a német légierő 52. vadászezredének parancsnoka. A menetoszlop az egység személyzetéből és civil menekültekből áll. Megadjuk magunkat az amerikai hadseregnek.

Az amerikai tiszt fogta a mikrofonját, és hívta a Pilsenben lévő parancsnokságot. Néhány perc múlva egy teherautó érkezett a 90. amerikai tüzérhadosztály katonáival, ami a harckocsi mellett megállt. A katonák leugráltak, és a németeket az út menti mezőre terelték, ahol lefegyverezték őket. A tisztek megtarthatták pisztolyaikat, de megkérték őket, tartsanak fegyelmet.

A német karórák kedvelt ajándékok voltak, ezért az 52. ezred fogságba esett német katonáinak át kellett adniuk az óráikat az amerikaiaknak. Ez meglepte Grasser tábornokot. Hartmann hallotta, amint egy amerikai hadnaggyal beszélget, aki elvette tőle az óráját.

– Egy olyan gazdag országban, mint Amerika, bizonyára van elegendő karóra.

A fiatal amerikai szélesen elmosolyodott és bólintott.

– Persze, de ez emlék. Ezért más, mint a többi.

Míg az amerikaiak a német foglyokkal foglalkoztak, néhány cseh civil és amerikai katona megrohanta a német teherautókat. Minden mozdíthatót elvittek. Ekkor veszett el Hartmann naplója és fotóalbuma. Az amerikaiak néhány német nőt is igen élénk érdeklődéssel figyeltek, de sem őket, sem a családjukat nem zaklatták. Hartmann megkönnyebbült. A karórák és egyéb személyes tárgyak elvesztése csekély árnak tűnt azért a biztonságért, amit az amerikai fogság jelentett. Hartmann boldog volt, hogy emberei és családjaik megmenekültek a borzalmaktól, mivel az amerikai tisztek a szavukat adták, hogy nem adják át az 52. vadászezredet az oroszoknak.

De Hartmann nem tudta, hogy a 90. amerikai tüzérhadosztály és a 16. amerikai hackocsihadosztály felderítő feladatot kapott, és engedély nélkül átlépte a parancsban meghatározott keleti határt, hiszen Pilsen volt a 3. amerikai hadsereg keleti célterülete. A szövetségesek megállapodása szerint Oroszországnak kellett felszabadítania Csehszlovákiát a német megszállás alól. Ez azt jelentette, hogy minden Pilsentől keletre foglyul ejtett németet az amerikaiak kötelesek voltak átadni az oroszoknak.

A megállapodás hatálya később kiterjedt minden németre, aki katonaként vagy a légierő tagjaként az oroszok ellen harcolt. De elsősorban a német hivatásos tisztekre vonatkozott a döntés. Az oroszok eltökélt célja volt ezeket az embereket szigorúan megbüntetni.

Roosevelt és Sztálin a teheráni konferencián Winston Churchill legnagyobb rémületére tréfásan szóba hozták az ötvenezer német hivatásos tiszt kiirtását. Ami Roosevelt és Sztálin között mint tréfa hangzott el, a háború utáni években véres valósággá vált. Olyani idők voltak azok, amikor nem volt ritka hogy német tiszteket éjszaka a saját lakásukon letartóztattak, és évekig tartó rabszolgaságba hurcoltak.

Hartmann katonákból és menekültekből álló csapatát egy Schüttenhofen melletti, szögesdróttal körülvett táborba vezették. További menekültek és katonák ezrei özönlöttek a táborba, melyet minden oldalról amerikai tankok őriztek. A szabad ég alatt ötvenezer katona és civil menekült táborozott, köztük öregek, nők és gyerekek. A körülmények lassan elviselhetetlenné váltak, és az egészségügyi helyzet komoly

problémát jelentett. A tisztek gyakran csak nagy nehézségek árán tudták fenntartani a rendet. Az amerikai őrszemélyzet egyre többször szemet hunyt, ha foglyok egy-egy csoportja eltűnt nyugat felé, vagy megpróbálta megtalálni a haza vezető utat. Sok amerikai tanáccsal látta el a menekülőket, sőt térképeket és kisebb ajándékokat, csokoládét vagy élelmiszeradagokat adtak nekik.

Az amerikaiakat nem kötötte parancs, és magatartásuk nem vont szankciót maga után. Ez volt a legjobb útja annak, hogy gyakorolják az emberiességet. Talán az őrök is azt gondolták, jobb a menekülteknek ha gondoskodnak magukról és hazamennek, mint ha a schüttenhofeni táborban meghalnak. Legtöbbjüknek sikerült néhány hét alatt gyalog vagy autóstoppal hazaérniük. Erich Hartmann-nak nem volt ilyen szerencséje.

Néhány hét múlva hírek kaptak lábra, hogy Erich Hartmannt és embereit el akarják szállítani. 1945. május 16-án az amerikaiak közölték Hartmann-nal, Gráffal és Grasser-rel, hogy az egész hadifogolycsoportot további intézkedésig Regensburgba szállítják. Mivel az amerikai fogság nyolc napja alatt igen szűkös ellátásban részesültek, Hartmann örült, hogy máshova viszik, ahol bizonyára jobb lesz a szervezés.

A németeket teherautóra rakták, és elszállították őket. Néhány kilométernyi utazás után megállt a menetoszlop, és parancsot kaptak hogy szálljanak le a teherautóról. Egy orosz katonákkal körülvett mezőn voltak. Miután a németek vonakodva leszálltak a teherautóról, az oroszok azonnal különválasztották a nőket és a férfiakat.

Hirtelen egy orosz tábornok tűnt fel, aki megparancsolta, hogy az altisztek és a legénység különüljön el a tisztektől. A nőket a tisztek védelme alá helyezte. Az oroszok tartották magukat a parancshoz, és nem közeledtek a nőkhöz. Ha valamelyik orosz katona mégis megpróbált az éjszaka leple alatt a tisztek táborába hatolni hogy megerőszakoljon egy lányt, ugyanolyan szigorú büntetésben részesült mint korábban az ellenség.

A megerőszakolt lányoknak meg kellett mutatniuk, ki követte el ellenük az erőszakot. Egy szembesítés alkalmával három katonát felismertek. Nem volt haditörvényszék, sem kihallgatás: hiszen egy orosz tábornok parancsát be kell tartani. A három katona kezeit telefonkábellel hátrakötözték, majd társaik és a németek szeme láttára azonnal felakasztották őket.

Miután a felakasztották a három katonát, a fogolytáborban a helyzet stabilizálódott. A német nők ellátási gondjai nemsokára másfajta érzést váltottak ki: a szégyent.

Sok esetben egyedülálló nők és lányok saját elhatározásukból odaadták magukat az orosz katonáknak, hogy élelmiszert szerezhessenek. Néhány hét elteltével a kétségbeesett német férfiak között is érezhető volt az éhezés hatása, miközben azok a német nők, akik megváltoztatták az oroszokkal szembeni magatartásukat, egészségesek maradtak, sőt szemmel láthatóan erősödtek.

Hartmann sosem tudta elfelejteni ennek az időszaknak a keserű tapasztalatait, még a hazatérése utáni években sem, amikor folyton az orosz medve árnyékát látta a saját küszöbén.

Felvilágosította feleségét, Usch-t, hogy ilyen helyzetben mi a

leghelyesebb magatartás:

„Ilyen körülmények között sosem szabad tartózkodóan viselkedni. Meg kell keresni a legmagasabb rangú tisztet, és kedvesnek kell lenni hozzá. Hízelegni kell neki, és mellette kell maradni. Ekkor a tiszt mindenkivel szemben meg fog védeni. így csak egy ember okoz neki szenvedést, és megszabadul a többiek brutalitásától és embertelenségétől. A többiek csak a mentor testén keresztül juthatnak hozzá.”

A SZOVJETEK FOGLYA

„…kezeljék őket emberként, és ne adjanak okot a panaszukra. Adjanak meg nekik mindent, amire szükségük van.”
(George Washington tábornok utasítása Webb ezredesnek)

Miután megismerték a győztes oroszokat, Erich Hartmannt, Hermann Gráfot, és a többi tisztet a nőkkel együtt egy átmeneti táborba Neubisteritzbe vitték. Ott a szovjet bürokrácia nyilvántartásba vette a férfiakat. Pontosan regisztrálták a nevüket, rendokozatukat, azonosítási számukat, a katonai pályafutásukat, és civil foglalkozásukat.

A németeket ezután orvosi vizsgálatnak vetették alá. Az oroszokat a foglyok egészsége nem humánus szempontból érdekelte, hanem így mérték fel munkaképességüket.

A Neubisteritzből való elszállításuk küszöbön állt. Hartmann megpróbált gátat vetni a táborban szállongó híreknek, de nem sok sikerrel. Aztán pár nap múlva elindultak.

Ahogy a vonat dél felé robogott, a hangulat egyre javult. De a helyzet hamar megváltozott.

Nyilvánvaló volt, hogy a vonat irányát megváltoztatták: ahogy lassan kigördültek a kis pályaudvarról, Hartmann látta, hogy már nem Bécs felé mennek.

Egy orosz tiszt felvilágosította a magukba roskadt németeket. Bécsben nagy nehézségek vannak. Felkelések, harcok, fosztogatások. Felkelés robbant ki a város megszállói ellen. Ezért a vonatot Budapestre irányították. Hartmann reménye, hogy hamarosan hazatérhet, lassan elszállt. Budapest keletebbre volt mint Bécs, közelebb Oroszországhoz. Ezek rossz kilátásoknak tűntek.

Budapestet messze elhagyva a vonat újra megállt. Újra kiabálás és rohangálás. Máramarosszigeten voltak, a Kárpátokban. Egy orosz őr és egy román hivatalnok beszélgetése közben Hartmann fülét megütötték azok a szavak, hogy „Pest”, és hogy „karantén”. A vonat egy peronhoz gördült, és az elgémberedett németek leszálltak. Egy drótkerítés mögé terelték őket. Hartmann eleget hallott ahhoz, hogy tudja, nem Budapestre viszik őket. Célállomásuk sokkal távolabb volt: Oroszországban.

A máramarosszigeti tábort a román kommunisták vezették és őrizték. Hosszú, nehéz botokkal felfegyverzett vörös nadrágos őrök kegyetlenül lesújtottak husángjaikkal a rabokra, ha a legkisebb fegyelmezetlenséget észlelték. Hartmann-nak folyamatosan fegyelmeznie kellett magát, de a következő éjszaka a pribékek túl messzire mentek. Két vörösnadrágos szadista meglepett egy fiatal pilótát a latrinán, és véresre verték, míg elájult. Órákkal később nyöszörögve, négykézláb mászott vissza a barakkba.

Hartmann gyerekkora óta irtózott a durvaságtól. Amikor meglátta az összevert fiatal társát, éktelen haragra gerjedt. Egy harcedzett ejtőernyős őrnagyot is elöntött a düh a gyáva orvtámadás láttán. Összefogtak Hartmann-nal, és Hartmann csoportjának két pilótája is csatlakozott hozzájuk.

Egymás után kiosontak a barakkból a latrinához. A sötétben újra feltűnt a két alak. Arra készültek, hogy újabb védtelen németeket vernek meg. Hartmann előugrott, amikor a két pribék felemelte a husángját, hogy lesújtson a latrinán ülő alakra. Ököllel a román arcába vágott, majd teljes erejével gyomorszájon vágta, mire az összeesett. Hartmann látta, hogy az ejtőernyős alezredes ökle ütésre lendül, és a másik román lélegzet után kapkodva a földre zuhan.

A két verekedő pillanatokon belül eszméletlenül feküdt a földön. Hartmann az alezredes felé bólintott. Felemelték a két őrt, majd vörös nadrágostól a latrinába hajították őket. A következő napokban nem látták a két vörös-nadrágost. A többiek attól fogva bot nélkül járkáltak.

Egy héttel később a németek újra parancsot kaptak a csomagolásra. A vagonokat gépfegyverrel biztosították, és néhányra fényszórót is szereltek. A személyvagonokba a fegyveres orosz őrök szálltak. Hatvan németet, köztük Hartmannt, egy elviselhetetlenül zsúfolt tehervagonba kényszerít ettek.

A tömegben pokoli hőség uralkodott, a levegő elviselhetetlenül fullasztó volt. Hartmann rendet próbált teremteni, hogy kicsit elviselhetőbbé váljanak a szardíniás dobozra emlékeztető körülmények. A férfiak harmada a földre feküdt, és időnként váltották egymást, mert annyi hely nem volt, hogy mind a hatvanan feküdni vagy ülni tudtak volna. Két óra fekve, négy óra állva – így kezdődött oroszországi pokoljárásuk. A rendfokozatok és a kitüntetések ettől fogva semmit sem számítottak.

Két héten keresztül utaztak kelet felé. Nem kellett különösebb navigációs tudás, hogy rájöjjenek, hová mennek. Érintették Kijevet, Moszkvát és Vologdát. Mélyen Oroszországban jártak, és még messzebbre utaztak. Egy reggel a vonat keresztülszáguldott Kirovón, és aztán tovább egy mocsaras vidékre. A vagon falainak résein keresztül Hartmann sűrű mocsarat és ingoványt látott, a vasúti töltés volt az egyetlen szilárd talaj, amerre csak ellátott. Amikor a vonat lassult, Hartmann-nak az volt az érzése, hogy annak az óriási mocsárnak a közepén vannak, melyről a tankönyveiben olvasott. Igaza volt.

A hosszú utazástól kimerülve, sápadtan ugráltak le a vonatról a németek, és élvezettel szívták be a friss levegőt. De ahogy körülnéztek, látták, hogy semmi okuk az örömre. A világ végén voltak.

A kis táborban csak néhány katona volt, alig több, mint egy szakasz. Hartmann sejtette, miért elegendő egy maroknyi őrszemélyzet. A mocsár a szemhatárig húzódott. Aki menekülni akart, nyugodtan megpróbálhatta.

Minden munkát kézzel végeztek. Egy hónapnyi fárasztó munka után Hartmann úgy érezte, minden ereje elfogyott. Az állandó kemény munka, a hiányos táplálkozás és a magárahagyatottság érzése felőrölte ellenállását. A kétségbeesés első jelei mutatkoztak rajta. Helyzete még nehezebb lett, amikor társai vezetőjükké választották. Ezerötszáz német figyelt rá, és példát kellett mutatnia nekik.

Ebben a kritikus helyzetben egyszerűen az döntött, hogy a Luftwaffe egyik híres tisztje volt.

Öt héttel a mocsár közepén lévő büntetőtáborba való érkezése után minden törzstisztet – az őrnagyokat és a magasabb rangú tiszteket – egy számukra létrehozott különleges táborba Grjasovecbe helyezték.

Kirovhoz képest a grjasoveci tiszti tábor elsőosztályú létesítmény volt.

Hartmann érkezése idején Grjasovec-ben volt Hans Hahn őrnagy a 2. „Richthofen” vadászezredből, aki az angliai légicsaták egyik legjobb pilótája volt. Hahn lelövése, 1943. február 21. óta orosz fogságban volt. A keleti fronton 40, a britek ellen 68 győzelmet ért el.

Az „Igazat mondok” című könyvében Hahn Grjasove-cet „üdülő”-nek titulálja a többi táborhoz és börtönhöz képest, melyekben fogsága idején raboskodott.

Miután Hartmann szembesült az itteni, viszonylag kellemes körülményekkel, nem telt sok időbe, hogy újra a régi légyen. Rövid kórházi tartózkodás után, ahol azt vizsgálták nem kapott-e a mocsárban tífuszt, visszanyerte régi életkedvét és lendületét. Könnyű munkára, a konyhára helyezték. A konyhaszolgálatra beosztás volt az NKVD azon törekvésének a nyitánya, hogy megnyerjék őt a szovjeteknek.

Súlyos lelki csapást jelentett Hartmann-nak, hogy sok ismerőse engedett az NKVD-nek, köztük egykori parancsnoka is. Ma azt mondja Hartmann: „A háború végén híres ember lett. Németország-szerte rengeteg propaganda készült vele és róla. Mindig is jó barátnak és kitűnő vadászpilótának tartottam. De alapjában véve egyszerű jellem volt. Sosem részesült alapos képzésben, és ezt kritikusai gyakran a szemére is hányták.

A kapituláció után eltűnt a dicsősége, és napról napra megalázó munkára kényszerítették. Ezt a bukást nem tudta megemészteni.

Egy nap odajött hozzám, és azt mondta: „Elgondolkoztam a dolgokon; végül is nem maradt más lehetőségünk, át kell állnunk az oroszok oldalára.” Nekem más volt a véleményem. Így folytatta: „Minden régi nézet elvesztette az értékét. Németország nincs többé.” Nem sokkal ezután írt egy levelet, melyet a tábori tolmács lefordított, és elküldte az orosz vezetésnek. Ezután Grjasovecből egy Moszkva melletti táborba vitték, és 1950-ben tért vissza Németországba.

Kétséges, hogy az egykori parancsnok bármi jelentőset tett volna az oroszok érdekében. Nagyon valószínűtlen, hogy olyan dolgot mondott volna az oroszoknak, amit azok már eleve nem tudtak, vagy egy besúgó már nem mondott el nekik. Ennek ellenére az NKVD által kompromittálódott; azóta a vadászpilóták közösségének a szemében megbélyegzett.

A kezdeti időkben Grjasovecben a fogva tartott németek még nem éltek át azt, amit később, ezért tartózkodtak az ilyen cselekedetektől. Az NKVD pszichológiai háborúja még csak akkor kezdődött.

A szovjet fogság első éveinek szenvedéseit egy olyan levél örökítette meg, melyet egy Oroszországból hazatérő hadifogoly csempészett Németországba. A levelet Hartmann 1947. október 30-án írta a feleségének. A néhány hasonló módon kicsempészett levél jelentette Usch számára az egyetlen kapcsolatot férjével a tíz és fél éves fogság ideje alatt.

A hivatalos levelezés szabályai szerint csak 25 szót tartalmazhatott egy levelezőlap – ha az NKVD puszta önkényből nem korlátozta 10 vagy 5 szóra. Ez az 1947-ben íródott levél egy fogoly keserűségeinek és kétségeinek hű tanúja.

7150-es számú tábor 1947. október 30.

Kedves Usch!

Holnap egy új transzport indul, és velük talán eljut hozzád ez a levél. A történetem egészen röviden: 1945. május 8-án ejtettek foglyul az amerikaiak, május 14-én átadtak az oroszoknak. Május 25-én Budweisból Bécsen, Budapesten, a Kárpátokon, Ukrajnán, Kijeven, Moszkván keresztül Kirovba szállítottak. Egy mocsárban lévő táborban mintegy 1000 közkatonával és 100 tiszttel találkoztunk. Mind rossz bőrben volt az elégtelen táplálkozás és a szörnyű bánásmód miatt. Kirovban a tisztek csoportjának vezetője lettem. Graf is ott volt, és felügyelt mindenkit. A közkatonáknak olyan keményen kellett dolgozniuk, hogy hullottak mint a legyek. Minden nap legalább ketten, de sokszor öten is meghaltak.

Augusztus 17-én bennünket, tiszteket áthelyeztek a 7150-es táborba, mintegy 60 kilométerre Vologdától. Most is ebben a tiszti táborban vagyok. Nagy barakkokban lakunk. 400 ember van egy teremben (keskeny deszkapriccseken). Az egész hihetetlen. Biztos vagyok benne, Németországban a marhákat is jobb körülmények között tartják. De az ember hozzászokik ehhez, csakúgy mint az egészségügyi körülményekhez, melyek olyanok, mint ezer évvel ezelőtt. Az orvosi ellátás kielégítő. Az ellátás napi 600 gramm kenyérből, 30 gramm vajból, 40 gramm cukorból, híg levesből és egy merőkanál kásából áll.

A tábor az NKVD, az orosz titkosszolgálat alá tartozik, amit átállt németek is segítenek. Köztük van egy egykori hadbíró táborparancsnok, aki nagyon fél az oroszoktól, de a szervezéssel kapcsolatos feladatait egész jól ellátja. A többiek disznók és árulók, akik minden táborban ott vannak, antifasisztáknak" nevezik magukat. Ha az ember közelebbről megnézi őket, rájön hogy egykori SS-orvosokról, Hitlerjugend-vezetőkről, SA-vezetőkről és egyéb csalókról van szó. Nem tudom hogy az oroszok mit akarnak ennyi érzelem-akrobatától, akik tegnap elárultak bennünket, holnap pedig újra köpönyeget váltanak. Ezek az emberek teszik pokollá a fogságot

Kilenc hónappal ezelőttig állandó politikai nyomásnak voltunk kitéve. Minden gyanús személyt politikailag átvizsgáltak, és ez mindannyiunkra kihatással volt. A politika határozta meg a ruházkodás módját, a munka nehézségét és a foglyokkal való bánásmódot. A külső megjelenés elárulta, hogy a foglyok kivel szimpatizálhatnak.

Megrázott a tisztikar viselkedése, amikor már nem tudtak mit mondani. Nem voltak tekintettel a hivatásra, a rangfokozatra, a származásra, pedig ezek szavatolták a méltó magatartást. Alezredesek loptak, árulókká váltak, besúgták társaikat, az NKVD spiclijei lettek. Hidd el, megtanultam az embereket megfigyelni, hogy lássam, mi rejlik az álarcuk mögött.

Friss fehérneműt csak minden nyolcadik héten kapunk, ez nyáron három hónap is lehet. Most a tél befedte ezt a mocskos vidéket, és a poloskák meg a bolhák igazi csapást jelentenek. Nem túlzok. Ennyit a külső körülményekről. És most magamról.

Mint német „háborús hőst", az oroszok állandóan foglalkoztatnak, talán az érthetetlen viselkedésem miatt. Egyszer egy NKVD-törvényszék elé is állítottak, de elengedtek, mert azt mondtam, egyszerűen lőjenek agyon. Ezt nem akarták. A módszereikről nem akarok írni. Talán már hallottál róluk.

Senkit sem ismertem amikor ebbe a táborba kerültem, csak az egykori

parancsnokom volt mellettem, ő nemsokára átállt az „antifasisztákhoz”, és engem is megpróbált rávenni erre. Ezen a területen sem ismertem ki magam igazán, és azért az első hónapokban hajlottam hozzájuk, de aztán kiismertem őket, és saját utamat kezdtem járni, mint afféle „fasiszta”.

Hála Istennek ezek az emberek aztán békén hagytak. Besúgók befeketítettek az NKVD-nél, és egy éjszaka közepén kihallgattak. Meggyanúsítottak, hogy régi fasiszta vagyok. Olyan volt, mint a középkorban az inkvizíció előtt. De meg tudtam mondani a véleményemet, és megcáfoltam minden gyanút. Az oroszok is belátták, hogy saját embereik mocskos játékot űznek velem. Az NKVD-sek felmentettek, és aztán békén hagytak.

Az egykori elöljáróm Moszkvába utazott, hogy ott jól megy-e neki, nem tudom – de valószínű. Az első évben a törzstiszteknek is dolgozniuk kellett. A munka itt egyenlő a legrosszabb rabszolgasággal, amit csak el lehet képzelni. Azt hiszem, nekünk még rosszabb, mint a római rabszolgáknak. Képzelj el hat-nyolc civilizált, jó nevelésben részesült embert, akik kötőfék elé vannak fogva, és egy kocsit húznak mint a lovak az eke előtt. Utat építünk ásóval, fát vágunk fejszével – és minden munkánál egy bizonyos normát kell teljesíteni, különben kevesebbet kapunk enni. Ez az igazi világforradalom.

1945 végén parancs érkezett, hogy a törzstiszteknek csak saját elhatározásukból szabad dolgozniuk. Mivel nem azért jöttem a világra hogy az oroszoknak gürcöljek, azonnal abbahagytam a munkát. Nem hagytam magam befolyásolni sem fenyegetéssel, sem hízelgéssel.

Nem számítok rá, hogy 1948 előtt szabadon engednek, és akkor is csak úgy, ha nyugatról nyomást gyakorolnak rájuk, és ha nem lesz újabb háború. Egy újabb háború kilátástalanná tenné a helyzetünket.

A posta az egyetlen, ami reményt önt belénk. Az NKVD megmutatja nekünk a szocializmus fejlődését: 25 szó egy hónapban; 10 újabb szó már előrelépést jelent. Ez a mindennapos akadékoskodás jól mutatja az itteni mentalitást.

Egy vékony réteg jól él, a tömegek koldusszegények és lumpenek – ilyennek képzelik a világ legszabadabb és legboldogabb országát. Könyvet lehetne írni velük született ostobaságukról, mely kisebbségi érzéssel társul.

Hát így, most már tudod, hogy vagyok. Csak remélhetem, hogy a fogságom hátralévő része gyorsan elrepül, és nemsokára viszontláthatjuk egymást. Addig meg „fel a fejjel, és bátorság”. Harc nélkül nincs győzelem, semmi sincs hiába.

Újra együtt leszünk, és átöleljük egymást. Gondolataimban a karomban tartalak,

Eriched.

További nyolc nehéz évnek kellett elmúlnia, hogy a fogság és a jogfosztottság járma lekerüljön Erich Hartmann válláról.

A HÁBORÚS BŰNÖS

Az ember története egyszerűbb, mint gondoljuk. Mindig ugyanazt teszi: igazat szól, és hamisan cselekszik.
(Clemenceau)

Az NKVD 1947-től Erich Hartmann-nak megtiltotta a levelezést, hogy megtörje a gerincét. Az Usch-tól rendszeresen érkező levelekben szereplő részleteket rendszeresen idézték neki, hogy megtörjék. De éppen csak annyit tudhatott az otthoni hírekből amennyi ahhoz kellett, hogy alig elviselhető honvágyat ébresszen benne. Minden mást visszatartottak. A szörnyű kampány két évig tartott.

Az NKVD azt akarta, hogy Hartmann írja le vallomásában a háborús bűnöket, melyekről tud. A „vallomást” természetesen az NKVD gyártotta, kitalált részletekkel.

Az összes lehetséges kényszerítő eszközt alkalmazták, de ő harcolt, és becstelen ellenfeleit két éven keresztül sakkban tartotta.

Ellenállását odáig vitte, hogy éhségsztrájkba kezdett, és lemondott arról a darabka kenyérről, mely szükséges volt a mindennapokhoz, a túléléshez. El volt szánva rá hogy éhen hal, ha arra kényszerítik. Még nem volt 28 éves, de minden ereje elfogyott.

Az oroszok három napig tűrték, hogy nem eszik és nem iszik. Negyedik nap reggel kivágódott a börtön ajtaja, két markos őr kivitte a tömlőéből, és a tábori orvoshoz cipelte. Az orvos csupasz rendelőjében már várt rá. Bólintott az őröknek. Az elgyengült Hartmannt a rendelő sarkában álló priccshez vonszolták. Kirúgták alóla a lábait, és amikor elterült, megragadták a karjait és a lábait. Tehetetlen volt. Az orvos odalépett hozzá, és egy csövet dugott le a száján keresztül a gyomrába. A cső másik vége egy folyadékkal töltött műanyag tartályhoz volt kötve.

Az orvos megnyomta a tartályt, és Hartmann érezte, hogy megtelik a gyomra. Köpködött és öklendezett, hogy megszabaduljon a csőtől. Az őrök minden mozdulatát megakadályozták, az orvos pedig tovább töltötte a folyadékot.

– Tojás és cukor, Hartmann – mondta az őr. – Valamit ennie kell. A komisszár így rendelkezett.

A kényszertáplálás és a tömlöc magánya 27 napon át tartott. Ennek az időszaknak a végére Hartmann valóságos emberi roncs lett. Már nem ellenkezett az őrökkel, bár azok minden tápláláskor lefogták. A huszonhetedik napon az NKVD-komisszár meglátogatta a tömlöcben.

– Nézze, Hartmann, figyeljen ide! Itt van a felesége öt levele. Öt levél! Tele van újdonságokkal a maga számára, újságokkal otthonról, a családjáról. Az egyetlen amit tehet hogy megkapja a leveleket, ha felhagy az éhezéssel.

Hartmann a levelekre pillantott, melyeket a komisszár legyező alakban tartott, mint a kártyákat szokás. Látta rajtuk a stuttgarti pecsétet. A kedves Usch keze írása volt. Két éven keresztül semmit sem hallott róla, és most elérhetően közel volt öt életjel. Visszahanyatlott a tömlöc hideg padlójára, és a sötétben némán zokogni kezdett. Ha igazolásra lett volna

szüksége hogy ereje végére ért, a sírás elég bizonyíték volt.

Mintegy válaszul a gondolataira felpattant a tömlöc ajtaja. A két állatias őr állt ott, hogy újra elvigyék az orvoshoz. Ólomnehéz fáradtságot érzett amikor felállt, és remegve lépett ki a tömlöcből. Lábai olyanok voltak, mint a gumi. Az őrök elhurcolták az orvosi szobába, és megint le akarták fogni. Gyengén feléjük fordult.

– Enni fogok. Újra enni fogok. Fel... fel... felhagyok az éhségsztrájkkal. – Az orosz orvos meglepetten nézett rá. Aztán széles mosoly áradt szét az arcán. Cigarettával kínálta Hartmannt.

– Helyes. Enni fog. Jelentem a komisszárnak. – Az orvos felemelte az asztalról a tartályt a csővel, aztán elhúzta a száját, és visszaejtette az asztalra. – Ez a táplálkozásnak egy elég rohadt módja, Hartmann. Örülök, hogy újra észhez tért.

Hartmann bizonytalanul kibotorkált az orvosi rendelőből, és az őröktől kísérve a komisszár szobája felé vette útját. Az utolsó erejét kellett összeszednie, hogy meg tudja tenni a hetven méteres utat. Verítékben ázva, remegve, az ájulás határán botlott be a szobába, és egy székre rogyott. Egy őr kiment a konyhába, és egy pléhtányéron némi kenyeret hozott neki. Hartmann a száraz kenyérdarabra vetette magát, darabokra tördelte és mohón befalta. Egy korty levest is ivott rá. A kezei annyira reszkettek, hogy alig tudta tartani a bögrét. Sosem ízlett még étel ennyire, még akkor is, ha ez jóformán moslék volt. Valamivel jobban lett, és csendben megesküdött magában, hogy soha többet ilyen ostobaságot nem tesz, mint ez az éhségsztrájk.

A komisszár odaadta neki az öt levelet. Hartmann feltépte a borítékokat, és ugyanolyan mohón vetette magát a levelekre, mint az imént a kenyérre.

Usch tehát jól van. Csodálatos! A hírek elixírként hatottak rá. „Nyíló virágok... Koncert a város főterén... Apa és anya jól van... Új ruha...” Az élet mindennapjai Németországban – minden nagyon érdekelte. Az élet újra elviselhetővé vált, miután megtudta hogy Usch biztonságban van, és odahaza minden rendben. Az új hírek több életerővel töltötték meg, mint az evés. Új embernek érezte magát, már semmi sem rendíthette meg.

Amikor Hartmann harmadszor olvasta a leveleket, feltűnt a komisszár alakja, és beárnyékolta az idillt. Az orosz elhúzott táskájából egy papírt, és egy tolltartóval együtt Hartmann elé rakta.

– Itt kell aláírnia – mondta.

Hartmann átfutotta a bűnök listáját, melyet aláírásával kellett volna hitelesítenie. Eszerint asszonyokat és gyerekeket gyilkolt, otthonokat rombolt le, és a Szovjetuniónak súlyos anyagi veszteséget okozott.

– A leveleimet már elolvastam, így nincs szükség arra hogy elismerjem ezeket a hazugságokat.

Az orosznak megnyúlt az arca.

– Ez azt jelenti, hogy megtagadja az aláírást, miután tápláltuk, és megóvtuk az öngyilkosságtól?

– A papírt nem írom alá. Nem az én anyanyelvemen írták. Ezen kívül sosem gyilkoltam asszonyokat és gyerekeket, a háborúban sem. Amiatt pedig nem szégyenkezem, hogy katonaként a hazámat szolgáltam.

– Óva intem ettől, Hartmann. Ez súlyos büntetést von maga után. Sosem szabadul ki a fogságból.

Hartmann közvetlenül az NKVD emberének a szemébe nézett.

– Évek óta ugyanazt mondja. Ezzel még Lenin irányelveit is megsérti, ö azt mondta, hogy az az ország mely a háború után hat hónappal nem engedi haza hadifoglyait, nem számít a civilizált országok közé. Maguk öt éve rabszolgaként tartanak Oroszországban, és azt kívánják, ismerjek el olyan bűnöket, melyeket az NKVD propagandistái találtak ki. Nem, sosem írom alá ezt az átkozott papírt.

A komisszár dühtől tajtékozva kirohant a teremből.

Hartmann újra elolvasta a leveleket, és élvezte az otthoni híreket. Most már jöhet bármi. A levelek jelentették számára a világot, és bizalom sugárzott belőlük. A következő napokban észrevette, az oroszok mennyire örülnek annak, hogy befejezte az éhségsztrájkot. Hartmann mindent megevett amit csak tudott, és kezdte visszanyerni a súlyát.

Kutejnikovoban 1400 katona raboskodott vele együtt. Heteken belül kétharmadukat hazaküldték. A fenyegetésnek megfelelően Hartmannt továbbra is fogva tartották. Rövidesen megtudta, miért.

Egy nap, miután az utolsó nagyobb fogolycsoportot is hazaszállították, a komisszár egy szakasz fegyveres őrrel végigment a foglyok szállásán. Felállt egy padra, és a szovjet kormány közleményét kezdte felolvasni. Oldalakon át másról sem volt szó, mint orosz asszonyok és gyerekek brutális meggyilkolásáról, szovjet létesítmények lerombolásáról, és a propagandisták más jól ismert vádjairól. Ezután a komisszár egy hosszú listáról neveket olvasott fel, köztük azt is, hogy „Erich Hartman őrnagy, német légierő”.

Ezután becsapott a bomba, „...minden fent nevezett hadifoglyot a mai nappal a szovjet kormány háborús bűnösnek nyilvánít. Mint háborús bűnösöket, kivonja őket a Genfi Konvenció és a Nemzetközi Vöröskereszt fennhatósága alól; a mai naptól a szovjet törvényeknek megfelelően bűnözőknek tekinti őket és minden fent nevezett hadifoglyot ezennel huszonöt év kényszermunkára ítél.”

A hadifoglyok felháborodottan kiáltottak fel, de a komisszár mellett lévő fegyveresek sakkban tartották őket. A komisszár folytatta. „Minden háborús bűnös napokon belül kézhez kapja a vádiratát. Ez minden.”

Beváltották fenyegetésüket.

FELKELÉS SAHTIBAN

Az embernek ámítás nélkül szembe kell néznie a rosszal, különben nem tudja, mi a valóság, és hogyan győzze le.
(George Bernard Shaw)

Hartmanntól az ítélet megvonta azt az alapvető jogot, hogy a Genfi Konvenció védelme alá helyezze magát. Bár az NKVD nyíltan figyelmen kívül hagyta és semmibe vette, ez volt az egyetlen jogi alap, melyre a német foglyok hivatkozhattak Oroszországban. Hartmann mellett mások is voltak, akik megtagadták hogy saját hazájuk és fogva tartott társaik ellen a Szovjetuniónak dolgozzanak. Az orosz törvények alapján – melyek csak Erich Hartmannra voltak érvényesek – nem volt többé katona, sem hadifogoly. A jövőben más német „háborús bűnösökkel" és közönséges orosz bűnözőkkel lesz összezárva.

Hartmann elszánta magát, hogy nem ismeri el a jogellenes szovjet ítéletet. Mialatt a vonat délnek, a Sahti melletti kényszermunkatábor felé száguldott vele, halkan beszélni kezdett magához.

„Senki sem védi meg a jogaidat rajtad kívül, Erich. Ez a helyzet. így akarnak ezek az emberek tönkretenni. Elszigetelnek, míg a külső és a belső nyomás alatt összeroppansz. Ellen kell állnod, Erich, különben az életeddel fizetsz."

Ezzel az elhatározással menetelt a Sahti láger csúnya kőházakból és barakkokból álló nyomasztó épületegyüttese felé, melyeket az elmaradhatatlan, őrtornyokkal tűzdelt szögesdrót vett körül. Az ítéletnek megfelelő kényszermunkát a néhány kilométernyire lévő szénbányában kellett végeznie. Amikor a foglyok áthaladtak a kapun, Hartmann felnézett, és egy táblán a következő, gúnyos feliratot látta: „Munkánk a Szovjetuniót erősíti!".

Ha arra kényszerítik, hogy a Szovjetuniót erősítse, sosem szabadul, gondolta. Ez a gondolat megkeményítette az ellenállását. Ha megpróbálják rabszolgává tenni, addig éhezik, míg meghal. Az NKVD kényszerítheti, hogy egyen, de sosem lesz a szovjetek rabszolgája.

Első nap kiterelték a foglyokat nyomorúságos barakkjaikból, és a szénbányába vonultak. Amikor a tömeg elindult, Hartmann nem mozdult.

– Sok szerencsét, Bubi! – kiáltotta egy hang a társai köréből, akik műszakra indultak. Néhány pillanat múlva Hartmann már egyedül állt a barakkok előtt. Az őrök megállították a menetet. Egy orosz odalépett hozzá, és fegyvere tusával gyomron vágta. A német kék szemeivel nyugodtan tekintett az őr szemébe.

– Gyerünk, indulás! – ordította az őr. Hartmann nyugodtan kezdett beszélni.

– Német tiszt vagyok, és a Genfi Konvenció védelme alatt állok. Nem kényszeríthet munkára. Nem fogok dolgozni.

Az őr kiáltott az őrmesternek. Az dühösen közeledett. Alacsony, szláv típusú ember volt, rövid lábakkal és kerek fejjel. – Mi van itt? – kérdezte.

– Őrmester, ez a fogoly nem hajlandó dolgozni. Az őrmester hitetlenkedve Hartmannra meredt.

– Miért nem akarsz dolgozni? Beteg vagy?

– Nem. Tiszt vagyok, ezért a Genfi Konvenció értelmében nem kényszeríthet munkára. A táborparancsnokkal akarok beszélni.

Az őrmester hátrált egy lépést.

– Meg fogod látni, hogy a Konvenciónak itt nincs túl nagy jelentősége. Mindnyájan azért dolgozunk, hogy a Szovjetuniót erőssé tegyük.

Hartmann nyugodtan válaszolt.

– Tudom. Ezért nem fogok dolgozni.

Az őrmesternek összeszorult a torka. A szőke férfi olyan helyzetbe hozta, melyre nincsenek előírások.

– Rendben. Elviszlek a parancsnokhoz. De meg fogod bánni. Gyere.

A parancsnok egy kövér ezredes volt. Külsője ellenére félelmetesnek próbált mutatkozni, ezért jegesen így szólt Hartmannhoz:

– Mi az ördögöt jelentsen ez?

– A Genfi Konvenció értelmében...

– A maga számára nem létezik a Genfi Konvenció. Háborús bűnök miatt ítélték el. Örüljön hogy dolgozhat, mert ez azt jelenti, hogy még életben van.

– Ezredes, az Ön országa megnyerte a háborút, méghozzá több mint öt éve. Én a legyőzött ország légierejének tisztje vagyok, és nem holmi bűnöző. Maga Lenin mondta, hogy minden ország, amelyik hat hónapnál tovább fogva tartja hadifoglyait, dégénérait.

Az ezredes csodálkozva emelte fel a szemét.

– Maga ismeri Lenin írásait, Hartmann?

– Igen, ismerem. Mindet olvastam. Azt is írja, hogy az a nemzet amelyik munkára kényszeríti hadifoglyait, olyan mint egy élősködő parazita.

Az ezredes felállt. Szemmel láthatóan úgy vélte, aznapra ennyi elég volt Leninből.

– Megtagadja a munkát?

– Feltétlenül. Követelem, hogy egy nemzetközi bizottság vizsgálja meg a táborban uralkodó körülményeket. Ha nem teljesíti, lőjön agyon. Lövessen agyon, mert nem fogok dolgozni.

Az ezredes megnyomott egy gombot az asztalán, mire megjelent egy tiszt.

– Zárja ezt a foglyot magánzárkába, míg hajlandó nem lesz dolgozni.

Az ezredes egykedvűen nézett Hartmanra, amikor azt egy fegyveres őr kikísérte az ajtón.

A földalatti tömlöc a tábor kapujánál lévő őrbódé mögött volt. Egy súlyos ajtó volt a bejárata a kerítésen belül. Amikor a sötétség megint Hartmannra borult, önuralomra volt szüksége, legyőzendő feltörő dühét. A sötétségbe és a magányban van valami jó is. Ismét alkalma van Usch-ra koncentrálnia. Gondolatban Weil im Scönbuch-ban járt. Az otthon képei új erőt öntöttek belé. Tudta, ezt is túl fogja élni, csakúgy mint az eddigi hasonló büntetéseket.

Az első nap után azok a „háborús bűnösök”, akiket Hartmann-nal együtt vittek Sahtiba, rendkívül kimerült állapotban érkeztek meg a bányából. A munka gyilkosan kemény volt, az ellátás alig tette lehetővé a túlélést, a teljesítendő normáról nem is beszélve. Amikor kimerülten betámolyogtak a szörnyű hálóterembe, az őrmester közölte, hogy Hartmann a földalatti tömlöcben van.

A hír bombaként robbant. A foglyok nem tudtak többé uralkodni megtépázott idegeiken. A barakkból hallatszó felháborodott kiáltozást és izgatott vitát hallva az őrök arra gondoltak, hogy erőszakkal vetnek véget a nyugtalanságnak. Mindenki felkelésről suttogott. Ahogy múltak a napok és Hartmann még mindig nem tért vissza a barakkba, a foglyok dühe úgy fokozódott, mígnem már robbanással fenyegetett. A feszültséget fokozták a rabszolgasághoz hasonló körülmények és az állandó zaklatás.

Ötödik nap este, amikor a foglyok visszatértek a munkából, látták hogy a tömlöc ajtaja nyitva áll. A tömlöcben Erich Hartmann ült egy székhez kötözve. Két markos őr föléhajolt, az egyikük a hajánál fogva hátrafeszítette a fejét, a másik pedig ennivalót tömött a szájába. A megalázó színjáték volt a holtfáradt foglyok számára az utolsó csepp a pohárban.

Következő reggel amikor ébresztőt fújtak, dühös kiáltás hangzott fel száz torokból. Mielőtt ráeszméltek volna mit tesznek, a foglyok kirontottak a barakkból, és az őrökre támadtak. Ezután a tömeg a táborparancsnok irodájához rohant. Az ezredes megrémült amikor kivágódott az ajtó, és a felindult tömeg rátámadt.

A székéhez kötözött Hartmann némán ült a sötétben, amikor hallotta hogy dörömbölnek az ajtón. Valaki azt kiáltotta: „Ki fogunk hozni!” Fejszével akkora rést ütöttek az ajtón, amelyen egy kéz befért. így ki tudták nyitni az ajtót. Két fogoly rontott izgatottan és zihálva a tömlöcbe.

– A láger egész személyzetét megkötöztük. Szabad vagy, Bubi. Ez egy valódi felkelés. – Ezután elvágta a köteleket. Hartmann felállt, és vért masszírozott a kezeibe meg a lábaiba. A napfénytől megfájdult a szeme. A vigyorgó foglyok elmentek a megkötözött börtönőr mellett, akit belöktek a tömlöcbe, és sietve a székhez kötözték.

Amikor Hartmann a táborparancsnoki iroda közelébe ért, látta, milyen nagy tömeg gyülekezik ez épület körül.

A táborvezetés egy ezredesből, két őrnagyból, tizenhat őrből és egy orvosnőből állt. Két német tiszt, Wolf ezredes és Prager alezredes megpróbálták irányítani a felkelést, de most minden szem Hartmannra irányult. Tőle várták az irányítást.

A parancsnok, a két őrnagy és az orvosnő megdöbbentnek látszott. Szemmel láthatóan azt hitték, életük annak az embernek a kezében van, aki a felkelést vezeti. De nem volt igazuk.

– Engedjétek el és hagyjátok békén őket – mondta Hartmann.

Győzelmi mámorukban a német foglyok kiszabadították az orosz foglyokat is. Ők rögtön elkaptak néhány gyűlölt spiclit, és elnáspángolták őket. A lágerbeli felkelés és az orosz foglyok kiszabadítása a tábor kapujához csalogatta Sahti lakosságának egy részét. Az orosz foglyok megpróbáltak eltűnni, de a németek haboztak.

Egy idősebb orosz asszony kendővel a fején kívülről bátorította a németeket.

– Gyertek ki! Most gyertek, amíg tudtok! Mi el viszünk benneteket! Gyerünk! Gyertek már!

Néhány fellelkesült hadifogoly a kapuhoz rohant. Hartmann eléjük ugrott, és feltartott kézzel megálljt parancsolt.

– Állj! Maradjatok itt! Senki nem megy ki innen.

– Dehát miért, Bubi, miért? – A társai nem értették.

– Ha elmentek, szökevények vagytok. Erre az esetre az oroszoknak pontos parancsaik vannak. Lelőnek benneteket mint a kutyát, mielőtt megtennétek öt kilométert.

– Akkor mit tegyünk?

– A lágerben maradunk – mondta Hartmann határozottan. Valaki majd biztosan jön. Felvesszük a kapcsolatot a táborparancsnokunk feletteseivel. Elmesélünk mindent, így véget vethetünk neki, és jobb lesz a helyzetünk. De a táborból ne menjetek ki, mert megölnek benneteket!

Egy hang azt kiáltotta a tömegből: – Erichnek igaza van. Megölnek bennünket, ha elhagyjuk a lágert. – Zúgolódás támadt. Hartmann úgy érezte, megelőzött egy katasztrófát.

– Gyertek – mondta – a táborparancsnokkal felhívatjuk a főnökét!

– Ezredes – mondta -, kérem, üljön le. Hívja fel elöljáróját, és értesítse a történtekről.

Az ezredes a vállát vonogatta.

– Tábornok, itt a Sahti láger parancsnoka. A német foglyok fellázadtak. – A vonal túlsó végén a csodálkozó kiáltást kérdések özöne követte. Mikor ez véget ért, a parancsnok válaszolt. – Nem, tábornok, a foglyok fogva tartanak engem és az egész személyzetet… Nem, semmit sem tudunk tenni. Hartmann fogoly beszélni akar Önnel.

Hartmann átvette a kagylót. Most jól hasznosíthatta orosztudását.

– Tábornok, ebben a táborban rendkívül rosszak a körülmények. Személy szerint én vagyok a felelős a felkelésért, mert nem tűrtem hogy bűnözőként kezeljenek és rabszolgamunkára kényszerítsenek. A barakkokban rettenetes körülmények uralkodnak, és a disznók is jobb ellátásban részesülnek, mint mi. A munka is csak arra jó, hogy kínozzanak bennünket.

– Maga szerint mit tehetnék? – A tábornok hangja kemény volt.

– Moszkva küldjön egy embert a körülményeink kivizsgálására. Ezen kívül egy nemzetközi bizottság vizsgálja meg az itt uralkodó állapotokat. Történjen valami, ami könnyíthet a helyzetünkön.

– Meglátjuk, mit tehetünk, Hartmann. Addig is maga felel azért, hogy a parancsnokkal és a beosztottakkal semmi se történjen.

Hartmann nevetve társaihoz fordult.

– Emiatt ne aggódjon, tábornok. Mi itt mindnyájan úriemberek vagyunk.

Amikor kicsivel később megérkezett a tábornok Rosztovból, a katonák betódultak a kapun, és a németeket barakkjaikba szorították. Az oroszok azzal vetettek véget a felkelésnek, hogy öt napra leállították a munkát. Aztán a hatodik napon színt vallottak.

A következő kilenc hónapból ötöt Hartmann a novocserkaszki tömlöcben töltött. Ez idő alatt postát sem kaphatott. Folyamatos beadványainak megválaszolására az oroszok egy vizsgálóbizottságot állítottak fel, amely kizárólag az ő esetét vizsgálta ki. Moszkvából egy tábornok, két ezredes, két őrnagy és titkár érkezett, és megkezdődött az eljárás.

Az ítélet már készen volt, jóval azelőtt mint a bizottság megkezdte volna a látszateljárást: „25 év kényszermunka a nemzetközi imperializmus szekértolójának.”

Amikor Hartmann 1951-ben elhagyta Novocserkaszkot és az Ural-beli

Diaterkába vitték, a Sahti felkelés története már legenda lett a foglyok körében. Diaterká-ban a foglyok lelkesen fogadták Hartmannt, akinek ezért rögtön jelentkeznie kellett a táborparancsnokságon.

Egy újabb NKVD-tiszttel folytatott szokványos szópárbajra számított, de amint belépett, rögtön látta, hogy itt másról van szó. Egy alacsony embert látott, ideges kézmozdulatokkal és idegesen vibráló nevetéssel. Szemmel láthatóan óvatos volt, és a foglyot a keresztnevén szólította.

– Erich, remélem Diaterkával elégedett lesz.

– Ha jól látom, ez egy szokványos fogolytábor, attól eltekintve hogy itt több a kerítés meg a drót.

– Nos, Erich, azt szeretném... nem szeretném ha az én táboromban is felkelést robbantana ki, mint Sahtiban.

– Tiszt vagyok, tehát nem kell dolgoznom.

– Akkor minden rendben, Erich, Diaterkában nem lesz oka a lázadásra. Nem kell dolgoznia.

A szigorú őrizet és a fogolytársak különböző személyisége állandó veszekedést eredményezett. Hartmann többnyire gróf „Sigi” von der Schulenburghoz és Otto Günschéhez csatlakozott. Hitler egykori adjutánsa – magas, szőke, hihetetlenül erős ember – barátságos és nyugodt személyiség volt, épp ellentéte annak, amire vele kapcsolatba számítani lehetett.

Günsche utolsó németországi feladata az volt, hogy el kellett égetnie Hitler holttestét annak öngyilkossága után. Egyéves együttlétük alatt sokszor elmesélte Hartmann-nak a történetet, mindig ugyanúgy, nem színezett ki semmit, és nem is túlzott. Hitler holttestét öngyilkossága után egy szőnyegbe csavarva a Führer bunkere mögé vitte. Hat vagy hét kanna benzint öntöttek a becsavart testre, és egy gyufa az egészet lángba borította. Ennek ellenére csak a test felülete égett meg.

Siegfrid von der Schulenburg gróf más okból került Di-aterkába. Az oroszok 1945 januárjában Bromberg közelében ejtették foglyul.

Hivatásos tiszt volt, és az 1. kozákdivízióval harcolt, amely szökött kozákokból állt, akik önkéntes egysége ádázul küzdött a Vörös Hadsereg ellen. Ezen kívül von der Schulenburg patinás nevet viselt.

Hartmann barátsága Günschével, von der Schulenburg-gal és Harald von Bohlen-Halbachhal a különleges fogság nehéz körülményei között hamar elmélyült. A földön aludtak, és vállvetve harcolták harcaikat. Közben eltelt az 1953-as év. A maximális biztonsági intézkedések ellenére Hartmann úgy érezte, szenvedései a végéhez közelednek. A társak egymást bátorították, de 1954 júliusában Hartmannt visszavitték Novocserkaszkba. A hírhedt novocserkaszki börtönben töltött második fogságával véget ért tíz és fél éves fogvatartása.

SZABADULÁS

Az élet teljes egész, ezért a jót és a rosszat is el kell viselni.
(Winston Churchill)

Kilenc évvel a háború után Németországban kiteljesedett a sokat emlegetett gazdasági csoda. A német ipar teljes gőzzel üzemelt, az exportpiac kiszélesedett, az ország újra elfoglalta helyét az emberi társadalmak közösségében. Az újjáépítés következtében újjáéledt és megerősödött az ország politikai súlya is, és ezeket a lehetőségeket igazi államférfihez méltó módon használta ki Nyugat-Németország legjelentősebb személyisége, Konrád Adenauer.

Elisabeth Hartmann írt Adenauernek is, és kérte, támogassa a fia kiszabadítására tett erőfeszítéseit. Adenauer szövetségi kancellár megkapta a levelet, és személyesen válaszolt.

Kilátásba helyezte, hogy az elkövetkezendő hónapokban kedvező fejlemények várhatók, és a szövetségi köztársaság kormánya komoly lépéseket szándékozik tenni a foglyok ügyében.

Az „Öreg” kezeskedett a szavaiért. Amikor Moszkvába utazott egy kereskedelmi egyezményt kötni a Szovjetunióval, nem feledkezett meg a hadifoglyokról sem. Erich Hartmann neve is ott állt azon a listán, akik hazatéréséhez Németország ragaszkodott.

A német újságok magasztalták Adenauernek a moszkvai találkozón elért sikereit és a szovjet ígéretet, hogy végre hazatérhetnek Németország rég elveszett fiai. A Pravda Németországban közzétett jelentése szerint a német hadifoglyok általános amnesztiában részesülnek. Ekkor hivatalos értesítés érkezett Bonnból, hogy Hartmannt is hazaengedik.

Usch remények és kétségek közt hányódott. Egy visszatért hadifogoly, aki rövid ideig együtt raboskodott Hartmann-nal, azt mondta Usch-nak, a férjét biztosan nem fogják hazaengedni, mert háborús bűnös. De ő tovább várt, és alig tudta elviselni a folyton növekvő feszültséget.

Két nappal azután mikor új ruhát kapott, Hartmannt felszólították, csomagolja össze a holmijait. A foglyoknak a barakkok előtt kellett sorakozniuk. A parancsnok kezet rázott velük, sok szerencsét kívánt nekik, és abbéli reményét fejezte ki, hogy nem lesz újabb háború. Egy öreg buszon Hartmann Rosztovba utazott, ahol felszállt a vonatra, mely hazaviszi. Amikor a vonat elindult, közel járt az ájuláshoz. Hazamegy... Usch-hoz... ez túl sok volt ahhoz, hogy el tudja hinni. Nagy gombócot érzett a torkában. Látszólag közönyös volt, de boldogság töltötte el. Ötven más fogoly-lyal együtt elégedetten utazott a kemény üléseken. A tíz évvel korábbi vonatútjára gondolt, és még mindig nehezen hitte el, hogy végre az ellenkező irányba utazik.

Amikor a vonat áthaladt Voronyezsen, Sztálingorsz-kon, Moszkván és Brjanszkon, majd továbbment nyugat felé, a valóság egyre hihetőbb lett. Amikor Beloruszián keresztül Breszt-Litovszk felé utaztak és végül elérték Kelet-Németország határát, alig várta már hogy hazaérjen. A vonat végre átgördült a Német Szövetségi Köztársaság határán. Hartmann

Herlehausen pályaudvarán elolvasta a városnévtáblát. Végre szabad lett!

Leszállt a vonatról, és a peronon lévő tömegben utat törve a Vöröskereszt irodájába ment. Az ablak mögött ülő csinos, fiatal nőnek tíz év után lediktálta első nem cenzúrázott táviratát.

„KEDVES USCH STOP MA ÁTLÉPTEM NÉMETORSZÁG HATÁRÁT STOP VÁRJ OTTHON MÍG HAZAÉREK STOP SZERETETTEL ERICHED."

Két órával később Usch elolvasta a táviratot, és a szemei megteltek könnyel. Ez volt a legcsodálatosabb hír, amit valaha is kapott. Szabad, és jön haza. Végre. Szabadulásának és küszöbön álló hazatérésének híre gyorsan elterjedt Weil-ban és Stuttgartban.

A herlehauseni pályaudvaron mindenkinek volt hozzá egy jó szava. A város polgármestere rövid üdvözlőbeszédet tartott. Újságírók szaladgáltak fel és alá, és félig elfeledett nevek jutottak eszükbe, mint Erich Hartmanne. Az öröm szívszorító kontrasztjaként sokan kérdeztek eltűnt emberekről. Feleségek és anyák fényképeket mutogattak, és a hazatérőket kérdezgették, tudnak-e valamit férjükről és gyerekükről, akik egy évtizede tűntek el a szovjet fogolytáborokban.

Az emberek egészen máshogy néztek ki, mint ahogy emlékeiben éltek. A ruhaviselet és a divat teljesen megváltozott. Az utcán látott, fényesre lakkozott és krómtól csillogó autók között úgy érezte magát, mintha egy másik bolygóra pottyant volna. Németország ismeretlen volt számára.

Minden pillantás az autó ablakából új felfedezéshez vezetett. A háborús évek szürkeségének nyoma sem volt. Már a táblák színei és a nők színes ruhái szinte megdöbbentőek voltak a tíz év hadifogság után. A legegyszerűbb neonreklám úgy tűnt Hartmann-nak, mintha Meseországból került volna oda.

Usch szombat este lefeküdt aludni. Tudta, Erichje másnap megérkezik, noha a közlekedési viszonyok miatt nem lehetett pontosan tudni, mikor. Nyugtalanul aludt, sokszor az órára pillantott. Reggel négykor megszólalt a telefon. Usch felugrott, és felkapta a kagylót.

– Usch?

– Erich! Hol vagy?

– Frankfurtban vagyunk, éppen kávészünetet tartunk. Három-négy órán belül hazaérünk.

Az óramutatók kínos lassúsággal vánszorogtak, míg végre felkelt a nap. Usch elbóbiskolt, és halk kopogtatásra ébredt. Egy pillanatra azt gondolta, biztosan csak képzelődik. De újra kopogtak. Usch az ablakhoz rohant, feltépte az ablaktáblákat, és kihajolt. Egy alak állt ott, de nem látta pontosan, hogy ki az. – Erich? – kiáltotta halkan.

Az alak hátrébb lépett és felnézett. Haja olyan szőke volt mint egykor, és a szemei még kékebbek voltak, mint amilyenre emlékezett. Arca beesett lett, és szikár alakja egészen lesoványodott. Nevetni kezdett. Egy pillanatig csak nézték egymást, és egyikük sem tudott megszólalni.

1955 novemberében a házaspár megrendezte az esküvő háború és fogság miatt elmaradt részét. Az egyházi szertartást Hartmann nagybátyja, a bopfingeni protestáns lelkész tartotta. Az esküvő nagyon megindító volt, mert a szeretet erejét bizonyította, mely tíz hosszú, külön töltött éven át ugyanolyan élő maradt.

Hartmann 34 évesen került szembe azokkal a problémákkal, melyekkel normális körülmények között húsz évesen szembesül az ember. Usch és a

saját maga számára egzisztenciát kellett teremtenie. Ha nem jött volna közbe a háború, Hartmann édesapja nyomdokain járva minden bizonnyal orvos lett volna. Miközben a jövője foglalkoztatta, sokszor eszébe jutott édesapja halála. A fogságból való hazatérése után még mindig szívesen lett volna orvos, de reálisan felmérte a lehetőségeit: harminchárom évesen beiratkozni az orvosi egyetemre könnyelműség lett volna még akkor is, ha a körülményei ezt megengedték.

Érezte azt a tátongó űrt, melyet a fogság évtizede okozott benne. Ez nagyban meghatározta a hivatásválasztás lehetőségeit is.

Ebben a kritikus időben építették újjá a légierőt. Az előmunkálatokat már korábban megkezdte a szövetségi kancellári hivatal. A munkálatokban részt vettek az egykori 52. vadászezred öreg rókái, mint Macky Steinhoff és Dieter Hrabak. Alig három héttel hazatérése után Hartmannt már megérintette annak előszele, ami a jövőben várt rá. Csengett a telefon. Usch felemelte a kagylót, majd átadta Erichnek.

– Walter Krupinski – mondta.

– Hé, Bubi! – kiáltotta a még mindig féktelen „Punski gróf” a telefonba. – A jövő héten Gerhard Barkhornnal Angliába utazunk, hogy felfrissítsük a sugárhajtású gépekkel kapcsolatos ismereteinket. Miért nem jössz velünk? Egyáltalán, Bubi, hogy vagy?

Hartmann, kezében a telefonkagylóval, hitetlenkedő arckifejezéssel Usch-ra meredt.

– Te jó ég, Usch. A jövő héten pilóta-továbbképzésre akar velem utazni Angliába. Ez megőrült.

Krupinski hangja újra felharsant a telefonban.

– Halló, Bubi, mi az ördög történt, itt vagy még?

– Kruppi, ne hülyéskedj, majdnem tizenegy évig fogságban voltam, és nem egész három hete vagyok itthon. Sem Angliába, sem máshova nem tudok utazni, míg jobban nem leszek.

– Hogy ne tudnál, Bubi. Egyszerűen fogd magad, és utazz el.

De Hartmann-nak más gondjai is voltak.

– Kruppi, hívj fel, ha hazaérkeztél. Meséld el mi újság a repüléssel meg az új gépekkel, rendben?

Krupinski letette a telefont, de aztán újra felhívta Hartmannt, amint hazaért Angliából. De rajta kívül néhány más, a légierőnél szolgáló pilóta is telefonált. Krupinski javaslata, mely kezdetben olyan képtelennek tűnt, hetek múltával egyre többször eszébe jutott. Bajtársaira gondolt, akik újra repülnek.

Kruppinak, Gerd Barkhornnak vagy Günther Rallnak sem volt lehetősége repülni azidő alatt, míg Hartmann fogságban volt. Nem voltak a katonaságnál, mivel nem létezett német hadsereg. Mindegyikük mással foglalkozott. Az új légierő megnyitotta előttük a lehetőséget, felfrissítette tudásukat, technikai képzettségüket, melyeket fiatalabb korukban szereztek. Végülis hasonló helyzetben voltak mint Hartmann, attól eltekintve idősebbek is voltak nála.

Hartmann így gondolkodott: „A repülés az egyetlen, amihez értesz. Ez az egyetlen dolog, amiben jó vagy, és amiben eredményeid is vannak. Talán nem okoz olyan nagy problémát elviselni a katonaság stílusát, ahogy 1940-ben sem okozott, amikor megnyílt előtted a lehetőség, hogy pilóta légy.”

Újra és újra szembekerült a kérdéssel. Egykori parancsnoka, Dieter Hrabak eljött hozzá, hogy személyesen beszélje rá, hogy lépjen be az új légierőbe. Hrabak Steinhof-fal együtt azon dolgozott, hogy létrehozza új légierőt, ezért az USA-ban továbbképzésen vettek részt, ahol ismereteiket fejlesztették. Hrabak leírta az új légierőt és a lehetőségeket. A légierőben Hartmann számára is volt hely, s ez lehetőséget nyújtott neki arra is, hogy biztos egzisztenciát építsen fel.

Krupinski, Barkhorn és Rall rendszeresen felhívta vagy meglátogatta őt. Macky Steinhoff a repülőtéren találkozott vele, és bevetette teljes rábeszélő képességét. Sosem ígérték neki a csillagos eget, de elfogadható karriert és biztos anyagi hátteret tudtak kínálni.

1956 végén meghozta a döntést, hogy belép a légierőbe, Usch elfogadta a döntését.

Testvére, Alfred őszintén sajnálta, hogy Erich így döntött. Erről az időről azt mondta: „Sajnáltam hogy újra a katonasághoz került, mert tudtam, hogy alapjában véve ez ellenkezik a természetével. De a hosszú fogság árát meg kellett fizetni. Akkoriban egyszerűen nem volt abban a helyzetben, hogy a katonaságon kívül máshol megfelelő álláshoz jusson.”

ÚJJÁSZÜLETÉS

Nem jó ember, akinek nincs ellensége
Sir Percy Hobart tábornok

Közvetlenül miután Erich Hartmann belépett a hadseregbe, a légierőn belül heves viták lángoltak fel annak alkalmazásáról. Ez a jelzésértékű viszály előre vetítette, mi vár rá pályafutása során.

A fő probléma az új haderő alapelveinek meghatározása volt. A Német Szövetségi Köztársaság új haderejét beárnyékolta a múlt. Az átlag német szkeptikus volt az új hadsereggel szemben, akinek egy évtizeddel korábban jócskán elege lett az uniformisokból és a katonai szolgálatból.

Másrészről a szervezők azon fáradoztak, hogy az új haderő a brit és az amerikai modellhez hasonlóan civil irányítás alatt álljon. Ez újdonság volt a német hadseregben, és ellentéte volt a szigorúan politikamentes egykori Wehrmachtnak. A régi rendszer, melyben a hivatásos katonák kasztja az államfőnek vak engedelmességgel tartozott, az új elvek hatására megváltozott. A tisztek a hagyományoknak és a szokásnak megfelelően nem vállalhattak politikai tisztséget, például nem lehettek képviselők, de bármelyik pártba beléphettek.

A civil ellenőrzés hatása érezhető volt a tisztikaron belül. A tisztek kinevezése és előléptetése, vagyis személyes karrierje sokszor ugyanannyira függött a politikától, mint a szakmai teljesítményétől.

Új katonai pályafutása kezdetén Erich Hartmann elutasította, hogy politikusok dróton rángassák. Senkitől sem akart függni. Amikor újra jelentkezett a légierőnél, többé-kevésbé nyíltan elvárták tőle, hogy belépjen a CDU-ba. A tárgyalások során ki nem mondott feltételként fogalmazták meg, és ettől tették függővé, hogy kinevezik-e az új sugárhajtású ezred élére. A maga közvetlen módján Hartmann értésükre adta: nem hajlandó belépni egyik pártba sem. A múltban sem tartozott politikai párthoz, életéből mégis tíz évet elvett a politika. Ez néhány embernek egyáltalán nem tetszett.

A személyzeti osztály azt javasolta, hogy újra századosi rangot kapjon, hiszen a háború végén nem egész két hónapig volt őrnagy. Tíz év hadifogsága, tiszthez méltó példaértékű magatartása szemmel láthatóan másodrangú fontossággal bírt. A társai, mint Günther Rall, mikor meghallották hogy századosként léphet szolgálatba, meg voltak döbbenve. Meg kellett magyarázni a politikusoknak, mennyire képtelenség, hogy a világ legeredményesebb vadászpilótája, a *Briliánsok* birtokosa most alacsonyabb rendfokozattal szolgáljon, mint a második világháborúban. Hartmann barátai végül megnyerték ezt a csatát; ő maga ebből mit sem látott.

Röviddel ezután a lapok szalagcímben közölték:

„HARTMANN ÚJRA A LÉGIERŐNÉL”.

Néhány nappal később alkalmassági és orvosi vizsgálaton vett részt. Az orvosok megállapították, már kipihente a fogság fáradalmait. Nyolc hetes angol nyelvkurzuson vett részt, melyet amerikaiak tartottak. Ezután Landsbergbe helyezték, ahol az USA személyzete továbbképezte őt.

Egy barátságos texasi kapitány, James Magnum megismertette Hartmannt a T-6-os és a T-33-as típussal. Az észak-amerikai 600 lóerős, csillagmotoros, kétlapos propellerrel felszerelt T-6-ost haladó iskolagépnek használták. A gép a Piperhez képest fejlett volt, de meg sem közelítette a Me-109-est, mellyel Hartmann több száz órát töltött a levegőben. A T-33-as kétüléses sugárhajtású gép volt, melyet a Lockheed épített. De a sugárhajtású gép sem volt idegen Hartmann számára, hiszen már 1945-ben a két hajtóműves Me-262-esen repült. Felszabadító érzés volt számára újra egy erős gépen repülni. Úgy érezte, újjászületett. Apropó, születés: Usch 1956 nyara óta babát várt. Fia halála, akit még csak nem is láthatott, súlyos csapás volt számára; ezért most különösen boldog volt. Amikor 1957. február 23-án Tübingenben megszületett a gyönyörű, szőke lányuk, öröme nem ismert határokat. Ursula Isabel, a „kis Usch” segítségükre volt, hogy elfelejtsék a múltat. Hartmann életének egyik legboldogabb napja volt, amikor másodszor is apa lett.

1957-ben Hartmannt továbbképzésre vezényelték az arizonai Phoenix melletti Luke légitámaszpontra, ahol további ismereteket szerzett a lökhajtásos gépekről. Nehéz volt a búcsú a családjától, de az arizonai tartózkodás kellemes pihenés volt. A T-33-as és F-84-es kiképzés célzásból, alacsony támadásból és bombázásból állt. Az idő végig tökéletes volt, és ő minden nap repült. Nemcsak szolgálati kapcsolatokat épített ki, sok személyes ismerőst is szerzett az amerikaiak között, amikor régi barátja, az angol Raymond Toliver tábornok, e könyv társszerzője meghívta egy összejövetelre, melyet a Luke támaszponton rendeztek. Az összejövetelen a 20. taktikai vadászezred tagjai vettek részt. Hartmannt a 20. ezred tiszteletbeli tagjává választották, még amikor az amerikai egység az angliai Weathersfield Royal Air Force támaszponton állomásozott. Ez a baráti összejövetel aligha emlékeztetette arra, hogy egykori ellenségek körében ül, akiknek hét gépét lőtte le a távoli Európában. Amikor bemutatták az USA oktatófilmjét a második világháborúból, Hartmann meggyőzte a fiatal pilótákat, hogy a film az ő harci taktikáját mutatja be. – Közel kell menni az ellenfélhez, ha le akarod szedni – mondta. – 250 méter? Még mindig túl messze van! – Néhány fiatal pilóta hitetlenkedett, de a film bebizonyította, hogy Hartmann-nak igaza van.

A filmező pilóta csak akkor tüzelt, amikor az üldözött repülő betöltötte a képernyőt. A robbanás bemutatta, milyen hatékony a közelről leadott lövés. A távolról filmezett manőverező támadások ennek az ellenkezőjét bizonyították. Az elszáguldó lövedékek fényei csak ritkán találták el a célt. Egy-két repülőgép zuhant csak le, és azok is a gyúlékony japán gépek voltak, melyek már egy „könnyed” találat miatt is felrobbantak.

A fiatal pilóták lelkesedtek Erich Hartmannért. Csodálták szerénységét és nyíltságát. Rengeteget profitáltak tapasztalataiból, melyeket 800-nál több légiharca során szerzett. Az amerikai légierő ezzel szemben csapatszellemével és harci moráljával kápráztatta el Hartmannt.

Arizona a fogság keserű élményei után Hartmann számára olyan volt, mint Meseország, ahol szívesen élne Usch-sal. Buzze-ék rögtön meghívták Hartmann családját is, hogy lakjanak náluk, míg Hartmann Arizonában van. Felesége Arizonába repült, és addig kislányukat a Paetsch-nagyszülők védőszárnyai alá helyezte Stuttgartban.

Arizona Usch számára is felejthetetlen élmény volt. A rideg sivatag és a végtelen távolságok lenyűgöző látványt nyújtottak. A kempingezés a Grand Canyonban éppolyan nagy élmény volt számukra, mint a bevásárlóközpontok és a csinos kis üzletek Phoenix-ben.

Amikor visszatértek Németországba, véget ért az idill, melyre Usch még ma is szívesen gondol:

„Ez volt életünk legszebb időszaka. A legkisebb ellenérzést sem mutatták velünk, németekkel szemben. Mindenki barátságos és segítőkész volt. Egészen otthon éreztük magunkat. Ez az egyetlen ország, ahol Németországon kívül szívesen élnék. Frank és Wylene Bűzze a legjobb emberek, akikkel életemben találkoztam. Igaz barátok, akiket annyira közel éreztünk magunkhoz, mint a saját szüleinket. Amikor visszatértünk Németországba, honvágyam volt Phoenix, Wylene, mindenki és minden iránt."

Hartmann amerikai tartózkodása főleg szakmai elfoglaltságokkal telt, de számára is tartogatott kellemes dolgokat. Természetesen lelkesedett az F-104-esért, mely a maga nemében a világ akkori legfejlettebb fegyvere volt. A nevadai, Las Vegas melletti Nellisben lévő támaszpontra utazott, ahol egy F-104-es kiképzőközpont volt. A repülőtéren az amerikai pilóták roppant büszkék voltak a gépük sebességére, teljesítményére és emelkedési képességére. De mikor Hartmann a szolgálat után ugyanazokkal a fiatal pilótákkal a bárban beszélgetett, egészen máshogy szólt a történet.

Megkérdezte tőlük, miért olyan kevés gép áll startra készen. Erre ők elmesélték mindennapos tapasztalataikat az F-104-essel kapcsolatban. Állandó bosszúság a hajtóművel, problémák az orr-futóművel, gondok a sugárátlag-szabályzással, és más effélék okozták hogy olyan kevés gép állt startra készen. Amikor Hartmann a földi személyzettel beszélt az F-104-esről, a karbantartóktól is azt hallotta, milyen nehéz dolog repülésre kész állapotban tartani a gépeket. Az alkatrészekkel és műszerekkel kapcsolatos kifogások, és a karbantartás nehézségeinek listája nem volt szívderítő olvasmány.

Hartmannt nem azért küldték Amerikába hogy az F-104-est tanulmányozza, de mint hivatásos pilóta és egy vadászezred későbbi parancsnoka élénken érdeklődött a repülőgépek iránt, melyekről tudta, hogy a közeljövőben rendszeresítik a NATO-haderőknél. Egy fiatal kapitány, akivel Hartmann barátságot kötött, átadott neki egy vastag füzetet, melyben az F-104-esek hibái voltak bevezetve. Hartmann gondosan átnézte ezeket a technikai adatokat. Vizsgálódása eredményét úgy foglalta össze, hogy az új német légierőnek még sokat kell tanulnia, sok tapasztalatot és kell gyűjtenie, mielőtt dönt a megvásárlandó repülőgépekről. Ez az álláspont később kárára volt, noha igaznak bizonyult.

Amikor visszatért Németországba, felajánlották neki az egyik bombázóezred irányítását. Elutasította az ajánlatot mert úgy vélte, a bombázó-feladat nem felel meg az ő addigi tevékenységének. Illetékes helyen elmondta, hogy inkább vár, amíg fel nem állítják az első vadászrepülő-ezredet.

Az új légierő első sugárhajtású ezredét Ahlhornban állították fel, és a „71. Richthofen vadászezred" elnevezést kapta. Az ezred az első és a

második világháború Rich-thofen-ezredének hagyományait kívánta folytatni. Meg kívánták szerezni maguknak a „második világháború Richthof énét”, Erich Hartmann őrnagyot. Kammhuber tábornok, a légierő parancsnokának kijelentése szerint Erich Hartmann repülőtiszti karrierjének újabb „kalandos” fejezete következik.

Kinevezése azt is jelentette, hogy az új légierő egyszerre cselekedett helyesen és helytelenül. Zseniális lépésnek tűnt a 71. vadászezredet Hartmann parancsnoksága alá helyezni, mert az ember és a feladat illett egymáshoz. A Szövetségi Köztársaság becsülte Hartmannt, ezért nevezte ki a Richthofen-ezred élére.

A légierő ezzel felelős feladatot bízott Hartmannra, mivel az F-86 MK Vl-osokból álló első sugárhajtású ezred súlyos problémákkal küszködött. A helyzet kihívást tartogatott: „Lássuk, több rejlik-e benned a kiváló vadászpilótánál és a jó célzónál”.

Hartmann teljes erejével az új feladatra vetette magát. Az ezredébe kinevezett fiatal pilóták kezdettől alávetették magukat parancsnokuk tekintélyének. Új mércét alkalmazott a bevetési készenléttel és a személyes teljesítményekkel kapcsolatban.

Órákat adott, folyamatosan repült az ezred az F-86-osokkal és minden hétvégéjét az ahlhorni vitorlázórepülőklubban töltötte. Minden ismeretet átadott a Richthofen-ezred fiatal pilótáinak, melyeket évek alatt édesanyjától a vitorlázórepülésről tanult, és mindent, amit később összegyűjtött.

Egy hamburgi tisztiiskolában felkutatta gróf Sigi von der Schulenburgot, egykori Diaterka-beli fogolytársát, és intézkedett, helyezzék a 71. vadászezredhez.

Felállította az új köteléket, és arra törekedett, fiatal pilótái minél több repülési tapasztalatot szerezzenek. Tudta, előbb-utóbb megérkeznek az F-104-esek, és azt is tudta, milyen „forrók” ezek a gépek.

A 71. vadászezred gépeit olyan „tulipán”-mintásra festették, amilyen a „Karaya-1” propellertöve volt a keleti fronton. A gépek a nagyjavítás után kapták a mintázatot. A pilóták szívesen vették, hogy ilyen módon is kötődnek a hagyományhoz. Egy látogatásra érkező tábornok el volt képedve. Nem pilóta volt; a légvédelemtől jött.

– Ez különleges festés, ugye? – kérdezte a légvédelmi tábornok.

– Igen, tábornok úr – mondta Hartmann.

– De csak a gépek fele van kifestve, és így szörnyen néz ki az ezred.

– Csak akkor festjük be őket, amikor nagyjavításon vesznek részt. így tartjuk fenn a bevetési készültséget. Hamarosan mindegyik ki lesz festve.

– A festék sokba kerül, Hartmann.

– Nem számít, tábornok úr. A költségeket én állom. A festés erősíti a csapatszellemet.

Ahogy Krupinski a második világháborúban Oroszországban, úgy ő is részekre osztotta a 71. ezredet. A napi repülés után a pilóták a reptéri bárba mentek, ahol kipihenték a fáradalmaikat, és megbeszélték a tapasztalataikat. De Hartmann ezzel ellenállásba ütközött: elöljárója kiadta a parancsot, hogy szüntesse meg a bárt. Ma persze már a Bundeswehrben minden egységnek saját bárja van.

Az ehhez hasonló dolgok miatt az a vélemény alakult ki, hogy Hartmann rossz parancsnok. Bizonyos szempontból igaz, hogy Hartmann

nem volt „jó tiszt”, és kritikusai ebből a szempontból szemlélték.

Erich Hartmann ezredparancsnokként azért hasznosítani tudta háborús tapasztalatait. Úgy vezette a 71. vadászezredet, „hogy ne kényelmesedjenek el”. Ízlése ellen való volt a fényesre tisztított, parádéra felállított repülőgépek sora, vagy a díszlépésben vonuló katonák, amiket a repülési tapasztalattal nem rendelkező tisztek szorgalmaztak. Úgy vélte, a bevetési készenlét ennél sokkal komolyabb dolog.

Erich Hartmann azt a véleményt képviselte, hogy egy esetleges háborúban nem lesz idő a bevetési készültség kialakítására. Ezért minden erejével azon volt, hogy állandó készültségben legyenek. A német légierőnek bármely más haderőnél komolyabb alapja volt erre. Amikor a német légierő 1941 júniusában szétverte a szovjet repülőerőket, az volt a történelemben a legmegsemmisítőbb csapás egy másik légierőre. Az orosz repülők sorban álltak a fronthoz közeli repülőtereken. Hartmann véleménye szerint nem ilyen, hanem ennél sokkal gyorsabb és megsemmisítő csapást szenvednek el a hangsebesség korában.

Hozzáállása konfliktushoz vezetett közvetlen feletteseivel. Néhányan a hadseregben szolgáltak a háború alatt, némelyikük a Luftwaffében, de csak kevesen repültek közülük.

A Richthofen-ezred fiatal pilótái szemében ő volt a megfelelő ember. A háború után felnőtt fiatal embereknek jó orruk volt ahhoz, hogy ki alakoskodik, és ki az aki igazán tud. Hartmann olyan elöljáró volt, aki gombnyomásra mozgásba tudta őket hozni, és ez nem kis teljesítmény egy olyan foglalkozásnál, ahol a harminc év felettiek már öregnek számítanak.

1958 októberében, alig hat hónappal azután hogy Hartmann felállította a kötelékét, a 71. Richthofen vadászezredet NATO-parancsnokság alá helyezték. A teljesítmény nagyságát úgy ítélhetjük meg, ha tudjuk, a legtöbb repülőezrednek legalább egy évre volt szüksége, hogy teljesítse a NATO követelményszintjét. Ez olyan teljesítmény volt, melyet tíz évvel később sem tudtak felülmúlni. A pilóták a fiai voltak, és ő olyan volt, mintha az apjuk lenne.

Azok az emberek, akik a 71. vadászezredben szolgáltak, nagyra becsülték kemény, szőke parancsnokukat. És még ma is nagyra becsülik, tűzbe mennének érte. Ma már mindegyikük ezredparancsnok, néhányuk jobb karriert futott be mint Hartmann, akit felettesei továbbra sem kedveltek.

A szövetségi kormány döntése, hogy F-104-eseket vásárolnak, ismét Hartmann-nak okozott kárt, noha ellenezte a döntést. Álláspontja megalapozott volt, és jól képzett, kompetens szakemberek előtt is kiállt mellette. Kedvelte és csodálta Kammhuber tábornokot, a szövetségi légierő első parancsnokát, nagyra becsülte tudását és képességeit. Ugyanez volt a véleménye Steinhuberről, a légierő későbbi parancsnokáról. Ezeknek az embereknek bátran elő merte terjeszteni álláspontját.

Kammhuberrel egy alkalommal tudott beszélni az F-104-esekről. Elmondta az F-104-esekkel kapcsolatos amerikai élményeit, és kifejtette, szerinte ez a típus nem a legalkalmasabb repülőgép a német légierő számára. Valószínűleg ő volt az első, aki feletteseivel szemben állhatatosan képviselte ezt a véleményt. Azt hangoztatta, hogy el kell állni

az F-104-esek beszerzésétől:

„Úgy gondoltam, elég jó pilóta vagyok. Egy közönséges, átlagos pilóta különleges képességek nélkül, de sok szerencsével; semmi több. A gyakorlati tapasztalat mellett nagy szükség van a szerencsére is, ezt bármelyik üzletember is megerősítheti. A szerencsémnek köszönhetően még több tapasztalatra tehettem szert. A tapasztalatom, azzal együtt, amit Amerikában az F-104-esekről hallottam, megérlelte a meggyőződésemet: fiatal pilótáink még nem elég érettek egy ilyen bonyolult fegyverzet kezelésére. Nem gondoltam, hogy az F-104-es rossz fegyver, de úgy véltem, embereink felkészületlensége súlyos problémákat okozna, ha túl korán vezetnék be.”

Hartmann elmondta a véleményét Kammhubernek. A feletteseinek úgy érvelt, hogy Németországban több mint egy évtizeden keresztül szünetelt a légi közlekedés, és ez idő alatt nem képeztek ki pilótákat, nem gyűjtöttek technikai tapasztalatokat, és semmiféle szervezet nem létezett.

– Tábornok úr, úgy gondolom, az F-104-esek vásárlása nem a legjobb döntés: nem kellene olyan gépeket vásárolnunk, melyekkel nem tudunk bánni.

Kammhuber tábornok kedvelte Hartmannt, és kíváncsi volt a véleményére is.

– Néha úgy gondolom, a világ azért nem kedvel bennünket, németeket, mert azt mondjuk: sikerülni fog, mert németek vagyunk. Azt gondoljuk, hogy csak mert németek vagyunk, egy ilyen komplex gépet rögtön kezelni tudunk.

Kammhuber megkérdezte, szerinte mi a teendő.

– Az amerikaiaktól az F-100-ast vagy F-102-est kellene átvennünk. Ezek újabb generációs gépek, melyek után-égetőivel és egyéb technikai adataival kapcsolatban elég tapasztalatot tudnánk gyűjteni. így be tudnánk vezetni pilótáinkat a következő F-104-esekkel kapcsolatos ismeretekbe és tapasztalatokba.

Kammhuber semmit sem reagált Hartmann felvetéseire. Kemény, de barátságos válaszát jó tanácsnak szánta.

– Hartmann, erről ne beszéljen – mondta. – Örülünk, hogy meg tudjuk venni ezeket a gépeket. A politikusainknak tetszik a döntés.

Ha Hartmann olyan jól alkalmazkodó tiszt lett volna, mint amilyenek abban az időben a légierőnél szolgáltak, megelégedett volna ennyivel. De szerencsétlenségére, mindig akadtak emberek, akik megkérdezték a véleményét az F-104-esek bevezetéséről. Az F-104-esekről alkotott véleményét egyre szélesebb körben suttogták, és végül magas politikai körökbe is eljutott, ahol ezért úgy vélték, mégsem ő a legalkalmasabb ember a különleges vezetői feladatra.

Az F-104-esekkel kapcsolatos katasztrofális tapasztalatok végül tragikus és költséges módon bebizonyították, hogy lehetett valami Hartmann véleményében. Az F-104-esek rendszeresen lezuhantak, egészen addig, míg végül 1966-ban a légierő Johannes Steinhoff irányítása alá került.

Steinhoffnak, az egykori Me-262-es pilótának is problémái voltak a német politikusokkal. Kiemelkedő karrierje és a háború alatt bebizonyított szervezői adottságai ellenére is akadtak ellenfelei, mert arca 1945-ben egy Me-262-es balesete során súlyosan megégett.

Valójában azért nem javasolták kinevezését, mert olyan tiszt volt, aki nem hagyja magát becsapni. De végül a józan ész győzött, és megkapta első nagy feladatát: a washingtoni NATO Standing Committee-ben a Bundeswehr képviselője lett. Mindenkiben jó benyomást keltett, akivel találkozott. Összeégett arca nem tudta eltakarni dinamikus személyének kisugárzását és intelligenciáját, melyet a Bundeswehr képviselőjeként tanúsított. Amikor a politikusokat az események arra kényszerítették, hogy kinevezzék őt a légierő vezetőjévé, leginkább vezetői képességeinek és tekintélyével járó felelősségtudatának volt köszönhető, hogy megoldódott a Starfighter-krízis.

Az F-104-esek Steinhoff által bevezetett reformjával kapcsolatos eredmények java része annak volt köszönhető, hogy nagyobb hangsúlyt fektettek a kiképzésre és a repülési tapasztalatra.

Hartmann elővigyázatosságának legdöntőbb bizonyítéka, hogy a Richthofen-ezrednél elsőként kiképzett 16 pilóta mindegyike ma is életben van, egy kivételével, ő egy F-104-es tesztpilóta volt, aki egy F-104-es Starfighter tesztrepülése közben katapultált, és az ejtőernyőjével az erős szél és a fagyott föld miatt szörnyethalt. A többiek életben vannak, és legtöbbjük 800-1000 órát repült F-104-esen.

Csak 1968 közepén nevezték ki Hartmannt ezredessé, egykori harcostársa, Günther Rall határozott nyomására, aki a légierő parancsnoka volt. Hartmann majd nyolc évig volt alezredes: szinte példátlan, hogy a német légierő egy magas kitüntetést viselő tisztje ennyi ideig ugyanabban a rendfokozatban szolgáljon.

Noha ebben az időben néha csalódott és keserű volt, sosem hagyta cserben sem humorérzéke, sem életfilozófiája, melynek az volt az alapja, hogy minden ami az emberrel megtörténik, előre meg van írva. A politikát továbbra is szükséges rossznak tekintette, és keserűség nélkül gondolt rá. „A politika a jellemet megrontja, és a rossz kézbe került hatalom már túl sok szenvedést okozott az emberiségnek”, mondta a szerzőknek 1966-ban.

Elemző gondolkodása elismerést váltott ki a bevetési egységek felülvizsgálata alkalmával. Aki ismeri őt és a történteket, arra a következtetésre juthat, hogy a szövetségi légierő nem volt tisztában azzal, hogyan használhatná ki legmegfelelőbben a képességeit, és mennyit is ér világraszóló sikere.

Hartmann hajlíthatatlan individualista, aki egész életében hű maradt a veleszületett sportszerűség, igazságosság és becsületesség eszményéhez, ö egy igazi hős, akinek hibái nem mások, mint pozitív személyiségének megnyilvánulásai. A „szőke lovag” haja lassan megsötétül, fiatalos arcába kemény vonalak vésődnek. Az élete harcának nyomai ezek, a győzelmek és vereségek nyomai. Az élet harcából győztesen került ki; de még mindig kész arra hogy nyeregbe szálljon, és szembeszegüljön az álnok ellenséggel.

Őszinte nyíltsága és becsületessége meggátolta, hogy bármely politikai irányhoz csatlakozzon, ami néhány kevésbé tehetséges, de diplomatikus embert magas pozícióba juttatott. Éveken át kihasználatlan maradt taktikai értékelőképessége. Fiatal pilótákat, akiket ő képzett ki a 71. ezredben, korábban kineveztek ezredessé, mint őt. De ő örült „fiai” sikereinek. Magas rangú tisztek ma is lekötelezettjei, akik csodálják őt, és

nagyra értékelik munkáját.

1970. szeptember 30-án Erich Hartmannt saját kérésére, ezredesként felmentették az aktív szolgálat alól. Nem olyan emberként vonult nyugállományba mint aki még életében legendává vált, hanem mint aki a változó értékek közepette is megőrizte helyes ítélőképességét.

TARTALOM